

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Ίστορικά περὶ Ναούσης ἐξ ἀνεκδότου χειρογράφου

Οἱ
Ναουσαῖοι
εὔεργέτες

· · ·
· Ή ἔλξη
τῶν
δύο φύλων

· · ·
· Ο
κόσμος
τῆς
τέχνης

Χαρακτηριστικά τεμάχια τῆς Ναουσαϊκῆς στολῆς. Από τή συλλογή τοῦ Μουσείου
«Λυκείου Έλληνιδων Ναούσης»

Φωτ. Θ. Πατρώνα

*****

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΤΟΒΙΒΛΙΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΕΙ ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ·Ι·ΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΟ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Νέα διεύθυνση: Βασιλέως Κων/τίνου 40, κάθε Τρίτη-Πέμπτη - Παρασκευή 6-9 ώρες

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιά τεύχη μπορείτε νὰ προμηθευτεῖτε ή νὰ θείτε από τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Καραμπατάκη 1 (Γραφεῖα ΤΟΝ) τηλ. 28 150

*****

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ.."

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

"Ετος Δ' ΤΟΜΟΣ Β' Τεῦχος 14ο — ΔΡΧ. 60

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

'Οδ. Ντινόπουλος, 'Έλενη Μήτρα, Λευκή Σαμαρά
Χρ. Μουχέγιερ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: Γεώργ. Γκέσιος
Βασ. Κων. νου 32 — Τηλ. 28.646.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Πόπη Μουραφετλή
Βασ. Κωνσταντίνου 44

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσώλης, Γεωπόνος ΔΕΗ, τηλ. 22.557

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

Ναουσαϊκή στολή. 'Από τή συλλογή τοῦ Μουσείου Λυκείου
'Ελληνιδῶν Ναούσης φωτογρ. Θ. Πατρώνα

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: «Βιβλιοτυπωτική»

Περικλής Ζέγγος καὶ Σία
'Αντ. Καμάρα 3 τηλ. 260.140 — Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

'Ιστορικά - Λαογραφικά - Λογοτεχνικά

ΒΑΣΔΡΑΒΒΕΛΗ ΓΙΑΝΝΗ: 'Ιστορικά περὶ Ναούσης ἐξ
ἀνεκδότου χειρογράφου

4

ΠΑΠΟΥΛΙΔΗ ΚΩΝΣΤ.: Γιὰ μερικοὺς Μακεδόνες στὸ
Παρίσιο: απὸ ἀρχές τοῦ αἰώνα μας

7

ΜΟΥΧΑΓΙΕΡ ΧΡ.: 'Ο κανονισμὸς τῆς 'Ορθοδόξου
Κοινότητας

9

ΜΟΥΜΤΖΙΔΟΥ ΚΙΚΗ: 'Η ζωὴ τῶν Ναουσαίων πρὶν
25 χρόνια

10

'Αφιέρωμα

ΜΗΤΣΑΛΑ ΕΛΕΝΗ: 'Ο Γιάννης Βασδραθέλης

11

Γ.Λ.: 'Ο Τάκης Βλάχος

12

ΜΠΑΪΤΣΗ ΔΗΜ.: Οι Ναουσαῖοι εὐεργέτες

14

Λαογραφικά - Κοινωνικά - Λογοτεχνικά

ΣΠΑΡΤΣΗ ΝΙΚ.: Τόπι καὶ Τώρα (Οὐ πρόγιος)

16

ΞΗΡΟΤΥΡΗ Γ.: 'Η ἔλεη τῶν δύο φύλων

17

ΣΑΜΑΡΑ Λ.: "Ἐνα νησὶ ἀναδύεται

20

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: 'Ιστορία τοῦ ROCK

22

ΜΙΝΤΣΗ - ΚΕΦΑΛΑ Μ.: Στὸ αἷμα ποὺ τ' ἀδέλφια

24

ἐνώνει τὸ χρῆμα καὶ τὸ νέρωσε

25

ΚΑΡΥΔΑ Π.: Τὰ σύγχρονα προβλήματα

25

ΜΠΑΤΑΝΤΖΗ ΧΡ.: 'Ολίγα τινὰ γιὰ τὴν ἑρασιτεχνική

26

Θεατρική δραστηριότητα στὴ χώρα μας

26

ΞΟΥΛΙΔΗ ΚΝ.: 'Ο κόσμος τῆς τέχνης

27

'Ιατρικά

ΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ Σ.: Οι προδιαθεσικοὶ παράγοντες
τῆς στεφανιαίας νόσου

30

Δενδροκομικά

ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ.: 'Η σκουριὰ στὴ GOLDEN DE-
LICIOUS

33

ΑΛΜΑΛΙΩΤΗ Δ.: 'Υποκείμενα καρυδιᾶς

36

ΧΑΤΖΗΧΑΡΙΣΗ Γ.: Μερικὲς ἀξιόλογες ποικιλίες Κε-
ρασιᾶς

37

ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ. — ΜΑΪΝΟΥ ΑΘ.: 'Αραιώμα
μήλων μὲ χημικά μέσα

38

Αγαπητέ φίλε,

Μέ iδιαίτερη ικανοποίηση παρουσιάζουμε
τὸ 14ον τεῦχος τῆς «Νιάουστας» καὶ ὅπως πάντα
μὲ ὑλὴ πλούσια, ποικίλη καὶ ἐπίκαιρη γιὰ νὰ
ικανοποιεῖ καλύτερα τὰ γούστα τοῦ κάθε ἀνα-
γνώστη.

Αγαπητέ φίλε

Στὸ σημερινὸ τεῦχος δημοσιεύονται ἀρ-
κετὲς συνεργασίες καὶ ἄρθρα τῶν νέων συ-
νεργατῶν μας τῆς νέας γενεᾶς. Οι νέοι ἀνθρω-
ποι τῆς πόλεως μας, ἀπὸ τίς στήλες τοῦ πε-
ριοδικοῦ μας λένε τὴν γνώμη τους καὶ διατυπώ-
νουν τίς σκέψεις τους γιὰ τὰ προβλήματα ποὺ
τοὺς ἀπασχολοῦν. Οι νέοι τῆς Νάουσας δίνουν
τὸ παρόν.

Αγαπητέ φίλε,

Απὸ τὸ σημερινὸ τεῦχος δημοσιεύεται σὲ
τρεῖς συνέχειες ἔνα ἀξιόλογο ντοκουμέντο «Τὰ
Ίστορικὰ περὶ Ναούσης ἐξ ἀνεκδότου χειρο-
γράφου» κάποιου ἀγνώστου Ναουσαίου συγ-
γραφέα ποὺ ἔζησε τὰ γεγονότα τῆς ἐπανάστα-
σης τῶν Ναουσαίων τὸ 1822. Αξίζει νὰ σημει-
ωθεῖ ὅτι τὸ πολύτιμο αὐτὸς χειρόγραφο εἶδε τὸ
φῶς τῆς δημοσιότητος χάρη στὸ Ζωηρὸ ἐνδια-
φέρον τοῦ Γιάννη Βασδραθέλλη.

Ἡ «Νιάουστα» στὸ τεῦχος αὐτὸς τιμᾶ τὴν
μνήμη τοῦ διακεκριμένου συγγραφέα ποὺ τό-
σα πολλὰ προσέφερε στὴν πόλη μας. Η «Νιά-
ουστα» ἐκπληρώνει ἔνα χρέος.

Αγαπητέ φίλε

Αὐτὰ γιὰ σήμερα. Ραντεβοῦ μετά τρεῖς μῆ-
νες.

Ο Ντίν

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΙΔΙΩΤΩΝ	ΔΡΧ. 240
ΔΗΜΟΙ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΣΥΝ)ΣΜΟΙ	» 500
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛΑΡΙΑ	12

Ιστορικά περὶ Ναούσης ἐξ ἀνεκδότου

(Περιοδικόν «Μακεδονικά» τομ. Γ' 1956)

χειρογράφου

‘Από φιλικήν διάθεσιν¹ περιῆλθε πρό τινος εἰς χειράς μου χειρόγραφον περὶ Ναούσης, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἴδρυσιν αὐτῆς, τὴν ἀκμήν, τοὺς ἄγωνας κατὰ τοῦ Ἀλῆ Τεπελενλῆ, τὰ δραματικά γεγονότα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ τὸν ἐπακολουθήσαντα μετά τινα ἔτη ἐποκισμὸν τῆς καταστραφείσης πόλεως. Τὸ χειρόγραφον εύρισκεται ἐντὸς πεπαλαιωμένου φακέλλου ἔχοντος ἐπιγραφὴν «Ιστορικὸν Νιάουστας». Ἐχει διαστάσεις 0,15X 0,20,5 καὶ εἶναι ἡριθμημένον μεταγενεστέρως δι’ ἄλλης χειρός. Ἐπειδὴ ἡ ἀριθμησὶς ἡτο λανθασμένη, ἐγένετο ἀπὸ τὸν γράφοντα νέα κατὰ σελίδας ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 1-19. Τὸ ἑξώφυλλον εἶναι λευκὸν καὶ πεπαλαιωμένον, ἡ δὲ γραφὴ δεικνύει ὅτι δὲν πρόκειται διὰ τὸ πρωτότυπον, ἀλλὰ δι’ ἀντίγραφον μεταγενέστερον, γενόμενον, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς γραφῆς, περὶ τὰ ἔτη 1870 - 1880 ὑπ’ ἀγνώστου ἀντιγραφέως, δοστὶς πιθανῶς διώρθωσε γλωσσικῶς καὶ ὁρθογραφικῶς τὸ κείμενον. Τοῦτο συμπεραίνω ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς γνησίων γλωσσικῶν κειμένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν Ναούσῃ τὰ ὅποια ἔχω ὑπ’ ὅψιν μου.

Τὸ χειρόγραφον εύρισκεται εἰς συλλογὴν καὶ ἄλλων ἐγγράφων τοῦ φακέλλου τοῦ ιερομονάχου Καλλινίκου, ἀλλ’ ἡ γραφὴ δὲν ἀνήκει εἰς τὸν Καλλινίκον. “Οθεν ὁ συντάκτης τοῦ χειρογράφου εἶναι ἀνώνυμος καὶ ἀγνωστος Ναουσαῖος, ὅπως ἀγνωστος τυγχάνει καὶ ὁ ἀντιγραφεύς.

“Οπως διηγεῖται εἰς τὴν σελ. 15 τοῦ χειρογράφου ὁ ἀνώνυμος συντάκτης, διεσώθη εἰς τὸ χωρίον Γραμματίκοβον (νῦν “Ανω καὶ Κάτω Γραμματικὸν τῆς ἐπαρχίας Ἔορδαίας, πυρποληθὲν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον) μετὰ τοῦ πατρός του καὶ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας του. Ὑπῆρξε λοιπὸν ὁ συντάκτης μάρτυς τῆς τραγικῆς ἐκείνης καταστροφῆς τῆς ἐνδόξου πόλεως κατὰ τὸν ἄγωνα τῆς ἀνεξαρσίας καὶ κατὰ τοῦτο αἱ παρεχόμεναι πληροφορίαι, ιδίως διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εἶναι πολύτιμοι καὶ συμπληρώνουν τὰ μέχρι τοῦτο γνωστά διὰ τὴν ιστοριαν τῆς πόλεως. Εἶναι τὸ μόνον στοιχεῖον καὶ ἡ μοναδικὴ διήγησις αὐτόπτου μάρτυρος, ἥτις διεσώθη, διότι ὁ μὲν Κασσιμούλης¹ ἤκουσε τὰς διηγήσεις ἀπὸ ἐπιζώντας ἀγωνιστάς, ἀλλὰ καὶ ὁ Πλαταρίδης² ὑπὸ παρομίας συνθήκας συνέταξε τὰ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου καθηγητοῦ Στουγιανάκη δημοσιευθέντα μετ’ ἐπεξεργασίαν καὶ πολλαπλῶς συμπληρωθέντα ιστορικά του σημειώματα.

ΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ
ΕΝ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙ ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΑΠΟ ΠΟΙΟΝ
ΕΚΤΙΣΘΗ Η ΝΑΟΥΣΣΑ

‘Η Νάουσα ἐκτίσθη περίου ἔτη εἰκοσι πρὶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀλώσεως ὑπὸ τῶν ‘Ο-

θωμανῶν. Αἴτιος τῆς τοιαύτης πράξεως ἔγινεν ὁ Χατζῆ Ἀχμέτ Ἐβρενόζογλους, ἐκ τοῦ ὄποιου ἀπόγονοι εἰσίν αἱ γενεαὶ τοῦ Σελήμ Πασιᾶ, Ἀχμέτ Μπέγη, Ἰσούφ Μπέγη καὶ ἐσχάτως πρώτης τάξεως πασιᾶς ἀποβιώσας καὶ Χασάν Μπέης Γιαννιτσιώτης. Εἰς τὴν πόλιν Γιαννιτσά ἔχει ἐπ’ ὄνόματι καὶ τιμῇ τοῦ Χατζῆ Ἀχμέτ Ἐβρενόζογλου περίφημον τοιαμίον ὃπου κεῖται καὶ τὸ μνῆμα του ὃσην εὐλάβειαν ἔχομεν καὶ σέβας ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰς μονάς τοῦ Ἅγιου Ορούς καὶ τρέχομεν ὡς εἰς τὰς μονάς τοῦ Ἅγιον Τά-

τοῦ Γιάννη Βασδραβέλλη

φον, τόσην ἔχουν οἱ Οθωμανοὶ εἰς τὸ τέμενος καὶ εἰς τὸ μνῆμα τοῦ Ἐβρενόζογλου. Στουλτανικὴ ἱερά διαταγὴ ὑπάρχει ὅσοι ἐκ τῶν πρώτης τάξεως πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑπαλλήλων πλησιάζουσιν ὥρα ὡς εἰς τὴν πόλιν Γιαννιτσά νὰ μεταβοῦν καὶ προσκυνήσουν εἰς τὸ μνησθὲν τοιαμίον καθὼς καὶ ἐγίνετο.

ΠΩΣ ΠΡΙΝ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-ΠΟΛΕΩΣ ΜΕΤΕΒΗΣΑΝ ΕΙΣ ΤΑΥΤΑ ΤΑ ΜΕΡΗ ΟΘΩΜΑΝΟΙ.

Πρωτεύουσαν τότε ὁ τότε Σουλτάνος ἀπὸ τὸ ἔτος 1420 περίου ἔως ὃτου ἡλώθη ὑπ’ αὐτοῦ ἡ Κωνσταντινούπολις είχεν τὴν Ἀνδριανούπολιν καὶ συνεχῶς ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν ἐπισκέπτοντο οἱ ἐκπαιδευμένοι κληρικοί, οἱ σοφώτεροι κατὰ Οθωμανῶν ἐβλιάδες (ἄγιοι), καὶ συμβούλια ἐπὶ συμβουλίων ἔκαμνον ἀντικείμενον ἔχοντες πῶς εὔκολώτερα νὰ κατακτήσουν καὶ ἐκτουρκίσουν τὴν ἀπέραντον Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν. Εἰς ἔνα ἀπὸ τὰ συμβούλια ἔγινεν πρότασις νὰ κατηχθοῦν οἱ κάτοικοι Μακεδονίας, Ἡπείρου, Θεσσαλίας καὶ σχεδὸν ὅλης τῆς νῦν λεγομένης Εύρωπαϊκῆς Τουρκίας. Οὕτω λοιπὸν ἐξελέχθησαν οἱ μᾶλλον εἰδήμονες καὶ οἱ αὐταπαρνησταὶ ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς κατ’ ἐκλογὴν τῶν μικροῦ ἀριθμοῦ¹ ἐνόπλων καὶ ἐκίνησαν ἔκαστος εἰς τὸ μέρος, ὃπου κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἐγγνώριζεν ἡ ἐπιθυμοῦσεν. Οὕτω καὶ ὁ μνησθεὶς Ἐβρενόζογλου, ὡς εἰς ἐκ τῶν ἐπισήμων, μὲ 18 αὐταπαρνηστάς ἐκίνει διὰ τὴν Μακεδονίαν, ἐφθασεν εἰς Σέρρας μετὰ πολὺν ἡ ὀλίγον καιρὸν ἔνθα ἡσύχασαν ὀλίγας ἡμέρας. “Αστῖοι ὅντες είχον ἀπὸ μίαν ράβδον ξυλίνην ἔκαστος βοηθὸν τῆς ὁδοιπορίας των καὶ εἰς οὐθατῶν Σερρῶν θέσιν λεγομένην (ἔει τῆς πόλεως ἐπίπεδον μέρος) ἔκαστος ἐπηξεν τὴν ράβδον του ὅρθιον καὶ ἀπεκοιμήθη πλησίον της· καὶ ὅτε ἐξέπνησαν εἰδον τὰς ράβδους των βλαστησάσας καὶ πρασίνους εἰς τὰς κορυφάς (όθωμανικὸς μῆθος)· ἔως σήμερον ὄνομάζεται τουρκιστί

«όν σεκής ταινάρ»² ή θέσις αὕτη και μὲ τάφρον μικρὸν περιτριγυρισμένη· μᾶλλον ἔκτοτε ή μετὰ εἰς τιμὴν τῶν 18 ὀδοιπόρων τὰ ἐφύτευσαν οἱ μεταγενέστεροι τοὺς 18 πλατάνους, μόλον ὅπου τώρα εἶναι μικρὸν δάσος μὲ ὑπέρ τὰ 100 δένδρα. Ο μνησθεὶς Ἐβρενόζογλους ἀπὸ τοὺς 18 τοὺς 13 ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἔξαπέστειλεν εἰς τὰ μέρη ἑκεῖνα, Δράμα, Νευροκόπι καὶ λοιπά· αὐτὸς μὲ τοὺς ὑπολοίπους, ὅλοι πέντε, ἔφθασαν εἰς Θεσσαλονίκην εἰς θέσιν «μπές ταινάρ»³, ὅπου ἦν σήμερον αὕτη ὄνομάζεται ή θέσις, λαθοῦσα τὸ ὄνομά ἀπὸ πέντε δένδρα, εἰς τιμὴν τῶν πέντε αὐταπαρνηστῶν φυτευθέντα τώρα εἶναι μικρὸν δάσος, θέσις παράλιος ἔξω τοῦ φρουρίου Θεσσαλονίκης⁴, ὅπου γίνεται καθ' ἐκάστην καὶ κυρίως τὰς ἑορτὰς ὁ καλύτερος περίπατος τῶν Θεσσαλονικέων.

Ο Ἀχμέτ Ἐβρενόζογλους, ἀφοῦ εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἔστειλεν τοὺς ἐπιλοίπους νὰ κατηχῆσουν τοὺς νοημονεστέρους καὶ ἐπιρροὴν ἔχοντας κατοίκους, διὰ νὰ ὑποταχθῶν εἰς τὸν Σουλνὸν (ὅτι δῆθεν θὰ σεβασθῇ τὴν θρησκείαν, τὰ ἔθιμα ἐκάστης κοινωνίας, ἐκτὸς ὅσοι θεληματικῶς θελήσουν ἀσπασθοῦν τὸν Ἰσλαμισμόν, ἀφ' οὐ ἴδαιτέρως κατηχηθοῦν καὶ ἐννοήσουν τὰς ὡφελείας του, οἱ τοιοῦτοι βεβαίως θὰ ἔχουν προνόμια καὶ πλέον κτήματα ἔξ αὐτῶν πάμπολλα), τότε αὐτὸς καὶ ὁ νεανίας υἱὸς καὶ ὁ δάσκαλος τοῦ υἱοῦ του, ὄνομαζόμενος Σιάχη Λιάνης, ἐπῆγαν καὶ ἐτοποθετήθησαν εἰς Γιαννιτσά, ὅπου τὰ πέριξ μέρη κατηχοῦσαν τοὺς κατοίκους καὶ ὡς κέντρον λάμβαναν τὰς εἰδήσεις περὶ τῆς προόδου τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Μακεδονίας κατηχητῶν. Μαθὼν ὁ τότε Σουλτάνος τὰς πρόδους τοῦ Ἀχμέτ Ἐβρενόζογλου, ἔδραξεν τὸν καιρὸν καὶ ἐν ὄλιγαις ἡμέραις ἔφθασεν ὅχι μὲ θόρυβον καὶ μεγάλας πομπὰς ἔως εἰς Γιαννιτσά. Ο Ἐβρενόζογλους μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ διδασκάλου του καὶ σούς ἄλλους ἡδυνήθη ἐθῆγκεν εἰς προϋπάντησιν του ἔως τὴν μπάνια¹ νῦν λεγομένην (ὅπου τὸ πάλαι εἶχαν κτίσει τὴν πρωτεύουσάν των οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας ὄνομάσαντές την Πέλα· νῦν δὲ εὔκαταφρόνητον χωρίδιον, διηρημένον εἰς τρεῖς Όθωμανούς κτηματίας Θεσσαλονικεῖς καὶ κατοικούμενον ἀπὸ Ζευγίτας Βουλγάρους. Ο Πομπήϊος Ρωμαΐος, ἀφοῦ εἰς τὴν ἐν Φαρσάλοις μάχην κατετρόπωσεν καὶ Μακεδόνας καὶ Θεσσαλούς “Ἐλληνας καὶ λοιπούς, πρώτη του φροντὶς ἦτον νὰ κατεδαφίσῃ τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μακεδονίας εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἵχνος νὰ μὴ φαίνηται ὅτι ἐκατοικεῖτο ἀπὸ ἀνθρώπους· καὶ οὕτω καὶ ἔγινεν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐρημία, οὔτε δένδρον πέριξ ἄφησεν, ὅχι σημεῖα ἀρχαιότητος· τοιοῦτος ὁ Πομπήϊος) καὶ λέγουν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ἐβρενόζογλου, νεανίας Ζωηρός, ἐχόρευεν τὸ ἄλογόν του ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως καὶ ἐβράδυνεν ὄλιγον νὰ προσκυνήσῃ τὸν βασιλέα του καὶ δι' αὐτὸ ὁ Σουλτάνος εἴπεν εἰς τὸν πατέρα του «πολὺ ἐλευθέρων ἀνατροφήν ἔλαβεν ὁ υἱός» (καὶ αὐτὸ ἐστάθη αἰτία καὶ κατόπιν ἐπότισε τὸν νεανίαν μὲ τὸ σερμπέτι εύγενον οθωμανιστὶ λεγόμενον, τὸ δηλητήριον). Τότε λέγουν ἐζήτησεν ὁ

Ἐβρενόζογλους παρὰ τοῦ Σουλτάνου ὄλιγον τόπον, διὰ νὰ κτίσῃ πόλιν, ὅπου ἐκλέξῃ καὶ τὸν ἀρέση δι' ἀνάπauσιν του, καὶ τοῦ ἔγινεν ἡ χάρις καὶ μὲ σα προνόμοια ὁ ἴδιος θελήσει.

Οὕτω περιφερόμενος εἰς τὰ μέρη τὰ πλησιέστερα εἰς τὴν πόλιν Γιαννιτσά ἤρεσε τὴν θέσιν, ὅπου σήμερον κεῖται ἡ Νάουσα, καὶ ἀφοῦ διέταξεν τὸν Σιάχη Λιάνη νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς κτίσεως καὶ συναθροίσεως κατοίκων ἀπὸ τὰ πέριξ, ἀνεχώρησεν ὁ ἴδιος διὰ τὴν Μέκαν (χατσηλίκι). Ο Σιάχης Λιάνης, ὡς λέγουν, διὰ τοῦ ἡμέρου τρόπου, τῆς καταπληκτικῆς του εὐγλωττίας καὶ γλυκυτάτου ὑφους τοῦ ὄμιλειν, εἰλκυσεν μερικούς ήμιαγρίους κατοίκους τῆς Παλιονάγουστας λεγομένης καὶ ἐκατέβηκεν εἰς τὴν καθ' ἑαυτοῦ σημερινὴ Νάουσαν καὶ ἔνδεκα, λέγουν, οἰκίαι, ζῶν ὁ Σιάχη Λιάνης, ἐκτίσθησαν εἰς τὴν Νάουσαν. Ο Σιάχη Λιάνης τὴν σκήτην του τὴν ἔκαμεν εἰς τὸ σημερινὸν Κιόσκι, εἰς μίαν κατηφορικὴν ἄκραν, ὅπου καὶ ἐτάφη· ἀλλ' ἀφοῦ ἤλθεν ὁ Ἐβρενόζογλους ἀπὸ τὸ χατσηλίκι ἔμαθεν τὸν θάνατον τοῦ Σιάχη Λιάνη, διέταξεν καὶ ὅμοῦ μὲ ἐν ἀνθρώπινον μέτρον χῶμα νὰ σηκώσουν τὸν Σιάχη Λιάνη καὶ νὰ τὸν ὑπάγουν εἰς τὰ Γιαννιτσά, καθὼς καὶ ἔγινε, καὶ σήμερον εύρισκεται εἰς ἑνα τῶν τσαμίων τῶν Γιαννιτσῶν.

Ο Ἐβρενόζογλους δχι μόνον ἔγινεν αἰτία τῆς κτίσεως τῆς νῦν Ναούσης, ἀλλ' ἔλαβε καὶ πρόνοιαν διὰ τὸ μέλλον της, τόσον αὐτὸς καθὼς καὶ οἱ τῆς γενεᾶς του μεταγενέστεροι ἐζήτησαν καὶ ἐπῆραν ἡ μᾶλλον ἐπροίκισαν τοὺς κατοίκους τῆς Ναούσης μὲ μεγάλον ιερὸν φιρμάνιον ἐκτὸς ἐνὸς καδῆ λεγομένου νομικοῦ καὶ ἐνὸς βοιθόδα, οἵτινες θὰ ἀποτελοῦν τὴν δικαστικὴν καὶ ἐκτελεστικὴν ἀρχήν, ἀλλος Όθωμανὸς νὰ μὴν κατοικήσῃ εἰς Νάουσαν. “Ολαι αἱ τῆς κοινότητος δημόσιαι πληρωμαὶ συνίσταντο εἰς γρόσια ἐννεακόσια· αὐτὴ ἦταν ἡ πληρωμή· καὶ ταῦτα ἐδίδοντο εἰς τὸ τσιαμὶ τῶν Γιαννιτσῶν” καὶ ἀπὸ δύο κηρία ἐκάστην ἐσπέραν εἰς τὴν σκήτην, ὅπου ἐκείτο ὁ Σιάχης Λιάνης, ν ἀνάπτοιν οἱ Ναουσαίοι. Τὰ προνόμια ταῦτα ἐφυλάχθησαν καὶ ἐσεβάσθησαν ὅλοι οἱ Όθωμανοί κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦτον σχεδόν ἔως εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Τεπελενλῆ Ἡπειρώτου Ἀλβανοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ, δοτις πολλῶν ἄλλων μερῶν διὰ τῆς ισχύος του καὶ διὰ τὰς ἀθεμίτους ραδιουργίας του ἐκαταπάτησεν τούτου ἐπὶ τέλους καὶ τῆς Ναούσης ἐκατάστρεψεν ὁ αὐτὸς.

Ο τύραννος αὗτος, ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δόξης του περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰώνος, ἔκαμεν καὶ τοὺς υἱούς του πασιᾶδες, καὶ τὸν μὲν Μουχτάρ Πασιᾶν διοικητὴν Πελοποννήσου, τὸν δὲ Βελῆ Πασιᾶν εἰς Θεσσαλίαν, ἔδραν ἔχων τὴν Λάρισαν καὶ Τούρνοβον καὶ περιφέρομενος κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός του εἰς ὅλα τὰ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του μέρη ἀπολύτως θύων καὶ ἀπολύων πᾶν τὸ προστυχόν κατὰ τὰς ὄρεξεις του (Ζεπεζή αὐτὸς εἰς τὴν ἀσέβειαν ὡμοίαζεν παρὰ πολὺ τὸν πατέρα του· ὁ πατήρ του δημού ηκουεν εῦμορφον ικαράσιον ἐπειεῦδε μέσον τῶν ἀνδραπόδων του, τῶν ἀφωσιωμένων κοτσαμπασήδων

καὶ καπετανέων του, θιάως τὸ ἥρπαζε καὶ τὸ ἐπήγαινεν εἰς Ἰωάννινα εἰς τὸν γυναικωνίτην του, ὃπου δὲν ἔλειπαν 50 καὶ 60 διαφόρων μερῶν τοιαῦτα κοράσια, ἀνανεούμενα κατὰ καιρὸν καὶ ἀπολύμενα ἐκ τῶν πρώτων μὲ φιλοδωρῆματα καὶ μὲ προνόμια τίνα διὰ τοὺς γονεῖς των, διὰ νὰ παγιδεύῃ εύκολώτερα τοὺς μετά ταῦτα· πόσοι ἄθλιοι μεγαλορρημοῦσαν καὶ ἐπαινοῦντο δημοσίως δι' ἑκεῖνο ὅπου ἔπρεπε νὰ αἰσχύνωνται).

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰώνος ἀνεφάνησαν δύο ισχυρὰ κόμματα εἰς τὴν Νάουσαν (μάλιστα ἡκμαζεν ἡ πόλις αὐτῇ καὶ ἀπὸ πλούτη καὶ ἀπὸ τέχνας ὑπέρ τὰς 2000 οἰκίας ἐμετροῦσεν) τὸ μὲν ἔν μέρος ἐφαίνετο συντηρητικὸν καὶ πλησιάζον εἰς τὸ δεσπόζειν· συνέκειτο κυρίως ἀπὸ τοὺς Δραγαταίους ὄνομαζομένους, ἐξ ᾧ ἀνεφάνη κατόπιν ὁ Μάμαντης· μὲ τὸ μέρος αὐτῶν ἦτο αἱ πέραν τῆς γεφύρας Τσομαίοι, κάποιοι Τσιπαῖοι καὶ κάμποσοι ἀπὸ τοὺς εὔπορωτέρους τῆς μεσαίας τάξεως· εἰς τ' ἄλλο μέρος δὲ ἀνεφάνη κομματάρχης ὁ Ζαφειράκης, νεανίας πεπαιδευμένος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν Ἰωαννίνων, ὃπου τότε ἡκμαζαν· τακτικῶς πολλὰ ἔτη διήκουσεν δῆλην τὴν σειράν τῶν τότε μαθημάτων· αὐτὸς εἶχε μεγάλην κλισιν καὶ εἰς τὸ στρατιωτικόν· δι' αὐτὸς ἐσχετίσθη μὲ τοὺς καπετανέους, μὲ τὸν Γέρο Καρά Τάσσον, δστις διοικοῦσεν στρατιωτικῶς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βέρροιας, καὶ μὲ τὸν καπετάν Γάτσον,

ὅστις ἦταν ἀρματωλός διοικητής ὅλης τῆς ἐπαρχίας Βοδενῶν· αὐτοὶ οἱ δύο ὄπλαρχοι, πλησιέστατα κατοικοῦντες, μόλις 1 ἥ καὶ 1 1/2 ὥραν ἡ ἔδρα των ἀπείχεν ἀπὸ τὴν Νάουσαν· ὁ εἰς κατοικίαν εἶχεν εἰς τὸ Περισόρι, καὶ ὁ Καρά Τάσος εἰς τὸ Βιχαλεύρι¹ ὁ Ζαφειράκης μάλιστα ἐπαρακίνησε τὸν γέρο Καρά Τάσο τὸν μεγαλύτερον υἱὸν του Γιαννάκην εἰς τὰ ἴδια σχολεῖα τῶν Ἰωαννίνων νὰ ουστήσῃ, ὅπου καὶ ἐμαθήτευσεν κάλλιστα· τὸν δὲ μικρότερον υἱὸν του Δημήτριον, Τσάμην ἐπικληθέντα (διότι ἦτο ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἀρενωπὸς καὶ εὔειδέστατος) Δημήτριον Καρά Τάσον ὁ ἴδιος Ζαφειράκης τὸν ἀνεδέχθη ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα καὶ ὑπ' αὐτὸν ἐβαπτίση· τότε ἐσχετίσθη καὶ συγγενικῶς μὲ τοὺς μνησθέντας καπετανέους. "Εκτοτε ἥρχισεν τολμηρότερα καὶ θαρραλεώτερα νὰ σχηματίζῃ ισχυρὸν κόμμα εἰς τὴν πόλιν. Ἀφωσιώθησαν εἰς αὐτὸν πρῶτον αἱ συντεχνίαι τῶν ὄπλοποιῶν, Πλικαῖοι καὶ Τσοθαραίοι, κατόπιν δὲ ὄλοι οἱ φιλελευθερώτεροι. Ὁ Ζαφειράκης δὲν ὕκνευεν νὰ τοὺς γυμνάζῃ, νὰ συμπαιζῃ μαζὶ τους, ἔνα ἔκαστον νὰ τιμᾶ κατ' ἀξίαν· κατόπιν ἐκλεξεν τοὺς καλυτέρους κυνηγούς, ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον νὰ ἔξερχεται εἰς τὸ κυνῆγι μὲ αὐτούς. Μὲ τοιαῦτα ἀπέκτησεν κατ' ὄλιγον εἰς τὴν Νάουσαν δικτατορικὴν ἐπιρροήν, καὶ ἔγινε φόρητρον τῶν Δραγαταίων, Ἀντωνάκιδων καὶ λοιπῶν δεσποτοφρονούντων ἢ ἐναντιοφρονούντων κατ' αὐτόν.

Θέματα τέχνης

τὸν ἔξωτερικὸν ρυθμὸν τοῦ στίχου, παρασύρουν τὸν ἀκροατὴν στὸ νὰ ἐκτιμᾶ ἵως ποίηση κακότεχνα ποιήματα, χωρὶς κανένα περιεχόμενο. "Ετσι γυρίζει ἡ ρόδα τῆς τέχνης στὸ κενὸν καὶ ἡ ὥραιολογία θριαμβεύει κρύβοντας τὴν κουφότητα τοῦ λόγου. Στὸ κενὸν αὐτὸς μπορεῖ νὰ πέσῃ καὶ ὀλόκληρη ἡ τέχνη σὲ ἐποχές παρακμῆς, ὥσπες συνέβη μὲ τὸν ἐκλεκτικισμὸν τοῦ 19ου αἰώνα, γιατὶ κάθε ἀναχρονισμὸς είναι ἀπὸ τὴν φύση του ἀναισθητικός. Ἡ μεγάλη ἀπόσταση χώρου καὶ, κυρίως, χρόνου — ἡ ὑπεραπόσταση — παραλύει τὴν εύαισθησία. Μνήμη Ζῶσα δὲν ὑπάρχει παρὰ μέσω τῆς διάνοιας καὶ ἡ φαντασία κενολογεῖ, ίδιως ὅταν τὰ βιώματα τῆς ἐποχῆς δὲν ἔχουν καμιά σχέση μὲ τὶς ιδέες καὶ τοὺς μύθους τοῦ παρελθόντος, ὥστε ν' ἀναχθοῦν σὲ ἀξίες πρωτείκες καὶ νὰ σχηματισθῆ ἀληθινή ἐμπειρία. Τὰ προϊόντα τῆς τέχνης είναι τότε τεχνητά.

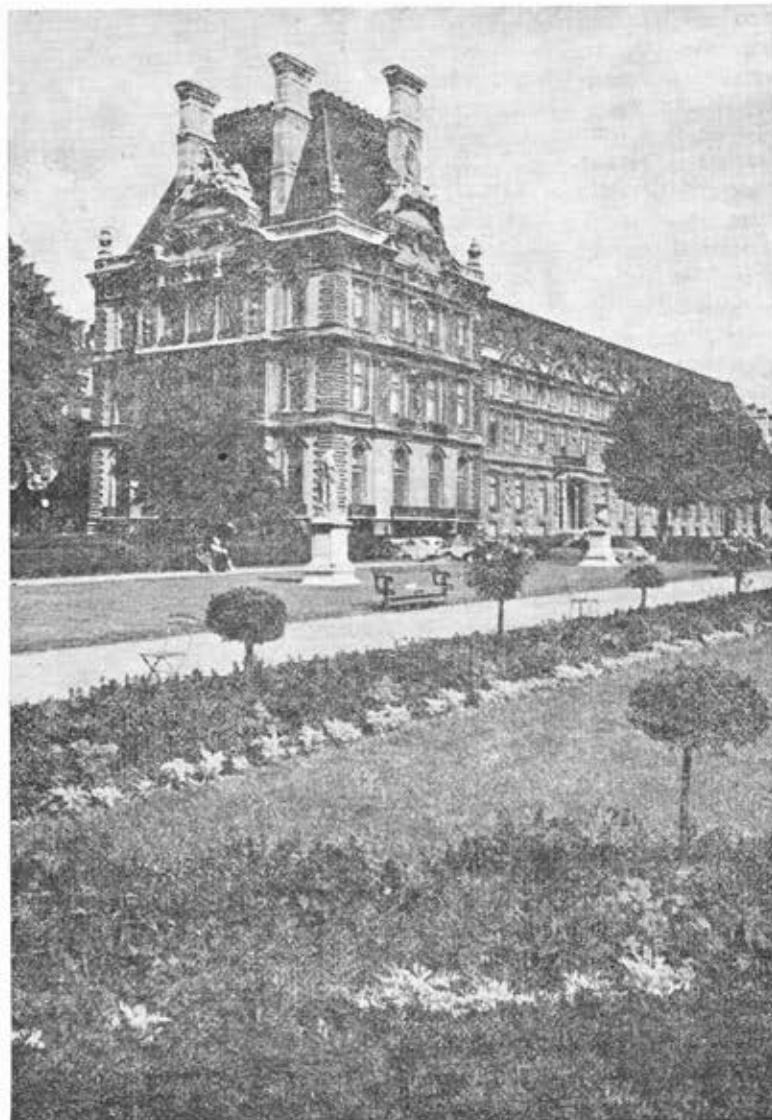
Π. Α. Μιχελῆ: «Αισθητικά θεωρήματα»

Η Ελληνική Κοινότητα του Παρισιού έχει νά έπιδειξει μεγάλη ιστορία και μεγάλες προσωπικότητες. Κυριαρχεί φυσιογνωμίες γίνονται οι "Ελληνες που σπουδάζαν στο περίφημο πανεπιστήμιο της γαλλικής πρωτεύουσας, τη γνωστή Σορβόνη, που είναι ένα, από τα σημαντέρα πανεπιστήμια της Ευρώπης.

"Από το Παρίσι λοιπόν πέρασαν ή γάντια μορφωθοῦν ή για νά δώσουν τή ασφαλία τους ανθρώποι που είχαν έξεχουσα θέση στήν έλληνική πατέρια και στά έλληνικά γράμματα. Έδώ θά άναφερουμε τό Βεροιώτη Κωτούνιο, πολλούς, έπισκοπούς στά χρόνια τής ακλαθιάς και τυραννίας και στή νεώτερη έποχή τών Αδαμάντιο Κοράη, τό Γιάννη Ψυχάρη και άλλους. Πέρα δύμας όπ' αυτούς που έδωσαν, στή δραστηριότητα τής έλληνικής κοινότητας του Παρισιού, τή αιφραγίδα τής προσωπικότητάς τους, είναι άλλοι πολλοί, σχεδόν όπ' όλα τά μέρη τής Ελλάδας. Μερικοί όπ' αυτούς μάλιστα, δύπις είναι: οι άδελφοι Στεφανόπουλοι όπ' τή Μάνη, σκέφτηκαν γάντια έπωφεληθοῦν όπό τίς κατακτητικές άλλα και άπελευθερωτικές διαθέσεις και προθέσεις του Ναπολέοντα γιά νά έλευθερώσουν τήν Ελλάδα. Μερικοί πάλι έγιναν Γάλλοι και χάθηκαν γιά τήν πατρίδα τους, άλλα άφησαν άνόματα φωτεινά, δύπις ό στρατηγός Βουρβαχής, του Ναπολέοντα Γ', που οι πρόγονοι του καταγόταν όπό τήν Κεφαλονιά. Τέλος, άλλοι όπό έκείνες που κατέφυγαν στήν πόλη τών φώτων όπό τήν Ελλάδα γιά νά μορφωθοῦν ή γιά νά μεταδόσουν τή ασφαλία τους, συγγένεψαν με γαλλικές οικογένειες και μετάδωσαν μαζί και τήν άγαπη γιά τήν Ελλάδα. Είναι χαρακτηριστικό όπό παράδειγμα τό Γιάννη Ψυχάρη που παντρεύτηκε τήν κόρη του Έρνεστου Ρενάν και μετάδωσε, στόν έξαιρετο αύτό λογοτέχνη και ασφάλη τής Γαλλίας, μιά φλογερή άγαπη γιά τήν Ελλάδα και γιά κάθε τί τό έλληνικό.

"Έκτος δύμας όπό τά λαμπρά και έπιφανη όνόματα τών Έλλήνων που διακρίθηκαν στή Γαλλία ύπόρχουν πολλοί που λησμονήθηκαν. Άναμεσα σ' αυτούς είναι και πολλοί Μακεδόνες που κατέφυγαν και έγκαταστάθηκαν στό Παρίσι και έζησαν κα πέθαναν έκει. "Ένα μερό πανόραμα όπό τους Μακεδόνες ούτούς συναντήσαμε ύστερα όπό μία ένδιαφέρουσα και συγκινητική άναδιφρηση στά άρχεια τής έλληνικής όρθοδοξης έκκλησιας του «πρωτομάρτυρος και άρχιδιακόνου Στεφάνου» στό Παρίσι. Τά στοιχεία που συναντήσαμε άρχιζουν άναγκαστικά όπό τό 1895, γιατί τότε

ΓΙΑ ΜΕΡΙΚΟΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΜΑΣ

Παρίσι. Η πόλη του φωτός. Τμήμα του Μουσείου του Λούβρου

Τοῦ Κωνσταντίνου Παπουλίδην

Ἐπιστημονικοῦ Συνεργάτη τοῦ Ἰδρύματος
Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου

ιδρύθηκε ή έλληνική όρθοδοξη έκκλησια στό Παρίσι, και σταματοῦν στό 1912, γιατί θεωρήσαμε σκόπιμο νά μή προχωρήσουμε στήν έξαντληση τών πηγῶν μας, μετά τήν άπελευθέρωση τής Μακεδονίας. Τά στοιχεία αύτά τά βρίσκουμε στά ληστραχικά βιβλία τής έλληνικής έκκλησιας, που άναφέραμε, και

είναι: Τό Βιβλίο Βαπτίσεων, τό Βιβλίο Γάμων και τό Βιβλίο Κηδειῶν.

Η έκκλησια τοῦ Αγίου Στεφάνου Παρισίων κτίστηκε τό 1895 με έξοδα τών άδελφών Δημητρίου και Ιωάννη Σκυλίτση, του κλόδου τής οικογένειας Στεφάνοβιτς - Σκυλίτση, στόν όποιο άνήκει και η "Ελενα Σκυλίτση, ή ού-

Ζυγος τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Στήν ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Στεφάνου Παρισίων είχε πολλές φορές ἐκκλησίασθεὶ καὶ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἀλλὰ καὶ οἱ ἑσοχότεροι ἀπό τοὺς πολιτικούς καὶ ἄλλους ἡγέτες ποὺ ἔδωσε ἡ νεώτερη Ἐλλάδα.

‘Από τὴν ἑέταση τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τοῦ Παρισίου μαθαίνουμε τοὺς μεγάλους στοθμούς τῆς Ζωῆς τῶν μελῶν τῆς κοινότητας, τῶν Μακεδόνων ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν καὶ δῆμον ἐκδηλοῦ τὰ ἵχνη τους μὲ τὴ βάπτιση, μὲ τὸ γάμον ἥ καὶ μὲ τὸ θάνατό τους. Συναντᾶμε λοιπὸν στὸ Παρίσιο, ἀπ’ ὅσα μαθαίνουμε ἀπ’ τὰ τρία ληξιαρχικὰ βιβλία, γουναράδες ἀπ’ τὴν Καστοριά, ἐμπόρους ἀπ’ τὴν Θεσσαλονίκη, ἐργάτες ἀπ’ τὴν Χαλκιδική, τεχνίτες ἀπ’ τὰ Σέρρας καὶ τέλος, φοιτητὲς ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη.

‘Η ἀνάδρομή στὰ ληξιαρχικὰ βιβλία ἀείζει τὸν κόπο γιὰ κείνους ποὺ γνωρίζουν πρόσωπα καὶ πράγματα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Μακεδονίας. ‘Αρχίζουμε λοιπὸν ἀπὸ τὸ βιβλίο τῶν θαυμίσεων διακρίνει κανεὶς τὴ Μαρία-Ἐλιζα-Εὐγενία, ποὺ γεννήθηκε στὶς 3 Ἰανουαρίου τοῦ 1897, κόρη τοῦ Νέλσον ‘Αμποτ ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ἐμπορου, ‘Ἄγγελου ύπηκόου καὶ τῆς Εὐγενίας ‘Αμποτ τὸ γένος Σεμελά ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, καὶ οἱ δύο γονεῖς ὄρθδοξοι. ‘Ανάδοχος ήταν ὁ Γεώργιος ‘Αμποτ ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ἐμπορος, ὄρθδοξος. Πρόκειται προφανῶς γὰ μέλη τῆς γνωστῆς οἰκογένειας τῶν ‘Αμποτ, ἀπόγονοι τῆς ὥσπειας υπάρχουν σήμερα στὴ Θεσσαλονίκη. ‘Ακολουθοῦν ὄντα γουναράδων ἀπὸ τὴν Καστοριά: Ἡλιας Ζέρβας, Νικόλαος Δέλλης, Βασιλειος Σκαπέρδας, Γεώργιος Κόντος, Χρήστος Χορτόπουλος καὶ ὁ Κωνσταντίνος Κοκκαλένιος.

Συνεχίζοντας τὴν ἑέταση τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τοῦ Παρισίου συναντᾶμε ἀκόμη τὸ γιατρὸν Κωνσταντίνον Κανατζούλη ἀπὸ τὴ Σιάτιστα, τὸ γιατρὸν Γεώργιο Γεωργιάδη ἀπὸ τὰ Σέρρας καὶ τὸ φαρμακοποιὸν Θεμιστοκλῆ ‘Αρμο ἀπὸ τὰ Σέρρας.

Θά συνεχίσουμε νὰ ἀναφέρουμε ἀκόμη λίγα ὄντα γνωστῶν ἐμπόρων ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη σημειώνοντας τῆς οἰκογένειας τῶν Θεσσαλονικιῶν ἐμπόρων Χατζηλαζόρου (Χατζηλαζόρου Ειρήνη καὶ Ἐλλη καὶ ἀκόμα Χατζηλαζόρου Φιλώτας) καθὼς καὶ τὸν Ἰωάννη Μενεέε.

Στὸ βιβλίο τῶν θαυμίσεων ποὺ καλύπτει τὴν περίοδο ἀπὸ τὸ Νοέμβριο τοῦ 1895 μέχρι τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1918

Τὸ ἔσωτερκό τῆς Ἑλληνικῆς ὄρθδοξης ἐκκλησίας τοῦ Ἅγ. Στεφάνου Παρισίων, ὅπως εἶναι σήμερα

ἀναφέρονται ὅτι βαφτίστηκαν στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἅγιου Στεφάνου Παρισίων 37 Μακεδόνες. Τὸ βιβλίο τῶν Γάμων καλύπτει τὴν περίοδο ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1886 μέχρι τὸν Αὔγουστο τοῦ 1920 καὶ ἀναφέρονται ὅτι παντρεύτηκαν 18 Μακεδόνες. Τέλος, τὸ βιβλίο τῶν Θανάτων καλύπτει τὴν περίοδο ἀπὸ τὶς 25 Φεβρουαρίου τοῦ 1896 μέχρι τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1921 καὶ ἀναφέρονται ὅτι κηδεύτηκαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία αὐτῆς 10 Μακεδόνες.

Περισσότερο δῆμας ἐντυπωσιακό εἶναι τὸ βιβλίο τῶν θανάτων. ‘Απὸ αὐτὸν μαθαίνουμε δῆλη τὴν ιστορία τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητας τοῦ Παρισίου. ‘Η Ἑλληνικὴ ὄρθδοξη ἐκκλησία παρέχει πολλὰ στοιχεῖα. Είναι μιὰ ἀναδρομὴ ἀληθινὰ συγκινητική. Σ’ αὐτὸν λοιπὸν τὸ βιβλίο ἀναφέρονται πλήθες θανάτων, κυρίως νέων, ποὺ οἱ περισσότεροι πέθαναν ἀπὸ φυματίωση, σημειώνοντας ὁ Ἡλιας Γιάντος, 28 χρονῶν «ἀπὸ τὴ Μακεδονία», ὁ Κωνσταντίνος Σταύρου 36 χρονῶν «ἀπὸ τὴ Μακεδονία», ὁ Ἰωάννης Μενεέες, 19 χρονῶν φοιτητής τῆς ἀρχιτεκτονικῆς σχολῆς ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη ποὺ πέθανε τὸ 1911 καὶ ἀκόμη

ὁ Ἀργύριος Βαβακαρόπουλος 47 χρονῶν ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ποὺ πέθανε φυματικός. Τέλος, πέθανε ἀκόμη στὸ Παρίσιο, τὸ 1908 ὁ Νικόλαος Βελλιδῆς, ὁπ’ τὴν Κασσάνδρα τῆς Χαλκιδικῆς ἀπὸ παράλιον. Εἰν’ δῆμας ἐνδιαφέρονται ὅτι ὁ Νικόλαος Βελλιδῆς πέθανε σὲ ἡλικία 30 χρονῶν καὶ ήταν «σπούγαλιεύς». Μᾶλλον μποροῦμε νὰ υποθέσουμε δῆμας πέθανε ἀπὸ «τὴν ἀσθένεια τῶν δυτῶν», σημειώνοντας σὲ τὴν σημερινή μας γλώσσα. Θά ἀναφέρουμε ἀκόμη ὅτι τὸ 1901 δολοφονήθηκε ὁ Ἐμμανουὴλ Σταύρου, ἀπὸ τὴ Βέροια καὶ τέλος, τὸ 1898 ὁ ὄρχιμανδρίτης Γρηγόριος Πολαμᾶς πέθανε στὸ Παρίσιο ἀπὸ «ἀποληξία».

“Ολη ἡ ιστορία τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητας μὲ τὶς ἐναλλαγές τῆς Ζωῆς παρουσιάζεται σὲ κάθε σελίδα τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τοῦ Παρισίου.

Τὸ ύλικό ποὺ ἀναφέρουμε γιὰ τοὺς ἀγνωστοὺς Μακεδόνες τοῦ Παρισίου θὰ πάρει ἀργότερα τὴ θέση ποὺ τοῦ ἀρμόζει στὴν ιστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ιδασπορᾶς.

‘Ο κανονισμός τῆς ’Ορθοδόξου Κοινότητος

Δ'

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ 13ο τεῦχος)

"Αρθρον 74ον

Πᾶσαι αἱ περὶ ἐπιτρόπων διατάξεις τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ισχύουσι καὶ διὰ τοὺς ἐπιτρόπους πάντων τῶν προσκυνημάτων καὶ παρεκκλησίων ἔκτος τε καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως εὐρισκομένων.

"Αρθρον 75ον

Πόροι ἑκάστου ἱεροῦ ναοῦ εἰνει ὁ εἶναι: 1) τὰ ἐνοίκια· 2) ὁ τακτικὸς δίσκος κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν· 3) τὸ προϊὸν τῆς πωλήσεως τοῦ κηροῦ κατεργαζομένου παρ' ἑκάστου ἐπιτρόπου ἐκ καθαροῦ μελισσείου κηροῦ κατὰ τὴν κρατήσασαν τάξιν· 4) τὰ ἀπὸ μημοσύνων, συλλειτούργων, κηδειῶν, ἀγρυπνιῶν, βαπτίσεων, γάμων καὶ λοιπῶν δικαιώματα τοῦ παγκαρίου τῆς ἑκκλησίας κανονιζόμενα ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων καὶ ἐγκρινόμενα ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἀντιπροσωπείας.

"Αρθρον 76ον

Ἀπαγορεύεται ἡ ἐν ταῖς ἑκκλησίαις χρῆσις κηρίων κατασκευαζομένων ἐν τῇ ἀγορᾷ ἢ ἐν ταῖς οἰκίαις.

"Αρθρον 77ον

Δαπάναι ἑκάστης ἑκκλησίας εἰνει αἱ ἐξῆς:

1) Αἱ μισθοδοσίαι τοῦ προσωπικοῦ.

2) Αἱ λοιπαὶ δαπάναι τῆς συντηρήσεως καὶ λειτουργίας, οἷον ἀγορὰ κηροῦ, ἐλαίου, νήματος κ.τ.λ.

3) Ἐπιδιορθώσεις εἰκόνων, ιερῶν ἀμφίων καὶ σκευῶν.

4) Οἱ κυβερνητικοὶ φόροι.

5) Αἱ ἀναγκαῖαι ἐπισκευαὶ τῆς ἑκκλησίας καὶ τῶν κτημάτων αὐτῆς.

6) Ἡ κατὰ μῆνα καταβολὴ εἰς τὸ ταυεῖον τῆς Ἐφορείας τῶν 30% ἐκ τῶν ἀκαθαρίστων προσόδων τῆς ἑκκλησίας.

7) Ἡ καταβολὴ τῆς κεκανονισμένης τριακονταλίρου ὑφ' ἑκάστης ἑκκλησίας ἐτησίας ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως εἰς τρεῖς τετραμηνιαίας δόσεις.

"Αρθρον 78ον

Θεία λειτουργία θέλει τελεισθαι τακτικῶς εἰς τὰς τέσσαρας ἐνοριακὰς ἑκκλησίας καὶ εἰς τὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Εἰς δὲ τὰ παρεκκλήσια τῆς Ὑπαπαντῆς, τοῦ Μικροῦ Προδρόμου καὶ τῆς Εὐαγγελιστρίας θὰ τελῆται λειτουργία μόνον κατὰ τὴν μνήμην αὐτῶν καὶ ὁσάκις ἡ εὔσέβεια χριστιανοῦ ἥθελεν ἀνοίξῃ ίδια δαπάνη μίαν τῶν ἑκκλησιῶν τούτων ἔκτος Κυριακῆς καὶ ἑορτῶν. Εἰς δὲ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Μεγάλου Προδρόμου ἄπαξ τοῦ ἔτους, τὴν 24ην Ἰουνίου αἱ δὲ πρόσοδοι αὐτοῦ ἀνήκουσι τῇ ἐνοριᾳ τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ.

"Αρθρον 79ον

Μονοεκκλησία τελεῖται μία, ἡ τῶν σχολείων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ιεραρχῶν, γινομένη ἐκ περιτροπῆς εἰς τὰς τέσσαρας ἐνοριακὰς ἑκκλησίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'
ΠΕΡΙ ΓΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΝ
ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

"Αρθρον 80ον

Γενικαὶ Συνελεύσεις τῶν πολιτῶν συγκακαλοῦνται ὁσάκις πρόκειται περὶ ἑκτάκτου γενικοῦ συμφέροντος τῆς Κοινότητος, ὅποιον ἡ ἐπιψήφισις Κανονισμοῦ· ἡ ὁσάκις ἡ Διαρκῆς Ἀντιπροσωπεία θεωρήσῃ ἀναγκαίαν τὴν σύγκλησιν Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν πολιτῶν.

"Αρθρον 81ον

Τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων προεδρεύει ὁ Μητροπολίτης.

"Αρθρον 82ον

Ἡμέρα τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων ὁρίζεται ἡ Κυριακὴ ἢ ἄλλη τις ἐπίσημος ἑορτή.

"Αρθρον 83ον

Αἱ Γενικαὶ Συνελεύσεις συγκαλοῦνται δι' ἀγγελίας ἐπ' ἑκκλησίας ἀναγινωσκομένης καὶ ἐν τῷ νάρθηκι ἀναρτωμένης.

"Αρθρον 84ον

Πᾶς προσερχόμενος εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν ὄφειλε νὰ ἐγγράψῃ τὸ ὄνοματεπώνυμον αὐτοῦ ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς παρουσίας· οἱ μὴ γνωρίζοντες γραφήν ύπογράφονται διὰ προσώπου τῆς ἐμπιστοσύνης των. Εἰς οὐδένα μὴ ἐγγεγραμμένον ἐν τοῖς ἐκλογικοῖς καταλόγοις ἐπιτρέπεται νὰ παρίσταται ἐν τῇ Συνελεύσει ὡς ἀκροατής ἡ θεατής.

"Αρθρον 85ον

Πάντα τὰ μέλη τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων εἰνει ισόψηφα ὄφειλουσι δὲ νὰ τηρῶσι τὴν προσήκουσαν εύκοσμίαν κατὰ τὰς συνεδρίας.

"Αρθρον 86ον

Ο πρόεδρος κηρύσσων τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδρίας διευθύνει τὰς συζητήσεις, διδωσι τὸν λόγον κατὰ σειρὰν εἰς τοὺς αἰτοῦντας αὐτόν, φροντίζει περὶ τῆς τηρήσεως τῆς τάξεως καὶ θέτει εἰς ψηφοφορίαν τὰ ζητήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'
ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

"Αρθρον 87ον

Ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον δὲν δύναται νὰ

Η ζωή τῶν Ναουσαίων πρὶν 25 χρόνια

('Απὸ τὴν Φωνὴν τῆς Ναούσοντος)

• Κάθε μέρα ποὺ παίρων στὰ χέρια μου μάκα ἐφημερίδα τῆς πόλεως μας μὲ ἀριθμὸν φύλλου 1000 καὶ τι μή φύλλου δρχ. 1.000 (ἐδὴ ἀκριβῶς σταμάτησα — ἀραγε, σκέψηγκα πόσα χρήματα είλην τότε γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἀγοράσουν μάκα ἐφημερίδα ἔνα χιλιόκο;.. κ. ὅμως;) Ἀπὸ μάκα ποὺ ἔρρεξα εἰδὼ δὲ τι: ή ζωὴ ήταν διαφορετική τότε:

— Στὴν 4η σελίδα λέει μέ κεφαλαία «ΓΙΑ ΤΟ ΚΤΕΥΓΑ...» «Νομίζομεν δὲ: δέν θὰ ἐπιβαρυγθῇ πολὺ τὸ ΚΤΕΥΓΑ Ἡμαθίας ἐάντι ἐφοδιάσῃ τὰ λεωφορεῖα του μὲ μερικές πινακίδες ποὺ νὰ πληρωφοροῦν τους ἀναμένοντες ἐπιβάτες ποὺ πηγαίνε: τό καθένα!»...

Παρακάτω ἀγαφέρει δὲ: ξεκινοῦντες γιὰ τὴν Βέροια καὶ ἐφίσινες στὴν «Ἐδεσσα, καὶ τὸ ἀντίθετο. Κάποτε δέδαια ἐφίσινες στὸ προσρυμαύσου ἀλλὰ κατόπιν ταλαιπωρίας. Περιστό νὰ πῷ δὲ: ή ἐπιγραφὴ ἔλεγε γιὰ τὸν ποσοφοῖσιο τοῦ λεωφορείου...

— «Ἀλλη σελίδα, παράπονα ἐγνατίον τῆς Ἐλευτρίας η Ναούσης Ζοῦσαν «λέει» σέ μάκα κατάσταση ποὺ θύμιζε τὴν ἐποχὴ τῶν λυχναρίων, ἐνῶ οἱ νοσοχέσεις διγότανε χορταστικές γιὰ τὴν λειτουρ-

γία μᾶς καιγούργιας γεννήτριας ποὺ θὰ γέμιζει τὴν πόλη μὲ φῦδος. Φαίγεται δημος διάμαρτυρίες συνέχειαν «Δυστυχῶς μέχρι τῆς στιγμῆς δέν πραγματοποιήθηκε τίποτε. Ἐξακολουθήμεν νὰ μήν ὁρῶμεν φῦδος ἀλλὰ σκότος. Καὶ ἔχομεν ἀκόμη καλοκαριά!...».

— Σελίδα 2η, κορυκή κίνησις

Τῆς Κικῆς Μουμτζίδου

τῆς πόλεως μας. Στὸ κέντρο του κι οσκιοῦ ἡ σάρπα καὶ τὸ μπούκι - μπούκι: ἔδιναν καὶ ἐπαιρεναν. Θεωροῦντο γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη οἱ χοροὶ τῆς μέσας, καὶ δύως «λέει» ἡ ἐφημερίδα μας χοροὶ σύδιπτον. Κύριοι μὲ τὰ κουστούμια τους, εὐγενέστατοι καὶ ἵπποι:κοὶ συνέδεναν δραῖες κυρίες - δεσποινίδες μὲ φούστα μουτέρνα καὶ τακούνια: φηλὰ μὲ μαλλιά γεμάτα μπούκλες καὶ σχετικὸν ψφος. Οἱ μουσικοὶ ποὺ ἀπαρτίζανε τὴν ὄρχήτρα Π. Αδλωνίτης πιάνο, Κ. Μπάλιας διολί, Βε-

λιγδένης πατέρας καὶ γιός κλαρινού σαξόφωνο, ἀκορυτεόν καὶ Γ. Γρηγορίου γκράν κάσσα, δείχγανε τὶς Ικανότητες τους προσφέροντας καὶ κομπάτια κλασσικῆς μουσικῆς. Πολλὰ χειροκροτήματα ἀκουγότανες ἀπὸ τοὺς λάτρεις τῆς κλασσικῆς μουσικῆς ὅταν παίζουν τὴν «καθαληρία Λετζέρα καὶ ποιητής καὶ χωριός».

— Οἱ διαφημίσεις δέν λείπανε καὶ τότε. Μὲ τὴν διαφορὰ δὲ τότε μιλούσανε γιὰ χιλιάρικα, καὶ δὴ: γιὰ δραχμές, ἐνῶ σήμερα μᾶλισται γιὰ δραχμές ἀλλὰ ἔσδενουμε χιλιάρικα. Διαφήμιση θέλεγε «Τὸ ὑπόδηματοποιείου Γ.Γ. διαθέτει τὰ καλλιτερά ὑπόδηματα μὲ ἔκπτωσι: 40%. Αγοράζετε παπούτσια τῶν 100.000 δρχ., καὶ πληρώνετε μόνο 60.000 δρχ. Τότε ήταν ὅλα φθηγά καὶ πολὺ ωραῖα. Ήταν μὰ ἄλλη ἐποχὴ ήταν ἄλλο: ἀνθρώποι, ἄλλη γενιά. Στὴν ίδια μικρή μάκα πάλι σήμερα διαδίδουν τὴν ἐθδομικά: αἵ ἐφημερίδες σχολιάζουν καὶ συγχίζουν νὰ ἔχουνε παράπονα ἀλλοι.

Ο κανονισμὸς τῆς Κοινότητος

νοικίω (μουκατᾶ) ἐνοικίασις κοινοτικῶν ἢ ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων.

— Αρθρον 93ον

Ο παρὼν Κανονισμὸς ισχύει ἐπὶ πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπιψηφίσεως αὐτοῦ ἐν Γενικῇ Συνελεύσει τῶν ἐν τοῖς ἐκλογικοῖς καταλόγοις τῶν τεσσάρων ἐνοριῶν ἐγγεγραμμένων πολιτῶν προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου.

— Αρθρον 94ον

Ο παρὼν Κανονισμὸς δύναται νὰ ἀναθεωρηθῇ, ἐὰν μετά τὸ πέμπτον ἔτος τὰ δύο τρίτα τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἀντιπροσωπείας Ζητήσεως ἀναθεώρησιν ἄρθρα, ὅπότε ὥριζεται ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἀντιπροσωπείας πενταμελῆς ἐπιτροπὴ πρὸς ἀναθεώρησιν τῶν ἄρθρων τοῦ Κανονισμοῦ. Ο οὕτε ἀναθεωρηθεὶς Κανονισμὸς ἐγκρινόμενος ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἀντιπροσωπείας ὑποβάλλεται τῇ Γενικῇ Συνελεύσει τῶν πολιτῶν πρὸς ἐγκρίσιν καὶ τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ πρός ἐπικύρωσιν.

εἶνε μέλος πλέον τῶν δύο Κοινοτικῶν σωματείων.

— Αρθρον 88ον

“Ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον δὲν δύναται νὰ εἶνε ταύτοχρόνως ἐφοροταμίας καὶ ἐπίτροπος ἐκκλησίας.

— Αρθρον 89ον

Πᾶν σωματείον διαδεχόμενον τὸ προκάτοχόν του διείλει νὰ παραδέχηται ως ἐγκύρους τὰς πράξεις αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τῶν δρων, ὑφ' οὓς αὗται ἐγένοντο.

— Αρθρον 90όν

Ἐν τοῖς ἐντὸς τῆς πόλεως παρεκκλησίοις ιερουργοῦσιν οἱ ἐφημέριοι τῆς ἐνορίας, εἰς ἡ τὴν περιφέρειαν ἀνήκουσιν.

— Αρθρον 91ον

Απαγορεύονται αἱ ἐντὸς τῆς πόλεως περιφοραὶ τῶν ἔξωθεν εἰκόνων πρὸς εἰσηραξίν συνδρομῶν ὑπὸ ξένων ὡς καὶ οἱ ὑπὸ τύπον ρουγκάτασθων ζητοῦντες συνδρομάς.

— Αρθρον 92ον

Απαγορεύεται ἀπολύτως ἡ ἐπὶ διαρκεῖ ἐ-

Γιάννης Βασδραβέλης

Την Κυριακή 1 Μαρτίου 1981
δοφήσε τὰ ἔργωτα μιὰ ἀκόμη με-
γάλη φυσιογνωμία τῆς ἱστορίης:
ἔρευνας στὸ χώρο τῆς Μακεδονίας.

Ο Μεγάλος ἔργατης καὶ ἔρευνη-
τὴς τῶν ἱστορικῶν πηγῶν τῆς πα-
τρίδας μιας Γιάννης Βασδραβέλης:
μπορεῖ γὰρ ἀναπαύεται ηγυχός τό-
ρα πιά, ἀφοῦ ἔχει ἐκπληρώσει, δέ-
σσο λίγοι, τὸ χρέος του πρὸς τὴν
Μακεδονία.

Η ἱστορικὴ Βλάστη τοῦ γορδοῦ
Κοζάνης ἔχει τὴν τιμὴν νὰ είναι ἡ
ἱδιαιτερη πατρίδα τοῦ Γιάννη Βα-
σδραβέλη. Ἐκεὶ γεννήθηκε, πρὶν
81 χρόνια. Μετά, δὲ τὶς γηγενασια-
κές του σπουδές γράψτηκε στὴ Νο-
μικὴ Σχολή. Τὴν ἐπαγγελματικὴν

Ἐπιμέλεια:

Ἐλένη Μήτσιαλα δασκάλα

του σταδιοδρόμια τὴν ἄρχις εἰ-
πάνταληρὸς τῆς Ἐλευθέρας ζώνης
Θεσσαλίης, ὅπου ἀργότερα πῆρε
τὴν θέση τοῦ Διευθυντῆ, καὶ Γενι-
κοῦ Διευθυντῆ.

Τὸ ἀνήσυχο πυεῦμα τοῦ Βασδροῦ
βέλλη γίνως δὲν μπορεῖται γὰρ περι-
ριστεῖ μέσα στοὺς 4 τοίχους ἑνὸς
γραφείου καὶ τὰ στεγνὰ καθήκοντα
μιᾶς ὑπηρεσίας, ἔπρεπε γὰρ δρεῖ κά-
ποια διέξοδο. "Ετσι, πρὶν 40 χρό-
νια, αὐτὸς καὶ μερικοὶ ἄλλοι: ἀγή-
συχοι Μακεδόνες ἔδρυσαν τὴν «Ἐ-
ταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν»,
τὸ μεγαλύτερο πνευματικὸν ἔργον
τῆς Βορείου Ελλάδος.

"Απὸ τότε ταῦτισε μαζὶ τῆς τὴν
προσωπικότητα του καὶ συνέζησε
σκαλοπάτι σκαλοπάτι: τὴν ἀνοδική
τῆς πορεία. Στὸ πρώτο Συμβούλιο
ὁ Βασδραβέλης ἀνέλαβε τὸ ἀξιώ
μα τοῦ ταυτίας καὶ μετὰ τὸ θάνατο
τοῦ ἀειμνήστου Ἀλεξάνδρου Λέτσα
ἀνέλαβε Γενικὸς Γραμματέας, διέ-
ωρια τὸ δόποιο κράτησε μέχρι τὰ τε-
λευταῖα του χρόνια εἰς ἐπίτιμο
Γεν. Γραμματέας.

"Απὸ τὴν θέση αὐτὴν προσπάθησε
μὲ τὴν γραφίδα νὰ δώσει στοὺς Μα-
κεδόνες ἀγωνιστὲς τὴν θέσην ποὺ
τοὺς ἔπρεπε. "Εθγάλε ἀπὸ τὴν λήθη
ποὺ τοὺς σκέπαζε τοὺς ἀμαρτωλούς καὶ
καλέψτες τῶν Μακεδονικῶν δου-
γῶν καὶ τοὺς χάριτες τὴν ἀθηνασία.
Φώτισε τὴν ἀντίσταση ποὺ κυριαρ-
χοῦσε, στὴν καθημερινὴ ζωὴ τῶν
πόλεων. Καὶ δῆλος αὐτὸς ἐπιστημονι-
κὰ τεκμηριωμένα ἔτοις ποὺ νὰ μὴ
μπορεῖ κανεὶς γὰρ ἀμφισσητῆσε τὴν
ἀντιειμενικότητά τους.

Ο Γιάννης Βασδραβέλης σε γιορτή Ολοκαυτώματος τῆς Ναούσης.

"Ἐψαξε, δρῆκε, μετέφρασε καὶ
μελέτησε δυζαντινά, Ἑλληνικά καὶ
Τουρκικά ἀρχεῖα — τὰ ἀρχεῖα τῆς
Θεσσαλίης, Βεροίας, Γρεβενῶν καὶ
τῆς μονῆς Βλατάδων. Στὰ 30 χρό-
νια τῆς Γεν. Γραμματείας του ἔξ-
δωσε 80 περίπου συγγράμματα με-
γίστης ἱστορικῆς σημασίας, τὰ δ-
ποῖα είναι ἀφιερωμένα στὴν πλειο-
νότητά τους σὲ Μακεδονικὰ Θέμα-
τα. Μὲ αὐτὰ διαμορφώνεται μιὰ γένια
Μακεδονικὴ ἱστορία, ἀγνωστη

μέχρι τότε, ποὺ ἔδωσε τὸ κίνητρο
καὶ τὴν ἀφορμή καὶ σὲ ἄλλους "Ἐλ-
ληνες ἐπιστήμονες γὰρ ἀσχοληθοῦν
μὲ τὸ θέμα αὐτό.

Σεκυορίζουν οἱ ἔργατες οἱ ἀνα-
φερόμενοι στὰ τουρκικὰ ὀργανι-
καὶ «Οἱ Μακεδόνες στὴν ἐπαγάστα-
ση τοῦ 1821» ἔργο γιὰ τὸ δόποιο
θρανεύτηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀ-
θηνῶν.

Χάρις στὴ δουλειὰ τοῦ ἱστοριοδί-
φη ἀετοῦ ἀξιολογήθηκε σωστά ἡ ἐ-
πανάσταση κατὰ τῶν Τούρκων καὶ
ἡ θυσία τῆς Νάουσας Γ.' αὐτὸς με-
γάλη είναι ἡ εὐγγαμοσύνη ποὺ τοῦ
χρωστᾶ ἡ πόλη μας. Μετὰ τὸ Στου-
γιαννάκη ποὺ ἔγραψε τὴν «Ιστο-
ρία τῆς πόλεως Ναούσης» ήταν ἀ-
πὸ τοὺς λίγους, ποὺ ἀσχολήθηκε ἐ-
πιστημονικὰ μὲ δλες τὶς πτυχὲς τῆς
ἱστορίας τοῦ τόπου μας. Υπῆρξε δὲ
ἕνας ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες ποὺ δο-
γήθησαν στὴν καθιέρωση τῶν γιορ-
τῶν τοῦ Ολοκαυτώματος καὶ τὴν
ἀναγνώριση τους μὲ Β.Δ.

Γιὰ τὴ δράση του αὐτὴν ἡ Νάου-
σα τὸν τίμησε «ἐν ζωῇ» ἀνακηρυ-
σσοτάς τον ἐπίτιμο δημόσητη της.

Η θυνάσιμη λαδωματιά δρήκες την Τάχη Βλάχο έπάνω στή στερ-νή ώρα όπου ξέδηγε το 1980. Τήν ώρα πού οι σειρήνες τών δικτύων ήχουσαν και πέφτανε οι ντουφεκί-ές, το πέποιλό απ' το δαρύ κακό είχε συγτελεστεί. Τό χάραμα οι κα-γονιές, πού μέσα στήν παγερή δι-αύγεια τού πρωινού, φημάλια πέποιλό το Επταπύργιο, χωρετίζανε το Νέο Χρόνο, — γιά δύος είχανε λάδει τό πικρό μακράτο κι είχανε κιόλας απελπιστεί — δένη ήταν παρά δύ-στατος αποκαρετισμός στο παλλη-κάρι...

Ακόμα κείτονταν στο θάλαμο ά-γανγήψεως τού Κεντρικού Νοσοκο-μείου ζωτικόντος από ένα πλήθος κα-λώδια, χωρίς δραση, χωρίς λαλιά, χωρίς αφή: κείτονταν έκει άνυπερά σπιστος και ώρας πάντα. Γύρω του δι θρήνος και δύδυριδας τών δι-κών του είχε ήδη δρχίσει και ή δουσή παρέλαση δύων τών είχανε άγαπήσει. Οι φίλοι του, φρουρά ά-γρυπνη, τόνε φυλάγανε. Αύτός δύ-μως ήταν παραμένος από κει, και σε-τότο μυθικό, σάν αληθινός άντρες-ωμένος, μάχονταν παβαλάρης μέτο Χάροντα στά μαρικαρένια άλωνα... Δέκα μέρες και δέκα νύχτες κρά-τυρε αύτό τό φύσερδ πάλεμα, και δέκα μέρες και δέκα νύχτες κρατού-σε κι δύνασταιρίδες του. Τήν άγρ-σηγης, κι άγρά τό δράδυ δύ Χάρος του πήρε τήν φυγή — ένδει τέτοιου λεβέντη τήν πάλλευκη φυγή...

«Τι σοῦ λειπει, λεβέντη μου, πού πᾶς στὸν κάτω κόσμο, πού σύ χεις ροῦχα νὰ φορεῖς κι ἄρματα νὰ βασταίνεις κι είχες κι όλόχρυσα χαρτιά νὰ γράφεις, ν' ἀναγνώνεις;».

Ο Τάχης Βλάχος γεννήθηκε πα-ρωιονέ τού άλιμανού πολέμου, στίς 21 Οκτωβρίου 1940, στήν Κο-μοτηγή, δησου δημητρετούσε τότε δι πα-τέρας του ως διευθυντής τού Κτη-νοτροφικού Σταθμού. Μετά τό τέ-λος τού πολέμου κι θετερα δι πόνο τουμη παραμονή στήν πόλη τής Καρ-δίτσας, ή οικογένεια Κ. Βλάχου έγ-καταστάθηκε μόνιμα στή Θεσσαλο-νίκη, δησου στό διοισφο σπιτικό τής Λ. Κορομηλα 16 έξητε τά περισσό-τερα και τά πέποιλά από τά χρόνα της. Έδη δηματήθηκε δι μικρός. Τά κης μαζί μέτο τήν άδεια του Θεό-

ΤΑΧΗΣ ΒΛΑΧΟΣ

(1940-1981)

κι τά κι: έδω πλάστηκε τέτοιος πού έ-γινε, μέσα στής εύωδης απρέμενης έκει-νες γενιούς τής παλιάς πόλης.

Ο πατέρας του Κωνσταντίνος Δη-μητρίου Βλάχος διατά διπό παλιά και γενναία γενιά τής Νάουσας, δι-πό τήν τετράγερη έκεινη άγροτική

φύτρα, πού χειροποίητα και χέ-ρια κι άδειη τή ματιά. Μετά τίς λαχυτρές αποστάσεις του στήν Κτηνο-τροφική Σχολή τής Αθήνας και στό Πανεπιστήμιο τής Βουδαπέστης, ξαναεπέστρεψε κοντά στόν ίδιο ά-διολο αύτόν άσθμο γιά νά τού άφιε-ρώσει: διλο τό μόχθο κι διλη τή μά-θησή του. Από τήν πανεπιστημια-κή έδρα τής Μακεδονίκης και τής Ηπειρωτικής Σχο-λής Θεσσαλονίκης, πού έπέλεξε κρά-της γιά περισσότερο από μέρα εί-κοσιατένια (1952—1974), δι Κώστας Βλάχος διατέλευτες μέρες τίς δυ-νάμεις του και πλήθυνε τό διόδο τής δορειοελλαδίτικης άγροτικής ένω μέ-τις πρωτοποριακές του έργασίες στό χώρο τής τεχνητής γονιμοποι-ησης θεριελίωσε, δέσο κανείς πρό-και μετά από αύτόν, έργο μέγα. "Ε-

να τέτοιο πρότυπο άληθινής άπλο-τητας, σπάνιας έργατικότητας και ύψηλής εύθύνης διρθωνύσταγε πάντο-τε μπροστά στά μάτια του Τάχη Βλάχου. Κι έτσι ήρθε και ή δική του ώρα — διπό τήν έδρα τής Υ-γεινής τού Πανεπιστημίου Θεσσα-λονίκης δησου διδαχτικής έντεταλ-μένος: έφηγητής στό πλευρό του και θηρητή κ. Θ. Έδιπίδη — θά δια-φέντευε κι αύτός μέτο άληθινό θέρ-ρος τήν υγεία τού μακεδονικού λα-ού.

Η μητέρα του Έλένη κατάγεται από τήν εύγενη γενιά τών Σαρ-σαρέλλων τού Πηρίου. Από τό δι-τος 1720, πού έχει: τό ξενιάτη της ή άρχοντική αυτή γενιά, άναδεξε μέρα μεγάλη σερά διπό δινήρες ξε-ξι-ους και τιμητένους: άγωναστές τού '21 και τής Θεσσαλονίκης έλευθερίας, μέλη Έθνοςυνελεύτεων, δημιάρ-χους, δουλευτές, γεωπόνους, δικη-γόρους, γιατρών και δλλους: έπι-στήριονες. Η ίδια η Έλένη Βλάχου ένταρκωντας πάντα τήν πιθά διθάλια ά-πλετητα, τήρη πιθά γνήσια καλωσ-ηνη. Κι έτσι ο γιός αυτός, ο μοναχο-γιός, πήρε διετή και χάρη διπό τούς διύτες του, κι έγινε τό καύχη τού τό καύριο: στή Νάου-σα, τό Βόλο και τή Θεσσαλονίκη.

Άλλα και οι Μούρες πού τόν εί-χαν στή γέννα του μοιράνει, τού χα-ρίσανε άπλογερη τά δύρα τους, θυρρετής γιατί τού είχαν γράψει: και πρίν τής ώρα του νά τόν πάρουντε. Τού δώσαντε θαλασσένα μάτια τού δώσαντε γέλιο άλογόνυχο και τού δώ-σαν διμορφικά περίστατα. Μά τής φυ-χής τά δύρα πού τού δώσαντε ήταν και πάλι τά πιθά πολιλά. Αύτός είχε καρδιά διπό μάλαρα κι ήταν άλακε-ρος μαλαικατένιος. Είχε τά χέρια μόνο γιά γά σκορπά και μόνον γιά νά χαράζει. Είχε στά φυλλοκάρδια του μόνο πονοφυχιά γιά κάθε ζωντανό και κάθε πλάσμα. Γιά τούς ήταν πού έδραυνε πάντα διπό πάγω του ένα μυτικό φέργος — τό γλυκύ-τατο έκεινο φύς πού σκορπούστε παν τού ή παρουσία του Τάχη Βλάχου.

Και μαζί άνάδρυζε διπό μέσα του μέρα τέτοια καρά διστέρευτη, μέρα τέ-τοια δρυμή γιά ζωή, πού τάση ζω-τάνα, έλεγε, θά διθώγονταν έναν τίς σέ κάθε πτώση και σέ κάθε θά-νατο.

Και τέτοιος πού ήσουνα, καιέ-

μας, πέρναγες, και ἀνθεῖαντας ἔλεις οι στράτες δινάμεσα τον Ἀγάληψη και τον Μαρτίου κατέδαινες στὸ γιανό και φωτίζαντες διὰ τὰ λαμπάκια ὡς τὸ Καρχηδονικάνι πέρα. Κι τις ευνατριγυρισμένος ἀπὸ φύλους πολλούς πάντα, ποὺ δόλους ἔπει τοὺς ἔδενες σὲ δόλυσσο ἀκριβή — κι ὅλοι τὸ ξέρουν τώρα πὼς ὁ πὸς ἀδύναμος και ὁ πὸς λεπτὸς θῆσον ἔστι, ὁ χρυσαφένιος κρίκος της. Αἰσθάνεται βαθὺς κανεὶς πάσιο ἀλγθινὰ εἶναι τοῦτα τὰ λόγια:

«Γιατὶ ὅποιος ἀπὸ δικῆς του πεῖρα κατέχει τὰ πράγματα και τὰ ἀκούει μὲν εὐλένεια, μπορεῖ και γὰρ νομίσει διτὶ παρουσιάζονται κατώτερα κάπως, μπροστὰ σ' αὐτὰ ποὺ θέλει και τέρει. «Οποιος πάλι: δὲν τὰ γνωρίζει, θὰ θαρρεῖ πὼς μερικά εἶναι και διπερβολικά... Γιατὶ τόσο μόνο διατάξεις ὁ ἀνθρώπος νὰ τοῦ λένε καλὸς γιὰ ἄλλους, δέος νομίζει και γὰρ τὸν ἔμπορο του πὼς εἶναι λικανὸς νὰ κάνει: κάτι: ἀπ' δειπνούσεις.

«Οταν πέρασε ἡ ἀστραφτερὴ θύρα τῆς πρώτης κινής, πλούσιοι και καλοὶ θῆραντες και οἱ καρποί. «Ο Τάκης Βλάχος ἀποφίλητης ἀπὸ τὸ δινομαστὸ σὲ κρόνια του Ε' Γυμνασίο Θεσσαλονίκης και μὲ ίξια: ρετικὴ σε:ρὰ ἐπιτυχίας γράφτηκε στὴν Ἱατρικὴ Σχολή του Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου. Στὴν διάρκεια τῆς δεκαετίας ποὺ πρόκειται: νὰ ἀκολουθήσει: ἔδωσε αὐτὸς διὸ τὸ μέτρο τῶν μεγάλων δυγατοτήτων του. «Απὸ τὸ πάρεπτο ἔτος τῶν σπουδῶν του ἀκόμα διορίστηκε τακτικὸς διοικητής στὴν ἔδρα τῆς Ἀνατομικῆς και, διντας φοιτητής ἀκόμα, ἔγραψε τὴν πρώτη ἔρευνητικὴ ἐργασία του. «Ἀποφίλητης ἀπὸ τὴν Ἱατρικὴ Σχολή τὸ 1965 και στὴ συνέχεια: ὑπηρέτητης ὡς ἔφοδος ἀγκυπίατρος. Μὲ τὴν ίδια διετήτα του αὐτὴ διδάξει μαθήματα Ἀνατομίας και Ὅγειενῆς στὴ Στρατιωτικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης. Ήσαράλληλαι, διρχισε νὰ εἰδούνεται στὸν κλάδο τῆς Μικροβιολογίας και σὲ θέματα Ὅγειενῆς. Τὸ 1969 διολκήρωσε τὴν εἰδικότητά του και διορίστηκε

τακτικὸς διοικητής του Ἐργαστηρίου τῆς Ὅγειενῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου. Μέσα στὸ 1970 ἔλαβε τὴν διδακτικὴν ἀποκήσεως τοῦ Ιατρικοῦ ἐπαγγέλματος ὡς μικροβιολόγος: ἔγινε διδάκτωρ τῆς Ἱατρικῆς μὲ τὸ διαθέτο «ἄριστα» και πήρε τὸ δικτύο του Ἐπιμελητῆρα τοῦ ἀνατηματικοῦ ἐπίσης ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τῆς ἔδρας ὁ τομέας τῆς «ἀτμοσφαιρικῆς ρύπανσης», ἐνώ ταυτόχρονα ἀποκήσηκε στὶς μεθόδους ἐπικυρήσεως τοῦ διεργατικοῦ σπέρματος. Τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1970 διῆρε τὴν Τάκη Βλάχο νὰ ἔχει: διανύσει μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸ διάρροιο τῆς ἐπιστήμης και νὰ ἔχει: θεμελιώσει: στέρεα μιὰ λαμπρὴ ἀκαδημαϊκὴ σταδιοδρομία. Είχε στὸ μεταξὺ νυμφευθεὶ τὴ Δάρην Ι. Δέρτια και σύντοτα ἐπέρκειτο γὰρ ἀποκτήσει δύο πανέμορφες κόρες, τὴν Ἐλένη και τὴν Ἄρετη.

Μέσα στὴν ἐπόμενη δεκαετία, ποὺ ἔμειλλε νὰ εἶναι και ἡ τελευταία του ὁ Τάκης Βλάχος στράφηκε πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα μὲ μεγάλο ζήλο. Τὸ ἐνδιαφέρον του είχε θεωρήσει συγκεντρωθεὶ στὰ θέματα τῆς διοικητικῆς και τῆς προληπτικῆς ύγειενῆς. «Ἐπισκέψητηκε γὰρ τὸ λόγο αὐτὸς τὴν Ἀγγλία και τὴν Ολλανδία και ἐνημερώθηκε στὶς σύγχρονες μεθόδους μετρήσεως τῆς διοικητικῆς ρύπανσης. «Αμέσως μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἐγκατέστησε στὴν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης μόνιμους σταθμούς μετρήσεως, ποὺ εἶχαν κατατκευαστεῖ μὲ δικό του σχέδιο και δικῆς του ἐπιθεώρηση. Άπὸ τὸ 1973 είχε στενή συνεργασία μὲ τὸ Κέντρο Κοινωνικῆς Πολιτικῆς του Υπουργείου Κοινωνικῶν Υπηρεσιῶν, ποὺ τοῦ εἶχε διαθέσει: τὸν Ἐλεγχο τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ρύπανσης τῆς συμπρωτεύουσας. Τὸν ίδιο καιρὸ πολίρει μέρος μὲ ἀνακογύδεις του σὲ διάφορα ἐλληνικὰ και διεθνή ἐπιστημονικὰ συνέδρια: δραγαγώνεις διαλέξεις σὲ πόλεις τῆς Μακεδονίας και συνέσεις: ἔναν πολὺ μεγάλο ἀριθμὸ (περισσότερες ἀπὸ 40) εἰδικές ἐπιστημονικές ἐργασίες. «Η δέρτια κατάρτησή του και ἡ μεγάλη του δημιουρ-

γικότητα τὸν ἀγέδειξαν τὸ 1975 σὲ ὑφρηγητὴ στὴν ἔδρα τῆς Ὅγειενῆς και τὸ 1977 σὲ ἐντεταλμένο ὑφρηγητὴ τῆς τῆς ίδιας ἔδρας.

Είχε μέσα σὲ λόγο χρόνο ἐπιτελέσει: ἔργο πολὺ και πολύπλευρο— διδακτικό και συγγραφικό, ἔρευνητικό και κοινωνικό — ἔργο, ποὺ υποσχόταν γιὰ τὸ μέλλον τὶς πιὸ θυμιακές διλογικώστεις. Άλλα ή στερνή ὥρα τοῦ 1980 ήταν γραφμένο γιὰ κόψει: πρόωρα, σκληρά, παράλογα τὸ λαμπρὸ δρόμο του Τάκη Βλάχου.

Δὲν ήταν διμος μόνο ἡ ἐπιστημονικὴ ἀρετὴ ποὺ κοριοῦσε τὸν ἀδικοχαμένο ἄντρα. Πιθερό απόκρια τὸν σπολίζαντας τὰ πιὸ ἀκριβά ἀνθρώπινα πνευματικά:

μὲ ἀσυγκράτητη τόλμη και μὰ συναρπαστικὴ ἀπλότητα μὲ διαθέτο αἰσθητὴ τῆς ζωῆς και ἡ πίστη στὶς πιὸ καλές διξιες τῆς. «Η γοητευτικὴ προσωπικότητα του Τάκη Βλάχου ἔφερνε πάντοτε τὸν πιὸ χαρούμενο αἰφυδιαζόμενο. «Η μόνη φορά ποὺ αιφυδιάζει διδυνηρὰ τοὺς ἀνθρώπους ήταν μὲ τὸν ξαφνικὸ χαμό του — ποὺ πολὺ χρειάστηκε γιὰ νὰ γίνει πιστευτός και ποὺ ἀπὸ πολούς δὲν ἔχει γίνει ἀκόμη.

Στοῦ ώραίου αὐτοῦ Μακεδόνα τὸν τύμο θὰ τοῦ ἐπρεπε νὰ στηθεῖ, μηρίκης σημιάδις, τοῦτο τὸ ἐπίγραμμα:

·Ιητρὸς μετρόπεσσι φυεις ὄπλοις Ὅγειεις πᾶσι φίλοις ὀδύνας κάλλιπες οἰχόμενος
(Γεννήθηκες τούς ἀνθρώπους νὰ γιατρεύεις μὲ τὰ ὅπλα τῆς Ὅγειας και ἀφησεις φεύγοντας πόνο ἀθάσταχτο σ' ὅλους ποὺ σ' ἀγαποῦσαν)*

* Τὸ ἐπίγραμμα, καθώς και ἡ ἀπόδοσή του στὰ Νέα Ελληνικά ἔγιναν ἀπό τὸν καθηγητὴ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς του Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου κ. Δ. Λυπερλῆ.

Γ.Α.

«Νιάουστα» μιά πόλη άπο τε εύεργέτες

Λίγες είναι οι πόλεις της Ελλάδος που έχουν νά έπιδείξουν τόσους πολλούς ευεργέτες, όσους ή Νάουσα.

Στους ανθρώπους αθεούς ή πόλη μας χωριστά παγκοτινή εύγνωμοτύνη. Χρέος δὲ θλωγ μας είναι: νά φροντίσουμε για μή σκεπάζει: ή λήθη τά δέξια αντά τένυα. Συνανθανόμενοι το χρέος μας αυτό θὰ φροντίσουμε μέσα από τις σελίδες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» νά δώσουμε, όσα στοιχεία συγκεντρώσαμε γιά τους δωρητές και τις δωρεές τους.

Άπ' όσα μᾶς δικαίωσε: ή παράδοση και ἀπ' αὐτή που διαδέχουμε στά γραπτά κείμενα των 6:6λιων,

τοῦ Τάκη Μπάϊτον

«Ιστορία της πόλεως Ναούσης» τοῦ Στουγιαννάκη, «Καὶ ἀλέκτωρ δέν θλάμητε» της Θ. Σαμαρᾶ και «Ιστορία Ναούσης» τοῦ Γ. Βασιδραδέλη διπλωτών με πώς ποὺς ἀπό τὴν καταστροφὴ τὴν Απεβίλη τοῦ 1822, δλοι: οι εὐκτήριοι οίκοι: τῆς Νάουσας ήταν δωρεές.

Μετὰ τὴν ἐπανάσταση ὑπάρχουν λεπτομερέστερα στοιχεῖα. Οἱ τις ξεινοί γίνεται γιὰ τὸ κοινὸ καὶ στὴν πόλη μέχρι σήμερα διείλεται συγέδυν ἀποκλειστικὰ σὲ εὐεργεσίες.

Ἄξιζε: δὲ νά σημειωθεῖ διὰ διακρίθυντος κατάλογος τῶν εὐεργετῶν δὲν περιλαμβάνει: μόνο πλουτισούς δὲλλα και ἀνθρώπους που στερήθησαν διατικά ἀγαθὰ γιὰ νὰ προσφέσουν κάτι στὴν πόλη μας. Είναι: δεδαίως και οἱ ζευγταρίνοι, που ἀπό τὴν Αίγυπτο ή τὴν μακρυνὴ Ἀμερικὴ ποτὲ δὲν ξέχασαν τὴν πατρίδα τους.

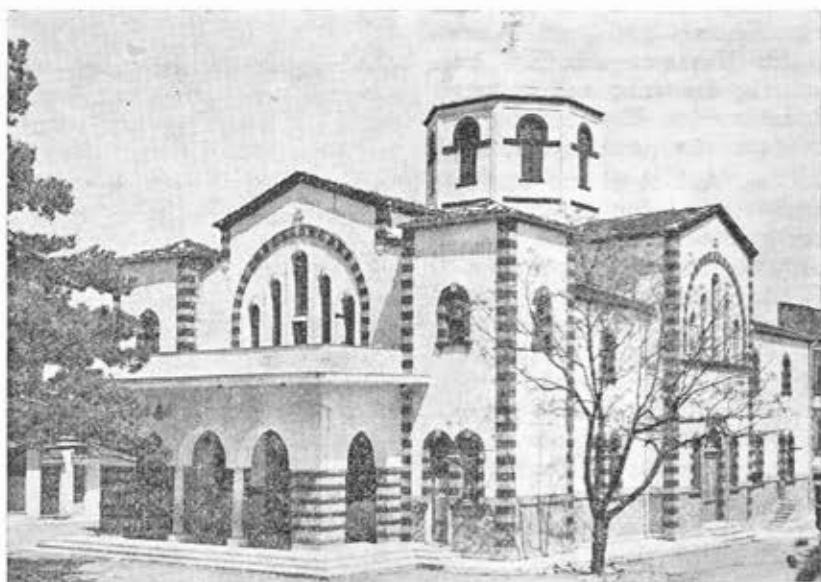
— Γὰ σήμερα στεκόμενοι στὴν περιοχὴ Μεταμορφώσεως ὅπου ὑπάρχουν συγκεντρωμένα δρκετὰ κτίσματα δωρητῶν.

1. ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

Είναι: η πρώτη ἐκκλησία τῆς Νάουσας, που ἀρχίστε γὰ κτίστεται τὸ 1822 φιέστως μετά τὴν καταστροφὴ και τελείωσε τὸ 1834. Υπάρχουν ἀνάριψ τὰ δύοματα τῶν δωρητῶν, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πάνω στὶς εἰκόνες. Αργότερα οι ἀνάγκες ἐπέδιλλαν νὰ γινομένει η παλιὰ ἐκκλησία και στὴ θέση τῆς ἀνέγερθηκε μὲ πρωτόσουλία τοῦ Μακεδονομάχου Ε-

Καμπαναριό Μεταμορφώσεως

Η ἐκκλησία τῆς Μεταμόρφωσης

Γκαϊλές ξωντριάνουτους κι' αύτό τού φαγί, νυχτώνει ξημηρώνει τί δά Φάμει σήμηρα. «Τί δά φάμει δράδην κουτσουλιά μή λάδι». Τὰ φαγιά τότε ήταν μάξιμη σύνουλα δχι: πουλή ή ξουδάτα. Τοῦ τζάκι εξιγειει πού ξηιγει ήταν κι μαγειρυθει τοῦ κειμόνα. Ού φούργους δητας ἀναφεινέ ξέφηνει κι τοῦ γιούμεκι κουντά στοῦ φουλι.

Πρίν τούν πόλικου τοῦ 1940 τότε: πού σ' δλα τὰ σπίτια ζύμισυνα, είχειν έρθει ένας ξένος στή Νάσου στα κι ρώτησειν πόσους φούργους έχει: ή Νάσουστα κι τούν είπαν κανά γνηδι: χιλιάδες.

Μπρέ απόρρησειν αώτος: τότε: φούργοι γιά πού: δυσλεύσουν; «Εχειτε: ίδω τέσσουν στρατόν; »Οχι: δέν ξηούμει: όμικα κάθι: σπίτι: έχει: τούν δικό του φούρνο γιά τοῦ δικό του φουλι.

Τώρα δά φουμιουλιμάσουμ: όμικα απηργήσουν οι φουρνάρηδες: Τότε: γιά πρόγιουν έτρουγάμει: παπάρα γάλα γλυκό, πού τ' άφημαγάμει άπ' τήν άγναλδα ή απ' τή γιδα, ταχι δράδην διταν γυρνούσαν ή πήγηγναν στά μπακατάρικα. «Η τοῦ γάλα τ' άγνευραζάμει: άπ' τοὺς κιγαίαδες πού τοῦ πουλούσαν στά γκιούμνια δρασμένου φουγάζουντας στοὺς μαχαλάδες: «Γάλα γλυκόδοσο».

Γιά πρόγιουν τίς σαρακουστές έτρουγάμει: παπάρα μή τιςάι δουνισκούν κίταρον ή διπρού μικζουμένου άπ' τοῦ Σφιτηγούσκου. Τοῦ τιςάι έρχοζειν στοῦ γκιούμη: πούταιν ούπισσου στούν πιριμάχου γιά θιριδών ποδπλυναν τά άγνικά. Τοῦ γκιούμη κότδη ήταν μικρούμένου άπ' δξου έπ' τοὺς καπνούς, τής Φουτιάς, άια άπού μέσα ήταν καθαρό.

«Η μάζε έφκιαναν παπάρα στοῦ τηγάνη μή κόρεις άπού μπαζάτικου λουμέ. Λίγουν νιρό πδηροζειν μή λιγδα κι μέσα έριχναν τίς διαγκουστές: τοῦ φουμέ, γά μουτσέφει: κι γά τσιγαριστεί φίχατα, κάτη ήταν ή παπάρα ή ταχηγενή.

Τοῦ χειμώνα νταλιά έφκιαναν κι άπού καμιά μπουλιπότα γιά πρόγιουν τοῦ ταχύ. Γένουνταν μή καλαμπουκίσκου: άλεύρι: άπ' τοῦ Ράζου. «Έδαναν νιρό στού δαθύ τοῦ τηγάνη μή: άλας κι δταν ζουμάτιζαν έριχναν άπού λίγου - λίγου άλεύρι: ἀνακατώγουντας άντηγαστικά μή τοῦ χειρούλι: άπ' τή γουλιάρια τήν ξυλένια: Τήν άνακατόυσαν μή λιγουστή, φουτχιά δητας άχιρούσειν τοῦ δράστημου ζισταν: κανά τοι: σέκι τής δράστημας ηγεινούρχες τοῦ μέλι: Άλει: κι

ΤΟΤΙ ΚΙ ΤΩΡΑ

(Ού Πρόγιους)

κουλγάει στοῦ δριμένου τοῦ γουλιάρι: «Σταρνάς έδρικαν μή κρύγου νιρό τήν τάφα κι τήν διπλουναν μή κουνήματα στήν τάφα. «Εριχγαν κι ούλιγου μέλι: άπού σύκα ή στα φύλα: κι τή μπουντούσαν μ' ένα γουλιάρι, γιά νά συδαιίει: τοῦ μέλι: «Ετρουγεις κι ζισταίνουσαν δπους ήταν ζιστή - ζιστή κι: θαραπαύσουσαν: «Ηταν κι: άλαρφον φαγί σι κανά γνηδι: ώρεις πάλι: πινούσεις.

Τώρα άληθιμουνγήθηκειν κι: ή μπουντότας κι: πού νά δρεις καλό καλαμπουκίσκου άλεύρι: σι δληγ

Τοῦ Ν. Σπάρτση Καθηγητοῦ ΚΑΤΕΕ

τή Νάσουστα, μιόγγη: ού Κώστας ού Αλίσσεις έχει.

Τοῦ μέλι γένητε: άπού στιγνουμένα σύκα στού καλαμπουτό ή κιταζέδικα άπ' τή συκιά. Βράζουντι μή νιρό μηνά δυό δουλές, γιά νά δηγει τοῦ γλυκού τοῦ ζουμι τους μή ούλιγου άπιοδχουμια άπ' τοῦ γκουνισόγκλαδου ή τήν παληρότερτα γιά νά κουπει ού μούστους. Αύτο τοῦ σραγγίζουν καλά άπ' τά σύκα σι τουπητό, τ' άφηνουν στ' άγνια: νά λαγαρίσει, τοῦ πιρινού άπού τουλπάνη κι τοῦ δράζουν στή φουτχιά γιά νά δέσει: σ' έναν τρανόν μπακαρέγιουν γιαδάν μή γνηδι χειρούλια. Είκει ρίχνουν κι τίς κόρεις άπού κουλουκίθια, ή κουμάτια: κιδώνια, κουμάτια: μιλτζιάνας κι: ριντζούλια. Τὰ σιντζούλια είνει: στιγνουμένεις, πέτσεις άπού κουντούπιτσου καρπούζι: ή πιπόγι, πού στέγνουσαν στούν ήλιου, καθαρισμένεις άπ' τήν πράσινη δέσου πέτσα.

Αύτά πρίν τά σέξου στοῦ μέλι: κι γιά νά μή λειώσουν μή τοῦ δράδημου τάδεναν κανά γνηδι: ώρεις: σ' άσθνηστόρου ηλιγένια.

Μέλι γένητε κι άπού μούστουν άπού σταφύλια κουμένουν μ' άσπρη γουρια πού δένητε: στή φουτχιά ζισταν: γά γένει: σιρόπι: Γιά νά δέσει μάζι άγληγουρχες τοῦ μέλι: Άλει: κι

σύλιγη ζάχαρη. Μή μέλι τέτοιου κι μή κόρεις προσγευσουμέστουν τίς σα ρακουστές πού νήστηθαν. Κι μή κουλιάστα: άπ' τοῦ Μάκη τοῦ μύλου πού άνακατουμένη μή ζισματιστό νιρό κι ζάχαρη γένουνταν διπλή.

Μή τ' αύτά κι μ' άλλα τέτοια πιρνούσαν τότε οι κόσμοι. Τώρα θέλουμι: κι δεύτερου στή φυλίται, κι γεσκαφέ μή γάλα, κι μαρμιλάδα κι φρυγανιές.

Οσο: πήγηγναν στά μπαζέντγια χαραές δταν είχαν πουλή δουλές, κι γιά νά μή χασουμ:ργούν έδηγαζαν πρωτα έναν γνηδιό τράφους: σ' άμπελι κι προυγούσουνταν δταν ού ήλιους άνεδηκειν γνηδιό δξάλεις: φηλά. Ούλιγουν μπάτσουν δριψαδήν λέσσα μή μπόλικου νιρό, ή τυρί, ή καρυντά ήλια, ή χαλδάν δταν ήταν σαρακουστή, ή καμινά: ιτουμάτα μή άλας ή κουρμίδι: μή άλας ή κι «χαδάρι: γιστήριμου» πού γένουνταν μή πιπέρι: κόκκινου γλυκού πού δέν έκιγειν άνακατουμένου μή ούλιγου άλας, ή καρυδάριμι: στοῦ γιαμάκι πού γένουνταν μή ούλιγου σκρόδου στουμπισμένου μή καρύντη: καθαρισμένα στουμπισένα καλά κι: άλας, ή κι κρασουπαπάξα μή καλό κρασι άπ' τή ζιμής: Ακόμια έτρου γκαν κι: λιπαρίδες: άριμερές.

Τοῦ χειμώνα σύ πρόγιους γένουνταν κι μή κατσιμάκι δταν είχειν χιόνι: δέσου κι: έδρικειν. Σ' ένα γιαλικουτσουκή: έδωγαν νιρό ζισταν: τή μέση, μή ούλιγου άλας, δητας ζισμάτιζειν έριχγναν πλάσχεισα ή γρύφεις: καλαμπουκίσκου άλεύρι: πανουστήδι στοῦ νιρό γουριές άγκαρτουμα κι: έφκιαγαν έναν κούκουν γκωρί: γά τρέχει: τοῦ νιρό δέσου άπο τοῦ χαλκουτσουκή. Στή μέση έπ' τ' αύτὸν τούν κούκουν έφκιαγαν μηνή τρύπα μή τούν κλέπτρη, έτοι: πού γά συδαιίνει: νιρό μέσα στήν τρύπα μή τοῦ δράστημου. Τ' άλεύρι: αύτὸν έδραζειν καμιά μισή δράσα ή καλιπου μένη φουτχιά ζισταν: γά συμπούτσει: καλλά μή νιρό κι: γά τουθει τοῦ πλειστηρού τοῦ νιρό. «Σταρνάς τ' άνακατουναν καλλά μή τοῦ νιρό π' άπόμιντικειν κι τοῦ κατέδαζαν πηρχτό - πηγχτό. Άπ' τοῦ κατσιμάκι αύτὸν έδωγαν στοῦ τηγάνη τοῦ ταχύρι: ήζαν μή λιγδα, κι μή τοῦ γουλιάρι: σκρουπούσαν τά ζιγκρουθάλια κι ζισταργα ζιστόζιστό δτρουγγαν έτοι τιγγαρισμένου ή καμή μπάτσουν γκανικά τσιγαρίδα.

Τώρα άληθιμουνγήθηκειν τοῦ καταστατικό: στή σελίδα 19)

σης, νά στολίζη τὰ νιάτα μὲ ὄμορφιά, προσπάθησε καὶ ἤρθε βοηθός της στὸ ἔργο της αὐτὸς καὶ πρόσθεσε κι' αὐτὸς μὲ τὸ δικό του χέρι ὄμορφιά στὸν ἑαυτό του, πού δὲ τοῦ τὴν ἔδωκε ἡ φύση. Ἐπενόησε κοι ἐφεύρε τὰ διάφορα φκια σιδα, ἐφεύρεσαν παλιά κι' ἀρχαία τοῦ ἀνθρώπου ως μέσον προσέλκυσης καὶ κατάκτησης τοῦ ἄλλου φύλου, ἐφεύρεση ἀπὸ πανάρχαιες ἐποχές τῶν πιὸ γνωστῶν πολιτισμῶν τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου. Οἱ ἀρχαῖες Αἰγύπτιες π.χ. εἶχαν στὴ διόδεσή τους πολλά εἴδη ψυμθιῶν, μυρωδικῶν καὶ βαφῶν, πολλά εἴδη καλλυντικῶν, τὰ οποία δὲν ἦταν καθόλου κατώτερα ἀπὸ τὰ σημερινά.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Μὰ περισσότερα, δημος, γνωρίζουμε γι' αὐτὴν τὴν τέχνην ἀπὸ τὸ δικό μας ἀρχαῖο πολιτισμό. Στὴν ἀρχαία ‘Ελλάδα δὲν ἦταν ἅγνωστη ἡ πούδρα καὶ τὰ παντός εἰδους ψιμύθια καὶ φκιασίδια, ως μέσον ὄμορφιᾶς καὶ συμπλήρωσης τῆς φύσης, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ως μέσον προσέλκυσης τοῦ ἄλλου φύλου. Στὸ πῶς ἡ ἀρχαία ‘Ελληνιδα θὰ χρησιμοποιοῦσε καὶ θὰ παρασκεύαζε πολλές φορές καὶ ἡ ίδια τὰ πολλά καὶ διάφορα ψιμύθια, τὴν καθοδηγοῦσαν εἰδικές ἐργασίες γραμμένες ἐπὶ τούτῳ. ‘Ενα ἀπό τὰ καλὰ φκιασίδια τῆς, δοσ κι' ἂν σήμερα δὲν ἥχει αὐτό καλά, ἦταν ἀπὸ ἀνθρώπινο σάλιο. ‘Η κοπέλλα πού ἀναλάμβανε τὴν ἑτοιμασία καὶ τὴν παρασκευὴ αὐτοῦ τοῦ ψιμυθίου ἐπρεπε νά κάνῃ ὁρμένη δίαιτα, νά πάρῃ ὁρισμένα μυρωδικά ύγρα τέτοια πού νά κρατῇ τὸ στόμα της καθαρό, ὄλλα καὶ εύωδιαστό. Μερικά πάλι ἀκριβά ψιμύθια περιείχαν, δημος καὶ σήμερα, κοπνισμένη κάπρο κροκοδείλου.

Τὰ ἐνωμένα φρύδια πίστευαν πῶς πρόδιδαν θερμό ταμπεραμέντο καὶ δασες δὲν εἶχαν αὐτὰ ἀπὸ τὴ φύση τους, προσπαθοῦσαν νά τὰ παρουσιάσουν ἐνωμένα μὲ κάποια φκιαστή βαφή, γιατὶ ἔτσι, ἀνάμεσα στὰ ὄλλα μέσα, ἦταν κι' αὐτὸς γιὰ μερικούς ἡ γιὰ μερικές ἔνα μέσον προσέλκυσης τοῦ ἄλλου φύλου. ‘Αρώματα οἱ ἀρχαῖες ‘Ελληνίδες εἶχαν πολυάριθμα καὶ διάφορες μάρκες, πού μερικές γυναικες κάθε ἡμέρα μεταχειρίζονταν καὶ μιὰ ὄλλη μάρκα. Τὸ χαρακτηριστικό είναι τοῦτο: δημος μᾶς πληροφοροῦν τοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, οἱ ἀρχαῖες ‘Ελληνίδες γνώριζαν καλά, δη-

τὸ ἄρωμα, δημος καὶ ὁ τὸν τῆς φωνῆς καὶ τοῦ γέλιου, εἶναι κάπι τὸ ἀτομικό, κάπι τὸ προσωπικό, κάπι πού πηγαίνει στὸ ἔνα ἀτομο καὶ δὲν πηγαίνει στὸ ἄλλο. ‘Ηεραν, πῶς, ἄν δὲν ἀνακάλυπταν ἐκεῖνο πού προσιδίαζε στὴν ἀτομικότητά τους, δὲν θὰ εἶχαν τὴν ἐπιδραση πού θὰ ἤθελαν νά ἔχουν ἐπάνω στὸ ἄλλο φῦλο.

ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ

Οι κάθε εἰδους καλλυντικές ἀλοιφές, ἀπὸ τὶς ὁποίες ἔκαναν μεγάλη χρήση ἦσαν ὄρωμασιομένες. ‘Ηεραν, πῶς τὸ λεπτό καὶ ἡ φρεσάκαδα τῆς ἐπιδερμίδος ἦταν ἔνα μέσον καλῆς ἐμφάνισης καὶ συνεπῶς καὶ ἐλέης τοῦ ἄλλου φύλου, γι' αὐτὸς καὶ περιποιοῦνταν πολὺ τὸ πρόσωπό τους καὶ γενικώτερα τὴν ἐπιδερμίδα τους. Εἶχαν τὶς μάσκες πού μὲ διάφορες ἀλοιφές τὶς φοροῦσαν στὸ πρόσωπό τους ὅλη τὴ νύχτα. ‘Επισης, ἔκαναν λουτρά μὲ γαῖδουρισιο γάλα. ‘Αργότερα κατά τὴ ρωμαϊκή ἐποχὴ κυρίες τῆς ἀνώτερης τάξης, ὅταν ταξιδεύαν τὶς ἀκολουθοῦσες μικρό κοπάδι ἀπὸ ὄνους γιὰ νά ἔχουν τὸ γάλα τους μὲ τὸ ὄποιο ἔκαμναν τὸ λουτρό τους γιὰ νά διατηροῦν τὴν ἐπιδερμίδα τους φρεσκια.

‘Η ὁδοντόσκονη, δημος καὶ τὸ ἀρωματισμένο ύγρο γιὰ τὸ πλύσιμο τῶν δοντιῶν δὲν ἦταν ἅγνωστα στὴν ἀρχαία ‘Ελληνιδα. Αὐτή ἡ ἔερε καλά, τὸ τὶ προσδίδει τὸ καθαρό καὶ γερό δόντι καὶ ποιά δύναμη ἔλεης ἔχει, ὅταν λάμψη σὰν πέρλα, γι' αὐτὸς καὶ τὸ ἔδαφε. ‘Η περιποίηση τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἦταν περισσότερο ἔξαπλωμένη ἀπὸ δοσ εἶναι στὴν ἐποχὴ μας. ‘Ακόμη καὶ ἡ σάση ὄλου τοῦ σώματος ἐπαιρνε τέτοια κλίση στὸ περπάτημα, ἔκανε τέτοιους λικνισμούς, ώστε νά παρουσιάζεται κατί τὸ καλύτερο ἀπ' δ.τι ἦταν, ἐλκυστικότερο. Τὸ πάχος καὶ τὴν ἀσυμμερία τοῦ σώματος, προσπαθοῦσαν δημος καὶ σήμερα, μὲ διάφορες μορφές κοροσέδων νά τὴν σκεπάσουν καὶ νά τὴν κρύψουν. Τόση ἦταν ἡ τεχνική γενικά τοῦ φκιασδώματος ἀναπτυγμένη, ώστε ὁ Λουκιανὸς μᾶς λέγει, πῶς μερικές ἀπὸ τὶς θαυμαζόμενες ὄμορφιές ὅταν τὶς ἔθλεπε κανένας τὸ πρώι, πρὶν νά καταπιαστοῦν μὲ τὴν τουαλέτα τους καὶ νά ὠραιοποιθοῦν, φαίνονταν νά εἶχαν τὴν δψη θαλασσινῆς γάτας ἡ ἐνός οὐρακουτάγκου. Καὶ ὁ ίδιος πάλι μᾶς πληροφορεῖ, πῶς πολλές φορές μιὰ

γυναικα χάρις στὴν ἔξοχη αὐτὴ τεχνική τῆς ἀπότις τοῦ φκιασδώματος φαινόταν στὸν καλό της, σὰν νά ἥτον εικοσιπεντάχρονη κοπέλλα, κι' ὃς ἐφερνε στὴν πραγματικότητα ἐπάνω της σαράντα πέντε χειμῶνες...

Η ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

‘Ενα ἄλλο μέσο πού μεταχειρίζονται τὰ δύο φῦλα γιὰ τὴν προσέλκυση τους καὶ κυρίως ἡ γυναικα γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ ἄλλου φύλου, εἶναι τὸ ντύσιμό της καὶ ἡ ἐνδυμασία της. ‘Η ἐνδυμασία κατ' ἄρχην εἶναι σπουδαῖο μέσον προφύλαξης τοῦ σώματός μας ἀπὸ τὶς καιρικές μεταβολές, ὄλλα πέρα ἀπ' αὐτή τὴ σπουδαῖα ἀνάγκη τῆς Ζωῆς, τὸ ντύσιμο καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὄποιο ντύνομαστε, τὰ χρώματα, τὰ σχήματα καὶ οἱ μορφές τῆς ἐνδυμασίας μας ὑπηρετοῦν τὴν τάση πού ἔχουν τὰ φῦλα νά προσελκύουν καὶ νά κατακτοῦν τὸ ἔνα τὸ ἄλλο. Πολλές μάλιστα φορές τόσο πολὺ βγαίνει αὐτή ἡ τάση ἀπὸ τὰ δριά της ὡστε νά φτάνουμες ως τὸ σημήριο νά καταντᾶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὄποιον ντύνομαστε, μὲ ακοπὸ τὴν ἐλέη τοῦ ἄλλου φύλου, ὄρκετά ἐπιθλαδῆς στὴ σωματικὴ ύγεια μας. Παραδείγματα ἔχομε πολλά καὶ παλιότερα δοσ καὶ σήμερα.

Μὲ τὴν ἐνδυμασία ὁ ἀνθρώπος ἔχει τὴν εὐκαιρία νά στολιστῇ μὲ χρώματα τέ·ο·α, πού ἡ φύση δὲν τοῦ τὰ ἔδωκε, δημος τὰ ἔδωκε στὰ κατώτερα ἀπ' αὐτὸν ζῶα. ‘Η ἐντονη τάση τοῦ ἀνθρώπου νά στολίζεται εἶναι τόσο πολιδ., δοσ καὶ ὁ ἀνθρώπος. ‘Ακόμη φαίνεται πὼς ἡ χρήση τῶν ρούχων παρουσιάσθηκε πολὺν καιρὸ υστερα ἀπὸ τὸ βάψιμο, καὶ τὴ διάστιξη τοῦ σώματος, πράγματα πού ἔκανε ὁ πρωτόγονος ἀνθρώπος χάριν στολισμοῦ. ‘Ακόμη φαίνεται ἀπὸ τὸ ἐντονικό τοῦ στολισμοῦ καὶ τῆς διακόμησης. ‘Η ἀλήθεια αὐτὴ ἀποδειχθῆκε κατὰ πειραματικὸ τρόπο ἀπὸ ἐξερευνητάς. Κάποιος ἀπ' αὐτοὺς χάρισε στὶς μαῆρες τῆς Αύστραλιας, πού ζοῦσαν ὄλότελα γυμνές, μερικά μέτρα κόκκινης φανέλλας γιὰ νά σκεπάσουν τὴ γύμνια τους. Οἱ γυναικες, δημος αὐτές, ἀντὶ νά ντυθοῦν, συμμορφούμενες ἔτοι μὲ τὸ σισθήμα τῆς ντροπῆς, στόλισαν μὲ πολλὴ τέχνη μ' αὐτὸ τὸ κόκκινο ύφασμα τὸ κεφάλι τους, ὑπάκουοντας ἀπλούστατα στὸ προαιώνιο ἐντονικό τοῦ στολισμοῦ.

“Ἄλλος πάλι ἐξερευνητής ἔδωκε σὲ

μιὰ Αύστραλιανὴ ἔνα πουκάμισο, αὐτὴ ἡ μὲ πρωτόγονη Ζωὴ γυναικα, δὲν τὸ ντύθηκε, παρὰ μὲ προσοχὴ καὶ ἐπιμονῆ τὸ ἔκψεις σὲ μικρές κορδέλλες καὶ στόλιος τὸ κεφάλι της. “Ἐνας ἄλλος πάλι ἔξερενητής, δὸν ἔφτασε στὴ Γῆ τοῦ Πυρός, βρῆκε μερικοὺς ιθαγενεῖς φοβερά τουρτουριζόντας ἀπὸ τὸ κρύο. Οἱ ἄγριοι αὐτοὶ φοροῦσαν μόνον ἔνα δέρμα Ζώου στὴν πλάτη τους καὶ λίγες μικρές προβίες δεμένες στὰ πόδια. Ὁ ἔξερενητής τούς ἔδωκε ροῦχα, ἀλλὰ οἱ ιθαγενεῖς τ’ ὥρνηθκαν καὶ τοῦ Ζήτησαν μὲ ἐπιμονὴ ψεύτικα μαργαριτάρια πού τὰ χρησιμοποιοῦν γιὰ στολίδια.

Απὸ τοὺς προϊστορικοὺς ἀιώμην χρόνους ὁ ἄνθρωπος ἀγνωζόταν νὰ βρῇ πολυτίμους λίθους καὶ ἀποστράπτοντα μέταλλα, γιὰ νὰ στολισθῇ καὶ στολίζοταν μὲ περιδέραιο, μὲ πόρπες, μὲ ἀγκράφες, μὲ βραχόλια, μὲ περόνες, μὲ στέμματα ἀκριβῶς ὅπως καὶ σήμερα. Καὶ τάτε, ὅπως καὶ σήμερα, συνήθιζαν νὰ στολίζωνται ἀκόμη πιὸ πολὺ τὰ δύο φύλα σὲ εὔκαιριες συγκεντρώσεων, ἑορτῶν, πανηγύρεων, ἐπισκέψεων, ἀλλὰ πιὸ ἐπιμελημένα στολίζονταν καὶ στολίζονται ἀκόμη σήμερα τὰ δύο φύλα σὲ στιγμὲς ποὺ ἐπιδιώκεται ὅχι ἐμμεσα, ἀλλὰ ἀμεσα, ἡ ἔλεη ἡ προσέλκυση τοῦ ἄλλου φύλου, ὅπως στὴν ἐποχὴ τῆς ἐκλογῆς τοῦ συντρόφου γιὰ γάμο.

Τὰ χαρακτηριστικὰ μιᾶς εὐγενικῆς γυναικείας ψυχῆς παίρνουν τὴν ἔκφραση τους καὶ στὴ φορεσιά της, στὸ ντύσιμό της. Τὸ ντύσιμο μας ἔχει κάτι τὸ περιεργό. Εἶναι δεμένο, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουμε ἡ νὰ τὸ θέλουμε, μὲ τὰ ἑωτερικό μας εἶναι. Ἡ φορεσιά μας ἔκφράζει πάντα κάτι ἀπὸ τὴν πιὸ βαθιὰ ἑωτερικότητα τῆς ψυχῆς μας.

Ἡ ἐνδυμασία μας, τὸ πῶς νιυνόμαστε, λένε οἱ ψυχολόγοι, μᾶς δείχνει τὸ ποιᾶς ποιότητος ἄνθρωποι εἰμαστε. Τὸ ἐνδυμά μας, μὲ τὸν τρόπο ποὺ τὸ φέραμε ἡ αὐτὸς ποὺ προτιμοῦμε, μᾶς ἀποκαλύπτει καὶ τὶ ψυχὴ ἔχομε.

Τὸ τι πρέπει νὰ ντυθῶ εἶναι ἡ ἔγνοια καὶ ἡ φροντίδα τῶν ἄνθρωπων αἰώνια. Αὐτὴ ἡ ἔγνοια καὶ ἡ φροντίδα πολλές φορές παίρνει κατὰ δαιμόνιο τρόπο τόση σημασία ποὺ γίνεται ἡ πὸ ύψηρή ἀξία τῆς Ζωῆς. Καὶ τὸ φαινόμενο αὐτὸς τῆς παραστρημένης αὐτῆς ψυχερειας παρουσιάζεται σὲ ἐποχές παρακῆς. Τότε δευτέρας σημασίας πράγματα παίρνουν μιὰ θεόρατη σημασία.

δαιότητα.

“Ἐνα φόρεμα, γιὰ νὰ εἶναι πάντα δύμορφο, πρέπει νὰ ἔχῃ μιὰ προσωπική νότα, νὰ ποίρην τὴν ψυχή, τὸ χρώμα τῆς ἑσωτερικότητας τοῦ προσώπου, ποὺ τὸ φορεῖ. Καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ νότα ἐπάνω στὸ φόρεμα, ὅπου δὲν εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς ίδιας τῆς ἑσωτερικότητας τῆς γυναικας, παρὰ ἀπλῶς εἶναι μόδα, τότε χωρὶς καμιὰ ἀμφιβολία τὸ φόρεμα εἶναι δισχημο. Αὕτο, δοσ κι’ ἀν εἶναι γενικό, ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴ γυναικα στὸ γάμο. Ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ κάνῃ τὸν ἑαυτό τῆς δισχημο μὲ τὸ φόρεμα.

Κοι γίνεται δισχημη, διὸν τὸ φόρεμα δὲν εἶναι ἔκφραση, δῆπος εἴπαμε, τῆς προσωπικότητας τῆς γυναικας, παρὰ ἀπλῶς εἶναι κάτι ποὺ σκεπάζει: ἡ δὲν καλύπτει τὸ σῶμα της, τέλεια Εέχωρο ἀπὸ αὐτήν, ἀπὸ τὴν ψυχολογία της, τὴν ὄντότητά της, τὸ εἶναι της. “Οτὸν λοιπὸν τὸ φόρεμα, ἡ ἐνδυμασία εἶναι ἔκφραση τῆς προσωπικότητας — καὶ ἔτοι πρέπει νὰ εἶναι — δὲν μπορεῖ ν’ ἀλλάζῃ κανένας φόρεμα κάθε διμηνίου καὶ μάλιστα στὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ του. Κι’ ὅταν γίνεται αὐτό, τότε δὲν ἔχει δὲ λόγο τὸ πρόσωπο, ἡ γυναικα, παρὰ ἡ μόδα.

Τὸ διτὶ στολισμὸς καὶ ἡ διακόσμηση, τὴν ὁποια κάνει ὁ ἄνθρωπος στὸν ἑαυτό του, ύπορετει κατὰ ἔνα μεγάλο μέρος, δην δχὶ ἐδὲ ὀλοκλήρου, τὴν τάση του γιὰ τὴν ἔλεη καὶ τὴν κατάκτηση

τοῦ ἄλλου φύλου, φαίνεται καθαρὰ σὲ ἑκεῖνα τὰ ἀτομα ποὺ ἔχουν τάξει τὸν ἑαυτό τους μακριὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν τάση, δηλαδὴ φαίνεται αὐτὸς σὲ μερικές τάξεις ὄνθρωπων οἱ ὅποιοι ἀπορνοῦνται καὶ καταπολεμοῦν τὴν τάση τοῦ ἄνθρωπου γιὰ ἔλεη καὶ κατάκτηση τοῦ ἄλλου φύλου, δῆπος εἶναι π.χ. οἱ μονοχοι, οἱ ἀσκηταὶ καὶ οἱ καλογρήες. Αὕτοι καὶ αὐτές δὲν στολίζονται, δὲν φοροῦν χρωματιστά, πολύχρωμα, παρὰ μονόχρωμα καὶ μάλιστα μαύρα, παραγοῦνται συνειδητὰ ἀπὸ τὰ φαντακτερά, τὰ χαρούμενα, τὰ ἐλκυστικά καὶ τὰ ἐρεθιστικά τῶν αἰσθήσεων χρώματα, ἀλλὰ καὶ σχήματα καὶ κοψίματα τῶν ἐνδυμασιῶν τους, ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ προκαλέσουν τὴν ἔλεη τοῦ ἄλλου φύλου.

Ἡ ἐνδυμασία γενικά ύπορετει τὴν τάση τοῦ ἄνθρωπου νὰ προσελκύῃ ἡ νὰ κατακτᾶ τὸ ἄλλο φύλο. Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ μὲ πλευρὰ προσποθεῖ μὲ τὸ ντύσιμό του νὰ σκεπάσῃ ώρισμένα μέρη τοῦ σώματος κι ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ κατησήσῃ. Εεσκέπαστα ἄλλα, ἐπίσης μέρη τοῦ σώματός του, καὶ νὰ τὰ θέσῃ στὴ θέσα τῶν ὄλλων. Ἀκριβῶς ἔδω σ’ αὐτὸς τὸ σημείο, δηλαδὴ σ’ αὐτὴ τὴ μὲ ραφιναρισμένη τέχνη ἐνολλαγή τοῦ καλυπτομένου καὶ τοῦ ἀκαλύπτου, δρισκεται ἡ δύναμη τῆς ἑνδυμασίας γιὰ τὴν ἔλεη καὶ τὴν κατάκτηση τοῦ ὄλλου φύλου καὶ κυρίως τοῦ ἀνδρικοῦ.

■ ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὸ ἐπόμενο τεύχος

ὅταν τρώγουντας ζεστή ζεστή, ηταν πουλὺ γόντιμη.

Τὴν κουρκουτόπιτα πάλι τὴν ἔφκιαναν μὴ δρασμένη κουλούσκια ἀνακατούμενη μὴ καλαμπουκίσκια ἀλλεύρι. Αὕτο τοῦ κουρκούτη: τέστρουγαν μὴ τοῦ κουλούσκι: σὲ λιγδού μένουν σιγὲ μπουντούσαν κουλατούλια μπάτσουσιν πυκνά - πυκνά, ἀπαγουθιό ἔριχναν κι λουμένη λίγδα κι τὴν ἔψηναν στὸ φούρνου ἡ τὴ γάστρα. Κι αὐτὴ ηταν ἡ κουρκουτόπιτα ἡ πλατασίντα.

Τῷρα θέλουμε πίτσα μὴ λουγάν γιτὲ λουγήδων τυργιά κι σαλάμινα ἡλιές γευμάτεις κι τέτοια. Νὰ φᾶς πλατασίγατα «Ναουσαλίκη πίτσα» γὰν θέης τὶ γόντιμη εἶναι.

Τότε γιὰ πρόγιουν εἶχαν κι ἀλλὰ φργιὰ ὅπους κόλυθα τίς Παρασκευασίεςς κι: τά Σάββατα ἡ ἔτρουγαν φουρι μὴ μελι: καινιά τσιγκαρίδα κι ἀλλα τέτοια.

Τότι κι τώρα

Συγέγ. ἀπὸ τὴν σελ. 16).

τετρικά: κι ἡ μπουντόπιτα.

Τότι γιὰ πρόγιουν ἔτρουγγαν καμιανάφραξ κι πήγα ποὺ ἀρτο:ρυνούσειν ἀπ’ τοῦ δράδου. “Ἄμπα τὴν ζέστηνεις τοῦ τσιμπίδης γένουνταν πουλὺ γόντιμη. Ἔφκιαναν κι πασπαλόπητεις ἡ κι πλατασίντεις. Ἡ πασπαλόπητα γένουνταν νηστήσιμη τὴ σαρακούστη. Τίρη ἔφκιαναν μὴ τσουκ γίγνα, μάτσιευτσουν ἡ σπανάκια. Λάδουγαν τὴν τάψη ἡ τοῦ σινι: κι ἡ πανουσθιό πασπαλουναν ἀλεύρι τσιαρίσκιον ἡ καλαμπουκίσκιον, οὐλίγου λάδι κι ὄσταργας φιλοτσουμένα κι πλυνένα γουρταρίτσια κι πάλι: ἀλεύρι: ἀπανουσθιό τσιαρίσκιον κι ἀσπρίσουν κι γὰ σκιπαστούν τὰ κουμιένα τὰ γουρταρίτσια, πάλι: λίγου λάδι: ἀπέν πάγουν κι ψήσιμου στὴ γάστρα. Αὕτη ηταν ἡ πασπαλόπιτα ποὺ

Σεισμοί στήν Αλγερία, σεισμοί στήν Ιταλία, σεισμοί στήν Ελλάδα σεισμοί σ' όλη τη Μεσόγειο.

Μιά πραγματικότητα, πού πρέπει νά ζούμε, μαζί της, μᾶς λένε οι επιστήμονες, κτίζοντας ποτίτια γερά πού νά άντεχουν.

Τό φαινόμενο τών σεισμών δένει είγα: καινούργιο. Δυστυχώς από πάντα ή χώρα μας ταράσσεται: και καταστρέφεται: από σεισμούς.

Μάλιστα υπάρχει: μάζα περιγραφή γιά μάζα θεωρητική έκρηξη του ήφαι στείου της Σαντορίνης το 1707 με δραματικές λεπτομέρειες: από την Ήγουμενή περιγραφή έγκαταστημένη τώτε στή Σαντορίνη τών πατέρων Tarillon.

Αύτός σέ μάζα έκθεσή του πρόδι τών υπουργών έξωτερων του Λουδοβίκου 14ου Conte de Pontchartrain διηγείται πώς αύτή ή γεωλογική άγαπτώση δημιουργήθηκε τή νησίδα Νέα Καμένη.

—Στις 18 Μαΐου τοῦ 1707 — λέει: ο πατήρ Tarillon — πενήντα έπτα χρόνια μετά τήν έκρηξη τοῦ 1650 δυό μικρές σεισμικές δονήσεις πέρασαν σχεδόν απαραίθητες: από τους συνηθισμένους σε τέτοια κατόκους τής Σαντορίνης.

Στις 23 Μαΐου δύως είδαν: νά δηγαίνε: από τή Θάλασσα ένα καινούργιο νησί άναμεσα από τή Μακρή και τή Μεγάλη Καμένη κάπου τρία άντα μίλια από τή Σαντορίνη.

Στήν άρχη οι γαυτικοί βλέποντας νά ξεμπτίζουν ξαφνικά οι κορυφές: τοῦ δουνού φαντάστηκαν πώς είναι: άπομενάρα: από το νυχτερινό νυκτάγιο και έπεινταν νά μαζέψουν τά λειψαγα τοῦ καραβιού. Άντι δύως για αύτη δρήκαν δράχους και έντρομοι γύρισαν στό νησί και άφη γήθηκαν αύτό πού είδαν.

Πανικός άπλωθηκε σ' όλη τή Σαντορίνη και οι κάτοικοι: μέ άγωνα περίμεναν έκρηξες και καταποντισμούς.

Πέρασαν δύως τρεις ημέρες και δένει έγινε κακυμά συμφορά.

Τότε μερικοί θαρραλέοι Σαντορι-

Ένα νησί άναδύεται

γαλο: άφος μελέτησαν γύρω τὸ τό πο, μὲ τὶς δάρκες τους ζύγωσαν καὶ πάτησαν τήν πρωτοφανέρωτη στρά.

Περγάντας από δράχο σὲ δράχο είδαν ὅτι: ήταν μάζα μάζα διπλή πού κόδονταν σὰν φωμί. Μάλιστα, ξιμοάζε στή σύσταση καὶ στή γεύση σὰν κριθαρόφωμο. Πάνω δὲ στοὺς δράχους ήταν κολλημένα πολλὰ στρεῖδια κάτι: σπάνιο γιά τή Σαντορίνη. Αύτὸς τὸ νησάκι: θρω-

γίνονταν μακρύτερο καὶ φαρδύτερο καὶ οἱ φλόγες καὶ οἱ καπνός άλλο πύκηναν.

Οἱ κάτοικοι: πνίγονταν, άγκομαχοῦσαν καὶ γιά νά περιορίσουν τήν δύστοδια ζημιάνα λιθάνια καὶ ζηνα φωτιές στοὺς δρόμους.

Αύτή ή φοβερή κατάσταση κράτησε δυό μέρες καὶ μετά μάζα σοροκάδα σκόρπισε τὸν καπνό.

Στὸ μεταξύ δύως είχαν κατείδη τὰ σταφύλια: πού είχαν ώριμάσσει στὴ δραπέλια. Τὰ χάλκινα καὶ τὰ χαπικά μαρύζαν καὶ οἱ ανθρώποι πάθιαν: γηρακιαίες καὶ έμετούς.

Η γῆ ξηγάζει οπόκοφους δρυγηθίους, πύρηνες γλώσσες ξεχύνονταν ώρ τὸν ούρανό, άλος ο τόπος σείονταν καὶ νύχτα μέρα φύρια φύρια ξανέριζαν στή στεριά.

Βράχοι: θεώρατοι: ξεπηδούσσαν καὶ χτυπούσσαν ο ἔνας τὸν ἄλλο σωτήρη τή θεομηνία καὶ οἱ κάτοικοι: ἀλαλο: περιέμεναν τὸ καμό τους.

Αύτή ή κόλαση συνεχίστηκε μέχρι: τίς 23 Ιουλίου. "Υστερά ή Θεομηνία κόπασε.

Στίς 15 Ιουλίου ο πατήρ Tarillon άποφάσισε νά δη από τὸ καντά τὸ καινούργιο νησί πού είχε θύφος έγινε μέτρα, πλάτος τραικόσια καὶ περίμετρο πέντε μίλια.

"Ηταν δύως άδύνατο νά πληριάσουν γιατί ή θάλασσα έδραζε γύρω γύρω.

"Άργότερα αύτοί πού πάτησαν τὸ καινούριο νησί μάζεψαν κοιμάτια από θειάρι: τόσο καλοδουλεύμένα από τή φύση πού ήταν άδύνατο νά φτιάξει ανθρώπινο χέρι.

Τῆς ΛΕΥΚΗΣ ΣΑΜΑΡΑ

δένει μεγάλων ούτε κανονικά ούτε δομοδόμορφα.

Έκει πού πρόδαλε ένας δράχος: ψύφος 15 μέτρων μετά χάνονταν καὶ ξηγαίναν άλλοι δράχοι: πού στέριαν.

Η θάλασσα άλλαζε χρώματα και ήταν πότε πράσινη, πότε κίτρινη πότε κόκκινη και μάζα διαρειά μιρρωδίας έδηγανε από τὰ γερά.

Στίς 16 Ιουλίου δρήκεις νά δηγαίνει καπνά: από τὸ καινούργιο νησί άναμεσα από τὰ δράχια.

Στίς 20 Ιουλίου φλόγες ξεπήδησαν από τὸ κέντρο τοῦ καπνοῦ καὶ οἱ Σαντοριναῖοι: πανικοδίληθηκαν. Περίμεναν νά τιναχθούν από στιγμή σὲ στιγμή.

Οἱ Τούρκοι: πού δρίσκονταν στὸ νησί έκεινες τίς μέρες: γιά νά συγκεντρώσουν τοὺς φόρους κατατρομοκρατήθηκαν καὶ ξόρκιζαν τὸν κόσμο γά κάνει: δεήσεις στὸ Θεό.

Τὸ καινούργιο νησί κάθε μέρα

Οι νέοι ποιητές μας

Έδω. Πιὸ κεῖ.

Παντοῦ. Σὰ φύλλα τὸ φθινόπωρο.

Σάν προκηρύξεις στὰ λασπόνερα τοῦ δρόμου
ποδοπατιοῦνται οἱ ψυχές μας
ἀπ' τὶς περαστικές νοικοκυρές
καὶ τοὺς φαντάρους.

Μιὰ - μιὰ βουλιάζουνε

Αργά - Μ' ὑπομονὴ

Απόμειναν μᾶς μουσικῆς τὰ λείψανα.

οἱ πόθοι γιὰ νὰ θυμίζουν

Εξφαντώματα ὄνειρεμένων κόσμων.

Στὶς ἄγριες ἀγορές τῆς σύμβασης σφαγμένα τὰ
λόγια μας ἀπὸ τοὺς πολεμάρχους.

Λειψά τραγούδια, ἀνθρωποθόρα

φορέσαμε στεφάνια

κι ἀνάμεσα στὰ δυό μας φρύδια

τὴ σκοτεινιά σὰν ἀπὸ πυρωμένο σίδερο σημάδι

Μεστώσαμε μές στὶς κακοτοπίες τοῦ πόνου
κι ἀνάμεσα σὲ λυγαριές Ζωῆς,

ἀπὸ τὶς ἐπιδιώξεις μας

κι ἀπ' ὅ, τι μᾶς ὡρίσαν

κυνηγημένοι, κρατούσαμε

σφιχτά πάνω στὸ στήθος.

ὅτι τὸ πιὸ πολὺ ἀγαπούσαμε

— μιὰ παπαρούνα —

καὶ μαράθηκε.

Τώρα τριγύρα στὸ κεφάλι μας

χειμῶνες στήσανε χορὸ

Τώρα

τὸ ξέρουμε πώς ὅτι μᾶς πονάει,

δὲν είναι πάντα ἡ μοναξιά

τὸ ξέρουμε,

καθώς μιά-μιά, ἀνεμπόδιστα,

χάνονται οἱ ψυχές μας.

αγαθη σαθθιδου

Δὲν πρέπει νὰ μᾶς φοβίζει ὁ θάνατος. "Ἄς ἔ-
χουμε γιὰ τὴν ἀτομική μας Ζωὴ τὴν ἐμπιστοσύ-
νη τῶν λουλουδιῶν ποὺ ἀνοίγουν τὴν ἀνοιξη.
Ἡ ἐμπιστοσύνη τούτη ἐπιτρέπει τὴ θερμή πε-
ρίπτυξη τῆς Ζωῆς, ποὺ φουντώνει καὶ λαμπα-
διά ζει καὶ καίγεται μέσα στὰ ἀτομικά μας ὄρια.
"Ολες οἱ ἐμψυχες ὑπάρξεις ρίχνονται στὸ ρεῦ-
μα τοῦ Ζῆν καὶ ἀφίνονται μὲν ἐμπιστοσύνη στὴν
ὄρμή του. Μονάχα ὁ ἀνθρωπος ἀνησυχεῖ γιὰ
τὴ μεταθανάτια τύχη του, μονάχα αὐτὸς δημι-

ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ

Σὲ βλέπω νὰ περνᾶς ὥρθῃ
μέσο' ἀπὸ γκρίζα σύννεφα
καὶ προσκυνῶ τὶς ρίζες ποὺ σὲ στήριξαν.
Κόρη τῆς συγνεφιᾶς καὶ τῆς βροχῆς
καὶ τῆς νυφάδας τοῦ χιονιοῦ
μέσο' στὴν ἀριά σου ἀντάρα
μεγάλωσες τὸν Ζαφειράκη
καὶ τὶς γυναίκες ποὺ εἶδαν τὴ Ζωὴ
στὸ λάκκο ποὺ τὶς ἔθαψε.

— Δὲν ξέρω πόσες ἀνοιξες ἀκόμα
θὰ βλέπω κάποιο κόταυφα
στὶς ρεματιές τοῦ "Αη-Νικόλα
Οὔτε ἄν θὰ ξαναδῶ τὴ συννεφιὰ
νὰ στροβιλίζεται στὶς ἀστραπές τοῦ ἥλιου
τότε ποὺ κάθε τι ἐρωτεύεται
Τότε ποὺ ἡ καρδιά χτυπάει
δίχως νὰ νιώθεις τὸ γιατί
καὶ ἡ Ζωὴ ἔνα τίποτα
στὶς φοῦχτες τῆς παρθένας φύσης.
Ξέρω πώς ἐρωτεύθηκα μονάχα
κι' ἔνα κομμάτι τῆς καρδιᾶς μου
είναι ὀφημένο αὐτοῦ σ' ἔνα σοκάκι,
σ' ἔνα ρέμα, σ' ἔνα κελάδημα τοῦ Κόταυφα
σὲ μιὰ μορφή. Σὲ σένα.

K. Τσίτσος

ουργεῖ τὸν ἔφιάλτη τοῦ θανάτου. 'Ο θάνατος
ὅμως είναι γλυκός καὶ γαλήνιος γιὰ ὅποιον ἔ-
κλεισε ὅλο τὸν κύκλο τὸν ἀνοιχτὸ στὴ δράση
του. "Ἄς μὴ διστάζουμε λοιπὸν νὰ τὸν προσμέ-
νουμε μὲν θάρρος ἡ μὲν εύδαιμονία ἡ μὲν περιφρό-
νηση. Γιατὶ — ὅπως τὸ εἴπε ὁ ποιητὴς — «τώ-
ρα ποὺ βλέπω τὸ θάνατο μὲν θάρρος, ἐγὼ κρα-
τῶ τὴν ἄγκυρα τῆς σωτηρίας».

Ντιμή 'Αποστολόπουλου:
«Ο κύκλος τῶν στοχασμῶν»

Βρισκούμεστε στά 1955. "Ένα φέξ-τρότ, κορδός που ήταν σπλέμόδα έκεινη τήν έποχή, άλλαζει στιγμή από τό συγκρότημα COM-METS του Bill Haley και γίνεται τό πρώτο ρόκ έντι ρόλ κορμάτι που γράφτηκε ποτέ. Ήταν τό «Rock Around The Clock» πασίγνωστο σήμερα. Άπο τότε ξεσπά ένας κείμαρρος που λέγεται ρόκ έπανάσταση.

Τό ρόκ άποτελεί ένα κοινωνικό πολιτιστικό φαινόμενο. Είναι μιά έποχη που προσδιορίζει τήν θέση τών νέων στήν κοινωνία. Είναι ή έποχη που άρχιζουν οι άγνωνες τών νέων έναντια στό κοινωνικό κατεστημένο. Η μουσική που γεννήθηκε τότε είναι μιά άπο τίς μορφές τέχνης που κατάφεραν να έκφρασουν τήν έπανάσταση που έκαναν οι νέοι. Χρησιμοποιήθηκαν και άλλες μορφές τέχνης (ιδιαίτερα ο κινηματογραφος) για να παρουσιάσουν τά μηνύματα τής νέας γενιάς και για να δείξουν τήν διπλική τών νέων για τήν κοινωνία, άλλα ή μουσική ήταν ο ίδιανικός τρόπος.

Μέχρι αύτή τήν έποχή, οι νέοι ήταν ποτά άντιγραφα τών μεγάλων. Πολλοί έχουν δει μιά φωτογραφία — δημιουργήθηκε και θα δημοσιεύεται κάθε φορά που έρχονται οι BEATLES στό προσκήνιο σε περιοδικά και έφημερίδες στήν Έλλάδα και στό έξωτερικό — τής οίκογένειας Μάκ Κάρντεϋ. Ο πατέρας Μάκ Κάρντεϋ και οι δύο γιοί του, άπο τούς δύοσους ο ένας είναι ο Πώλ, ο μετέπειτα μπασίστας τών BEATLES, είναι πανομοιότυπα ντυμένοι. Σκούρο κουστούμι, γραβάτα, καλογυαλισμένα παπούια, κοντοκουρεμένα μαλλιά και άστραφτερό άποβλακωμένο χαρόγελο. Η ιδιαίτερη οίκογένεια τής δυτικής κοινωνίας. Έτσι λίγο - πολὺ ήταν δλες οι οίκογένειες ή τουλάχιστον αύτές που δὲν είχαν ν' άντιμετωπίσουν άμεσα, πρόβλημα έπιβίωσης.

Δὲν καταπέζονταν μόνο στήν έμφανιση οι νέοι. "Ενοιωθαν ν' ασφυκτούν μέσα σε κείνη τήν κοινωνία. Ο αύθορμητομός, ο πόδος για περισσότερη έλευθερία, ή άνησυχη προσωπικότητά τους, ζητούσε να θάβονται και να έμφανίζονται με ένα ύποκριτικά,

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ROCK

'Άκμή και παρακμή μιᾶς γενιάς

μαρασματικό υφος του «καθωστέπει κυρίου».

Τό ρόκ έφερε τήν άλλαγή. Χρωματιστά ρούχα μακρυά μαλλιά, γένια μπότες. Έξέγερη έναντια στήν «κοινωνία τών μεγάλων», άγνωνας για περισσότερη έλευθερία σε διάφορα έπιπεδα, για τήν κοινωνική δικαιοσύνη,

Ο τραγουδιστής των LED ZEPPELIN ROBERT PLANT

για τήν είρηνη στόν κόσμο, για τήν άγαπη.

Μετά τόν Bill Haley και τούς Κομῆτες του, πού προσδιορίζουν τήν άρχη του ρόκ έντι ρόλ, έμφανίστηκαν δεκάδες συγκροτήματα και τραγουδιστές. Πιο άξιογοι, αύτοί που σήμερα άποτελούν πιά μύθο, οι:

Elvis Presley, Chuck Berry, Buddy Holly, Jerry Lee Lewis, Booker T And The MG'S κ.α.

Γύρω στά 1962 έμφανίζονται οι Beatles. Η μουσική ήταν κάτι άκομα πιό νέο, πρωτοφανές στό χώρο τής τέχνης. Δὲν ήταν ρόκ, άλλα έξέφραζε τή δίψα για ζωή τών νέων. Μαζί με τούς Rolling Stones, τούς άλλους μεγάλους του ρόκ, άποτελούν τίς κυρίαρχες μορφές στή μουσική σκηνή

για πολλά χρόνια.

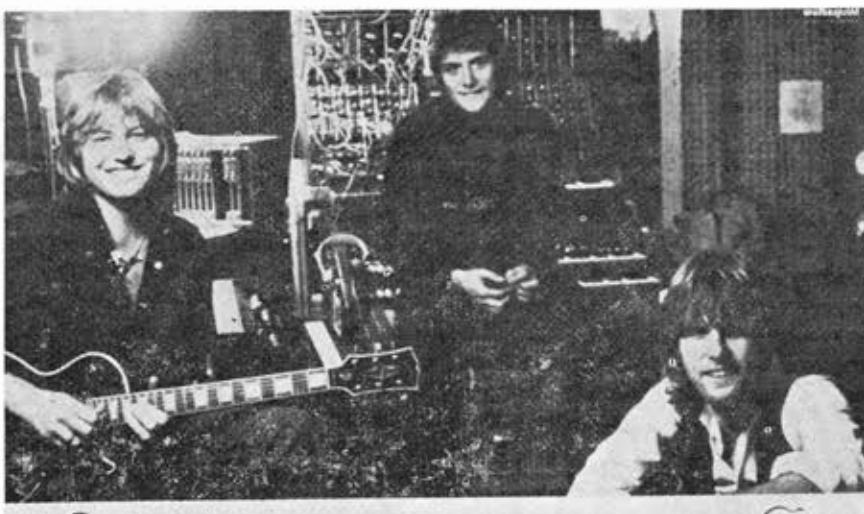
Γύρω στό 1964 πού είναι ή άρχη τής «ερυθρής έποχής» του ρόκ. (τελείωνει γύρω στό 1970—71) έμφανίστηκαν μερικά πολὺ άξιόλογα συγκροτήματα. Οι Animals πού δύναστηκαν έτσι άπ' τίς άγριες έμφανίσεις τους (animal =άγριο θηρίο), οι Beach Boys, ο Bob Dylan ο άμερικανός στρατευμένος καλλιτέχνης, οι Byrds, ο Cliff Richard, οι Hollies οι Kinks οι Vardbits κ.α. Λίγο άργοτερα έμφανίστηκαν οι πραγματικά μεγάλοι καλλιτέχνες. Αναφέρουμε μερικούς ένδεικτικά. Cream, Traffic, Grateful Dead, Whoē Led Zeppelin, Doors, C.S.N.Y., Jimmi Hendrix, Jamis Joplin, Jefferson Airplane και άλλοι.

Παράλληλα άναπτυσσονται και άλλες μορφές του ρόκ. Στό Λονδίνο τού 1968 κυριαρχεῖ τό ψυχεδελικό ρόκ, με πρώτους διδάξαντας τούς άνευπανάληπτους Pink Floyd. Ιδιο κίνημα είχε άναπτυχθεί και στό Σάν Φραντσίσκο στά 1965. Τό θεατρικό ρόκ με κύριους έκπροσωπους τους Genesis. Τό τέχνο-ρόκ με τους Yes, Jethro Tull, E.L.P. και άλλους, πού κάνουν προσπάθεια να δέσουν τό ρόκ με τήν κλασσική μουσική ή να βάλουν φολκλορικά μουσικά στοιχεία.

Τό 1969 γίνεται τό φεστιβάλ Γούνστοκ πού τό παρακολουθούν γύρω στά 450.000 άτομα και δημιουργούν μέρος μερικά άπ' τά πό άξιόλογα ρόκ συγκροτήματα. Είναι όμως ή άρχη του τέλους. Μετά τό Γούνστοκ τό ρόκ δὲν θα είναι ποτέ πιά τό ίδιο. Ο καλύτερος τρόπος για να κάνεις κάποιον να σωπάσει είναι να τόν κάνεις δικό σου. Τό ρόκ άφού ξετελεί σε τόσες έπιθεσεις οι διάλογος δύο μόνο άφοροιώθηκε άπ' τό κοινωνικό κατεστημένο άλλα —τό χειρότερο — βρέθηκε να τό υπηρετεί. Έδω παίζουν τό ώρο τους οι έταιρεις δίσκων. Πέφτουν στήν άγορά κατά δεκάδες

διάφορα παρακματικά συγκροτήματα. Black Sabbath, Uriah Heep, Queen, ELO, Boston, Kiss κ.λ.π. Τὸ ρόκ οδύνει όχι τόσο σὰν μουσική φόρμα, ἀλλὰ σὰν ἐπανάσταση. Οἱ νέοι γίνονται «ἔντιμα καὶ καλὰ» μὲλη τῆς κοινωνίας ποὺ μέχρι κατά της πολεμούσαν. Οἱ Phil Collins τραγουδάει μὲ τοὺς Earth Wind And Fire καὶ Rolling Stones σαραντάρηδες πιά συχνάζουν στὸ Studio 54, τραγουδᾶν τὸ «Miss You» καὶ τὸ «Emotional Resque» καὶ στὶς συναυλίες τους δὲν παίζουν ποτὲ τὸ «Satisfaction». Μερικὰ συγκροτήματα δημοφιλῶν νὰ εἶναι τίμια ἀπέναντι στοὺς ἑαυτούς τους ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι στὸν κόσμο. Οἱ Pink Floyd, Led Zeppelin, Who καὶ Jethro Tull ἔμειναν πιστοὶ στὶς ιδέες τους χωρὶς δημοφιλῶν νὰ εἶναι τὴν ἐπαναστατικότητα τῶν πρώτων χρόνων.

Γύρω στὸ 1975 στὸ Λονδίνο ἐμφαίνονται οἱ πάνκις ποὺ ἔφεραν στὸ προσκήνιο μᾶς σειρὰ καινούργια συγκροτήματα καὶ πολλές ἀλλαγὲς γιὰ τὴν ἀναγέννηση τοῦ ρόκ. Τὸ πόλοιδόλογο ἀπ' αὐτὰ ἦταν οἱ Sex Pistols. Τὸ κύμα τοῦ πάνκ-ρόκ ὑποχώρησε τὸ 1979. Οἱ αὐθεντικοὶ Sex Pistols διαλύονται ἀπ' τὸν ἀρχηγό τους Johnny

EMERSON, LAKE & PALMER

Rotten «γιὰ νὰ μὴν προδώσουν τὶς ιδέες τους» δημοφιλῶς ὁ ίδιος. Ἀλλὰ καὶ πάλι κάτι ἔμεινε. Είναι τὸ λεγόμενο γιὸν γουέντ. Σεχωρίζουν μερικὰ συγκροτήματα ἀρκετὰ ἀξιόλογα (Talking Heads, Joy Division, Jam, Dire Straits, Boomtown Rats) ποὺ ἀν καὶ δὲν ἔχουν νὸ ποῦν τίποτα ποὺ καινούργιο ἀπ' τὰ παλιὰ ρόκ - γκρούπς (γιατὶ ἡ ρόκ - ἐπανάσταση πέθανε ἀδων καὶ ἀρκετὸ καὶ ρό) ἐν τούτοις παίζουν μᾶς καλῇ ρόκ μουσική.

Σημ. Τὸ νὰ καλυφθεῖ ἡ ιστορία ποῦ ρόκ ὀλόκληρη σὲ δύο σελίδες είναι ἀδύνατο. Ξέρω στὶς πολλούς παρέλειψα. Οὔτε τοὺς Εέχοσσα, οὔτε τὸ ἔκανα σκόπια. «Εκανα σίκονομία χώρου καὶ ἀπέφυγα νὰ πῶ σὲ λεπτομέρειες. Επίσης δὲν ὄσχοληθηκα καθόλου μὲ τὴν Ἑλλάδα, γιατὶ ἐκτός ἐλάχιστων ἔξαιρέσεων (Socrates, Σπυριδούλα, Poll) δὲν ὑπόρχουν ρόκ γκρούπς.

Δημήτρης

Περιμένουν κανόνα καὶ πράξη ζωῆς

μῆς τοῦ δντος. Δέν λέμε πὰ ὁ «πόνος», γιατὶ αὐτὸ προϋποθέτει σάρκα, ψυχή, στερεότητα, πρόσωπο, ταυτότητα. Λέμε ἡ ἀγωνία —δηλαδὴ μᾶς σκοτεινὴ κίνηση μέσα σ' ἔνα σκοτεινὸ ἐσωτερικὸ χῶρο.

Ο νέος μου ὠστόσο περιμένει ἐκεῖ, καθημένος στὴ γωνιά, μὲ τὸ μάτι του θολό. Διετύπωσε δημοφιλῶς, ρευστά, μὲ μᾶν εὐγλωττία ρευστή, τὴν ἐρώτησή του. Καὶ περιμένει μᾶν ἀπνηποτή ποὺ νὰ μὴν εἶναι ρητορεία, κενολογία, αὐταρέσκεια, ἀνιστολογία, φιλολογία. Περιμένει μάν ἀπάντηση ποὺ νὰ εἶναι κανόνας της.

Ἄλλὰ οὔτε αὐτὸ μόνο. Μιὰν ἀπάντηση ποὺ νὰ πηγάζει ἀπὸ μᾶς πράξη ζωῆς. Μή νομίσετε πὼς θὰ τὸν ξεγελάσετεζ Ἀφελέστατη θὰ ξεφανερωνόταν ἡ πονηρία σας, καὶ πολὺ σύντομα.

Τὸ μάτι του εἶναι ἔτοιμο νὰ συμπονέσει τὴν ἀμηχανία τοῦ συνομιλητῆ του, εἶναι δημοφιλῆς καὶ ἀδυσώπητο. Πάει ἡ ἐποχὴ τῶν πανηγυρικῶν λόγων. Ποτὲ γενεὰ θνητῶν δὲν βρέθηκε σὲ τόσο δύσκολη θέση προκειμένου νὰ ἐκ πληρώσει τὴν καθοδηγητικὴ ἀποστολή της ἡ θέμα τῶν μεγάλων...

Α. Τερζάκη: «Τὸ θέμα τῶν γενεῶν».

Καὶ μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἀπέραντη ρευστότητα, ἔνα μόνο σημεῖο βέβαιο: ἡ ἀγωνία τοῦ ὑπρεχειν. Τὰ τέλη τοῦ περασμένου αἰῶνα θὰ ἔλεγαν, μὲ τὸ στόμα τῶν Ρώσων συγγραφέων: ὁ πόνος. Έμεις καιεβήκαμε ἔνα ἀκόμα σκαλωπά τι χαμηλότερα στὰ ἔγκατα τῆς δο-

Σ' ένα κόσμο πού δένθρωπος πιότερο πόθησε τὰ πλούτη ἀπὸ τὴ συγγένεια καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τάφερε, παρόλες τίς ἀπολαύσεις καὶ τὰ ἐπιτεύγματα του, νὰ μείνει να γίνεται καὶ ψυχρός στὸ συνοδοιπόρο του.

Γιατί ἡ κερδολαγναγνεία του γιὰ δόξα, δύναμη καὶ χρῆμα νέρωσε ἀκόμα καὶ τὸ αἷμα ποὺ τὸ ἀδέλφια σὲ πρώτη συγγένεια ἔνωνται. Κύλησε στὶς φλέβες του τὸ σαράκι τῆς δολερῆς δικόνοιας καὶ τῆς συμφεροντολογίας δικαίωνοντας τὴν ρήση τῆς χρυσῆς Διαθήκης πώς, ὁ Κάιν ἤταν δι πρῶτος ποὺ ἔγραψε στὸ βιβλίο τοῦ ἑγκλήματος. 'Ο τελευταῖος θ' αὐτοκτονήσει ἀπὸ ἀνία καὶ πλήξῃ ἀφοῦ οὕτε ἀδελφὸς θὰ βρεῖ γιὰ νὰ σκοτώσει. Γιατί θὰ ἔχει προλάβει νὰ τὸν δηλητηριάσει μὲ τῆς κολῆς του τὸ συριφέρον.

Τί κρίμα... Αὐτὰ τὸ ἀδέλφια ποὺ τὸ βυζί τῆς ἴδιας μάννας κάποτε τὰ θέριεψε καὶ πού σάν που λιά στὸν κόρφο τῆς ζεστάθηκαν τώρα βυζαίνουν καὶ τὴν στερνὴ σταλλαγματιὰ ἀπὸ τῆς φλέβας τους τὸ αἷμα, σάν ἔχιδνες φαρμακέρες. Κι ἐνῶ ιστε τὸ δίφραγκο τὸ μοίραζαν στὰ δυό, τώρα τῆς περιουσίας τὸ χρυσάφι ἔκανε τὸ αἷμα τους νερό. "Ετοι «μακάριοι» οἱ δυστυχεῖς ἔθαψαν στὴν ύλική ἀσφάλεια τῆς εὐδαιμονίας διπού μέσα τους ὑπῆρχε. Γιατί τῆς φρόνησης καὶ τῆς ἀγάπης ἡ βάρκα στὸ ἀνοικτὰ χωρίς κουπί, βούλιαζε μέσα στὸν δαιμονιούμενούς ἀφρούς τῆς παραφρούν νησί. Αὐτῇ ἡ ἀγάπη πού κάποτε σκορπώνει στὸ «εἶναι» τους τὸ φῶς, τώρα μέσα τους δέν χωροῦσε.

Καὶ τότε μέσα ἀπὸ τῆς οἵψης τους τὰ σπλάχνα, θέριεψε τὸ πάθος τοῦ συμφέροντος καὶ τῆς χρυσολατρείας τῆς ἐκμετάλλευσης καὶ τῆς ἀργυροδουλίας, γιὰ νὰ τὸν αἰχμαλωτίσει μέσα στὸ ἀκανθένια τῆς μοναχᾶς στεφάνια.

Κι αὐτά, ἀλυσοδεμένα μέτρο ἄγχος καὶ τὸν πόνο πού ἀνανεώνονται ἀπὸ τίς ἀκόρεστες καὶ ἀτέρμονες ἐπιθυμίες, θὰ συντροφεύουν πάντα τὸν παραδόπιστὸ ἀνθρώπο γιὰ νὰ τὸν μαστιγώσουν μέσα στὸν δλεθρὸ τῆς συναισθηματικῆς ἀλλοτρίωσης, ἀν αὐτός δέν ἀντιληφθεῖ γρήγορα

Στὸ μῆμα ποὺ τὸ ἀδέλφια ἔνώνει μπῆκε τὸ χρῆμα καὶ τὸ νέρωσε

τὴν τραγωδία του καὶ ἀν δέν ἀπαρνηθεῖ ὀλοκληρωτικὰ τὸν νάρκισσο ἀτομικιού του.

Βέβαια, κανείς τὸ χρῆμα δέν ἀρνήθηκε οὔτε καὶ τὸ περιφρόνησε. 'Ακόμα καὶ κανένας ποτὲ ἀμφισβήτησε, πὼς ὁ πλοῦτος μέτρο καλινάρι τῆς φρονημάδας καὶ τῆς γνώσης, χαρίζει τὰ μέσα γιὰ νὰ ἔκπληρωνται μέτρα ἀξιοπρέπεια δι πρῶτος ποὺ ἔγραψε στὸ βιβλίο τοῦ ἑγκλήματος. 'Ο τελευταῖος θ' αὐτοκτονήσει ἀπὸ ἀνία καὶ πλήξῃ ἀφοῦ οὕτε ἀδελφὸς θὰ βρεῖ γιὰ νὰ σκοτώσει. Γιατί θὰ ἔχει προλάβει νὰ τὸν δηλητηριάσει μὲ τῆς κολῆς του τὸ συριφέρον.

Μά οἱ περιοσότεροι δέν κατέχουν τὰ λεφτά, ἀλλὰ κατέχονται ἀπὸ κεῖνα. Κι αὐτὸς εἶναι ἀσθένεια ἀγιάτρευτη καὶ ἀπὸ τὴν λέπρα κειρότερη ἀκόμα. Γιατί σάν ἀφηνία σμένα ἄλογα ποὺ τρέχουνται

Τῆς Μαρούλας Κεφαλᾶ - Μίντση

μπροστά, τὸν φιλοχρήματο σέρνουν ἀπὸ πίσω. Καὶ μέσα ἀπὸ τὸ σύννεφο τῆς σκόνης καὶ τῶν θυμάτων τούς ἀλαλαγμούς, πατοῦν κάτω ἀπὸ τὶς φτέρνες τίς ἀτσάλινες καὶ συντρίβουν δύποιον ἀδύνατον μπροστά τους θέντα βροῦν.

Γιὰ νὰ ἀφανιούται σὲ λίγο δι πλοῦτος τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τὴν ἀγέρητη ἀποθησαύρηση τοῦ πλούτου τῆς ζωῆς.

Καὶ τότε τὰ «τριάντα ἀργύριας ποὺ στὶς τσέπες κουδουνίζουν, τὸ φίμωτρο βάζουν στῆς συνείδησης τὸ στέρια καὶ στὴ βολική σιωπὴ βυθίζουν τὴν ξεψυχισμένη τῆς φωνῆς. Γιατὶ φαίνεται πὼς μωράινει ἡ ψυχή «δύν βούλεται ἀπωλέσαι». Κάτι ἀνάλογο ἀπὸ παλιὰ ἔλεγε ὁ ἀρχαῖος ποιητής.

«Μές τοὺς ἀνθρώπους εὔρεμα πιὸ κακὸ δέν βλάστησε ἄλλο, ἀπὸ τὸ χρυσάφι αὐτὸς τὶς πολιτεῖες φέρνει ἄνω κάτω... αὐτὸς καὶ τῶν δικαίων τὶς γνῶμες ξεπλανεύει κι ἀλλάζοντας τὶς στρέφει σ' ἐσχρές πράξεις καὶ κάθε ἀνόσιο ἔργο τούς μαθαίνει».

Αὐτὰ ἔλεγε ὁ τρανός ὁ Σοφοκλῆς κι ἔριεις δέν ἔχουμε παρὰ

μὲ θλίψη ν' ἀποροῦμε.

Πόσο χρυσάφι, στὴν ἀσφρούσην καὶ πόση ΑΜΑΘΕΙΑ στὰ σκοτάδια τῆς ἀγραμματοσύνης!

Πέτσα χρῆμα γιὰ τὶς ΑΨΥΧΕΣ μὰ παντοδύναμες πυρηνικές ἐφευρέσεις, πὼς αἴματοκύλησαν καὶ ἀφάνησαν λαούς, παρασύροντας μαζὶ δλούς τοὺς ΕΜΨΥΧΟΥΣ πνευματικούς καὶ πολιτιστικούς τους θησαυρούς!...

Πέση ΤΡΟΦΗ στὰ μίση καὶ τῶν καυσόμων τὰ πυραυλοκίνητα καὶ πόση ΠΕΙΝΑ στοῦ πολέμου τὸ δρφανά καὶ τῆς φτώχειας τὸ δηνειρά τὰ μελανά!...

Εἶναι γιατὶ δέν ἔμαθαν ποτὲ πὼς τὸ θησαύρισμα ἀπὸ τῶν συνανθρώπων τους τὴ δυστυχία τὸ λένε: ΑΤΙΜΙΑ. "Εμαδαν ὅμως μέτι τρόπο αὐτήν τὴν ἀτιμία, ἐλεύθερα καὶ ἀσύστολα μέτρο χρυσοῦ τὸ χάρι τῆς νὰ ἔπικρυσάνωνται κι «εὐθύνες» νὰ τὴν ἔξαργυρώνων.

Γιὰ νὰ θάψουν μετά ἀπὸ τὴν ἔξαργυρωση μέτρα τὰ ίδια αὐτὰ τὰ χέρια τῆς ἀρπαγῆς τῆς κλοπῆς καὶ τοῦ συμφέροντος, τὴν ἡθικὴ χρεοκοπία.

Θὰ καταφέρει ἄραγε σύντομα δι ἀνθρώπος νὰ συνειδητοποιήσει πὼς δέν εἶναι δικούς ποὺ ἀγιάζει τὰ μέσα, ἀλλὰ τὰ μέσα ποὺ ἀγιάζουν τὸν σκοπὸ τῆς ὑπαρξῆς του στὴ γῆ, γιὰ μὰ ἀξιοβίωτη κοινωνία. Γιὰ μὰ κοινωνία δηνού, δέν θὰ βασιλεύει δι ἀμειλικτος νόμος τοῦ συμφέροντος καὶ τῆς ἀλληλοεξόντωσης ἀλλὰ δηνού ἡ εὐτυχία τῆς θὰ θεμελιώνεται στὴ δικαιίωση καὶ τὴν ἀγάπην γιὰ μὰ συμβίωση πιότερο γαλήνια καὶ εἰρηνική.

Τότε, ὅταν μπορέσει νὰ χρησιμοποιήσει σοφά καὶ δίκαια τὶς γνώσεις του, τὸ χρῆμα καὶ τὴ δύναμη του καταφέρει ἵσως, νὰ διατηρήσει ἀκλόνητη τὴ στάθμη τῆς ἡθικῆς ὑγείας. Τῆς ὑγείας τοῦ ἀτέρμονου καὶ τῆς κοινωνίας, πὼς θὰ τὴν δεκτοῦνται ἐπερχόμενες γενιές, θὰ τὴν ἀναπτύξουν, θὰ τὴν συντηρήσουν καὶ μέτρο τὸ λιβάνι τῆς ἀγάπης, ἔνα πιὸ δίκαιο ἀνθρωπισμό θὰ εύλογήσουν.

Τὰ σύγχρονα προβλήματα

Ο σύγχρονος άνθρωπος ζει σὲ μίαν τεχνοκρατική κοινωνία, μίαν κοινωνία που προσδένει ταχύτατα και άπωτελάπτει τόπον γάλλαζε: τὸ ίδιο γρίγγορα καὶ ἡ συμπεριφορά του. Άλλα, ένων φαινομενάκα δύλα τὰ ἔξωτερακά προβλήματα τοῦ άνθρωπου ἀρχέουν γὰλ λύνονται, τόσο δημιουργούνται: περισσότερα ψυχικά προβλήματα καὶ σήμερα προσπάθεια που κάνει: ο ἄνθρωπος νὰ τὰ λύσει, προσθέτει καὶ δύλα. "Ετοι ή κάθε γενιά είναι περισσότερο ἄγγρο δημοσίου την προηγούμενη.

"Ενα ἀπό τὰ κύρια προβλήματα τοῦ άνθρωπου τῶν προσδεμένων καὶ κοινωνίας είναι: τὸ ἄγγρο. Τὸ ἄγγρο: ποὺ δημιουργεῖται: ἀπὸ τὴν καθημερινή ρουτίνα καὶ ἀπὸ δύλα τὰ δύλα προσβλήματα μπορεῖ ἀπλῶς νὰ τοῦ προσκαλεῖ μιὰ μελαγχολία η γὰλ τὸ δηγγεῖ στὴν αὐτοκτονία η καὶ νὰ τὸν κάνει: σχίζοφρενη μέχρι: σὲ πολὺ ἐπικίνδυνο δεκτό.

"Άλλο ένα σημαντικό πρόβλημα τοῦ άνθρωπου είναι η ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὸν συνάρθρωπό του, ποὺ έχει: σὰν ἀποτέλεσμα τὸ κλείσιμο τοῦ άνθρωπου στὸν ἑαυτό του, τὴν διέξοδο στὸ ποτὸ η στὰ γαρκωτικά.

"Ενα δύλη πρόβλημα είναι: η ἀφοσίωση τοῦ άνθρωπου στὴν ὅλη καὶ σὲ δικές δικές ἀπολαύσεις. Αὐτὸς έχει: ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀποξένωση ἀπὸ τὸ διδύλιο καὶ τὴν ἀποφυγὴ τῆς ἄσκησης τοῦ πνεύματος ποὺ πρέπει κανονικά νὰ κάνει: ο ἄνθρωπος. Λίγοι μόνο άνθρωποι: φροντίζουν μὲ τὴν μόρφωση νὰ κάνουν καλὸ δὲ δύλους.

"Άλλα ἑπτές ἀπὸ αὐτὰ ὑπάρχουν καὶ προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τοὺς άνθρωπους σὰν σύνολο.

"Ενα τάτοιο είναι: η συνεχής χειροτέρευση τῆς μόρφωσης τοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ άνθρωπου: τὸ ποὺ ζωῇ: μέσα σὲ μεγαλουπόλεις πολλῶν ἔνατομοιρίων άνθρωπων, δημοσίη μόρφωση προσχωρεῖ ταχύτατα καὶ έχει: ἀντίκτυπο στὴν ὄγκειο τοῦ άνθρωπου.

"Άλλο πρόβλημα είναι: τοῦ υπερπληθυσμοῦ καὶ τῆς ἔλλειψης καλλιγρήσιμης γῆς. Ο πληθυσμός τῆς γῆς μεγαλώνει: δύο καὶ περισσότερο. Στὶς διανάπτυξες χρήσεις διέσοδος ἀριθμιός παιδιών σὲ μιὰ οἰκογένεια φτάνει: τὰ δ καὶ πολλές φορές τὰ ξεπερνάει. "Ετοι ο ἄνθρωπος ἀγαγκάζεται: νὰ κτίσει μεγάλες πόλεις; ἀλλὰ καὶ νὰ κτίσει: πάνω σὲ εῦφορα ἔδαφη, πράγμα ποὺ δέν συμφέρει: γιὰ τὸ λόγο δι: τὰ

χωράφια ποὺ πρέπει: νὰ διπάρχουν δύλο καὶ περισσότερα, γίνονται: δύλο καὶ λιγότερα. Τὸ ἀποτέλεσμα δέ φαίνεται ἀκόμη ἀλλὰ ἀρχέες: ἀπὸ τώρα νὰ γίνεται: ἀντίληπτό. Σὲ λίγο θὰ ἀντιμετωπίσουμε ἔλλειψη τροφών.

Τὸ ἐνεργειακὸ πρέπει: ένας ἀκόμη μεγάλο πρόβλημα τοῦ σύγχρονου άνθρωπου. Καθημερινά ἀκούγονται: προειδοποίησις ἀπὸ παγετού. Τὸ πετρέλαιο τελειώνει: καὶ πρέπει: γὰλ δρεστεῖ μιὰ ἀλλή πρώτη ὅλη καὶ μικρή μηχανές ποὺ νὰ δουλεύουν μὲν τὴν. "Ο ἄνθρωπος στράφηκε σὲ

Τοῦ Καρυδᾶ Παναγιώτη μαθητοῦ Λυκείου Ναούσης

μίαν ἄλλη πηγὴ ἐγέργειται, τὸ άτομο καὶ τὴν ραδιενέργεια, ποὺ δύως τοῦ προξένησαν ένας ἀκόμη πρόβλημα.

Η χρηματοποίηση γιὰ πολεμικούς σκοπούς τῆς τρομερῆς δύναμης τοῦ πυρίγα τῶν ἀτόμων είχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργία ὅπλων ίκανῶν νὰ σκοτώνουν κάθε ζωγραφή οὐλή σὲ ἀκτίνα πολλῶν κιλομέτρων. Κάτω ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπειλὴ λοιπόν ζει: ο σύγχρονος άνθρωπος. "Ολες οἱ προσπάθειες γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν δπλών ναυαγοῦν. Καὶ είναι: σὲ δύλους γνωστό δεῖ λίγοι: θὰ ἐπιζήσουν μετά ἀπὸ μιὰ πυρηνική καταστροφή.

Ο πληθυσμός ποὺ διφεύλεται σὲ ἔλλειψη δύλων είναι: καὶ αὐτὸς ένα ἀπὸ τὰ προβλήματα τοῦ σύγχρονου άνθρωπου. Εέρουμε πὼς η συνεχής αὔξηση τῶν τιμῶν δέν κάνει: σὲ δύλους προσαΐτα τὰ καταναλωτικά ἀγαθά.

Άλλα ξέχωρα ἀπὸ τὶς ἀνεπτυγμένες κοινωνίες ὑπάρχουν καὶ οἱ ὑπανάπτυκτες διοὺς ο ἄνθρωπος ζει: νὰ ἀντιμετωπίσει καὶ δύλα προσβλήματα. Η ἀνεργία είναι: ἀπὸ τὰ κυριότερα. Τὰ ἔργατακά γέραια είναι περισσότερα ἀπὸ τὶς δουλειές καὶ έτοι: η φτώχεια καὶ η μιζέρια είναι καθημερινὸ φαινόμενο. "Άλλο πρόβλημα είναι: η γένεια καὶ οἱ ἀσθένειες ποὺ μεταδίδονται ταχύτατα καὶ ποὺ η ἔλλειψη περιθαλψη

δέν μπορεῖ νὰ σταματήσει. "Επίσης: η ἔλλειψη τροφῆς καὶ ο μεγάλος ἀριθμός θαγάτων ἀπὸ πείγα.

Αὐτὰ καὶ δύλα πολλὰ προσβλήματα ἀντιμετωπίζει: ο ἄνθρωπος σήμερα.

Τὰ προσβλήματα αὐτὰ ποὺ ἀρχικά φαίνονται δύλικα μποροῦν ἀποτελεῖσματα: καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουν ἀπὸ τὸν ίδιο τὸν άνθρωπο καὶ ἀπὸ τὴν πολιτεία.

Η ἐπιτροφὴ τοῦ άνθρωπου στὴ φυσική ζωή είναι: ἀπαραίτητη, ο πληθυσμός διαρρέει, η μελινωση μποροῦν έτοι: νὰ λυθοῦν εύκολα.

Πρώτα ἀπὸ δύλα δύως πρέπει: ο ἄνθρωπος νὰ ἀναπτύξει: δύλα ἀκείνα τὰ αἰσθήματα ποὺ οἱ τεχνικές πολιτισμός τὸν διογμήσει γάλ χάσει. "Η ἀγάπη, η ἀνθρωπιά, η καλωσύνη καθώς ἐπίσης καὶ η ἀγάπη γιὰ τὸ πνεῦμα. Φυσικά, ἀπὸ συνήθεια δέν μποροῦμε τελείως: γάλ δύλα ἀλλὰ δύλης ἀγαθά. Ο άνθρωπος ποὺ δύως θὰ πάψει: νὰ κοιτᾷ τὸ σκηνιστέρον του. "Ετοι: θὰ πάψουν τὰ μίση καὶ κατ' ἐπέκταση καὶ οἱ πόλεμοι.

Πρέπει: γάλ πετύχουμε στροφή πρὸς τὸν έσυντο μαζὶ δύ: δύως μὲ ἀποξένωση ἀπὸ τού· ἀλλους δύλα μὲ ζωή τέτοια ποὺ οἱ ἄνθρωπος θὰ ζει: δύλα γιὰ δύλα.

Η ἀγάπη γιὰ τὸ πράτινο θὰ δογμήσει νὰ πάψει: η ἐπέκταση τοῦ μπετόν, έτοι: οἱ μγαλουπόλεις θὰ λιγοτέφουν γιατὶ οἱ ἄνθρωποι: θὰ καταλάδουν πὼς η ζωή σ' αὐτές είναι: ἀντίθετη μὲ τὴν ισορροπία στὴ φύση.

Η γνώση καὶ η σωτήριος μόρφωση θὰ είναι: τὰ μόνα ποὺ θὰ μάζευσουν γάλ ξεφύγουμε ἀπὸ τὴν κυριαρχία τῶν μηχανῶν.

Η ἔλλειψη διαίτη δέ: θὰ ἀδειλφώσεις: τοὺς άνθρωπους ποὺ έτοι: δέ θὰ αἰθανόνται: ο ένας ξένος πρὸς τὸν δύλο.

Χωρίς τὴν ρουτίνα τῆς καθημερινότητας θὰ γκαθεῖ τὸ ἄγγρο τοῦ άνθρωπου καὶ αὐτὸς έτοι: θὰ μπορέσει νὰ ξαναγίγει: ηρεμοῖς.

Ο πολιτισμός δέ, θὰ πάψει γάλ δίνει νέες ἀνακαλύψεις, ἀλλὰ οταν μπεῖ μέσα στὸν σωτὸ δρόμο, θὰ δουλεύει μόνο γιὰ τὸ καλὸ τῶν άνθρωπων καὶ μόνο γιὰ τὴν παγκόσμια εἰρήνη.

Μὲ ἀιγθηνὴ ἐμπιστοσύνη τοῦ κάθε ικατόντος γάλ τὸ δύλα, θὰ σταματήσουν δύλοι: οἱ ἔξοπλοις καὶ θὰ ἀγριτευθοῦν τὰ πυρηνικά δύλα. "Ε (Συγέν, στὴ σελ. 42)

Πρὸιν ἀναφερθοῦμε στὰ ιδιαιτέρα ἐκεῖνα στοιχεῖα ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν ἑρασιτεχνική θεατρική δουλειά, καλὸς θὰ ήταν, νομίζω, νὰ ἔντοπίσουμε πρῶτα τὰ στοιχεῖα ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἀντιπαράθεση τῶν ὄρων «ἑρασιτέχνης - καλλιτέχνης» καὶ ἐπαγγελματίας - καλλιτέχνης.

Τὸ πρωταρχικὸ στοιχεῖο ποὺ προκύπτει ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀντιπαράθεση εἶναι τὸ δὲ: ὁ ἑρασιτέχνης - θυτοποίος, συγγραφέας, μουσικός, ζωγράφος κ.λ.π. σ' ἀντίθεση μὲ τὸν ἐπαγγελματία, δὲν ἔχει σὰν διόπτρα: στιχὸν ἐπάγγελμα τὴν τέχνη.

Ἐγα ἄλλο στοιχεῖο εἶναι: τὸ δὲ: ὁ ἑρασιτέχνης δὲν αἰσθάνεται: τὴν ἀνάγκη τῆς καθηγεσιοῦντος δουλειᾶς, ἥπος ὁ συνειδητὸς ἐπαγγελματίας, γιὰ τὴν ταλές: οποίησι του στὸν τομέα τῆς τέχνης του.

Τρίτο στοιχεῖο εἶναι τὸ δὲ: ἡ τέχνη δὲν εἶναι ὁ τομέας ποὺ αὐτὸς ἐργάζεται: καὶ ἐκφράζεται: σὰν κοινωνικὸ ὄν.

Καὶ ἔνα τέταρτο στοιχεῖο, ἀπὸ τὰ πολλὰ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπισημάνει: ἀκόμα κανεὶς, εἶναι: τὸ δὲ: ὁ ἑρασιτέχνης μπορεῖ ὅποιαδήποτε σταγμὴ νὰ σταματήσει: τὴν καλλιτεχνικὴ του δραστηριότητα χωρὶς αὐτὸς γὰρ ἔχει: κακιμία ἐπίδραση στὴ ζωὴ του, στὴν κοινωνικὴ του συμπεριφορά, στὸ καθυτὸ του ἐπάγγελμα.

Μέσα ὅμως ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀρκετὰ γενικευμένα στοιχεῖα ποὺ ἔντοπίσαμε γενιατὰ: ἔνα ἑρώτημα: Τί εἶναι: αὐτὸς ποὺ ἐπρόχυγε: ἔνα ἀτομο, ποὺ δὲν εἶναι: ἐπαγγελματίας - καλλιτέχνης γὰρ ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν τέχνη καὶ νὰ προσπαθεῖ νὰ παράγει: καλλιτεχνικὸ ἔργο; Ή ἀπάντηση εἶναι: δύσκολη καὶ πολύπλευρη καὶ γιαυτὸ δὲν θὰ ἐπιχειρήσουμε κάτι: τέτοιο ἔδω. Θέτουμε δόμως τὸ ἑρώτημα γιὰ παραπέρα προβληματισμό. Εἶδος θὰ ἐπιχειρήσουμε μόνο μιὰ: μηδὲν ἀναδρομὴ στὸ παρελθόν γιὰ νὰ ἐπιστρέψουμε λίγα στοιχεῖα ποὺ ἔχουν γιατὶ σὲ διάφορες ἐποχές, ὁ ἑρασιτέχνηκή λειτουργία ἐπαιξε βασικὸ ρόλο στὴν ἐξέλιξη τῆς τέχνης.

Ἄς περιορίσουμε τὴν ἔρευνα στὸν θεατρικὸ χῶρο.

Εἶναι γνωστὸ πώς στὴν Ἀρχαίαν Ελλάδα, ἀνθρώποι ἀπὸ τὸν λαό (σχῆμα: ἐπαγγελματίες), ἦταν οἱ αὐθόρυμποι: δημιουργοὶ γιορτῶν, ἐκδηλώσεων μὲ θρησκευτικὸ καὶ κοινωνικὸ χαρακτήρα. Ή αὐθόρυμητη αὐτὴ

'Ολίγα τινά γιὰ τὴν ἑρασιτεχνικὴ θεατρικὴ μας δραστηριότητα

συμμετοχὴ καὶ δημιουργία, γέννησε τὰ διαστικὰ στοιχεῖα ποὺ πάνω τους στηρίχησαν οἱ ποιητὲς γιὰ τὴ διαμόρφωση τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τραγωδίας καὶ Κομῳδίας. "Οὗτος δόμως προκωρεῖ ἡ κοινωνικὴ δύργανωση καὶ ἀναπτύσσεται ἡ ἔντεχνη καλλιτεχνικὴ δημιουργία, παρατηρεῖται περιορισμός τῆς λαϊκῆς πρωτοβουλίας στὸν τομέα τῆς κοινωνίας.

Στὰ διάφορα στάδια τῆς κοινωνίας ἐξέλιξης μέσα στὴν Ἰστορία, η σκυτάλη τῆς καλλιτεχνικῆς παρα

Τοῦ Χρήστου Μπαταντζῆ

γωγῆς περγάσει: ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνες στὴν ἀνώνυμη καλλιτεχνικὴ δημιουργία καὶ ἀντίστροφα. Παραδείγματος χάριν στὴν διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας, ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργία περγάσει: διατικά μέσα ἀπὸ τὴν Λαϊκὴ ἀνώνυμη πρωτοβουλία. "Απὸ τὴν ἄλλη μερὶς ἔχουμε περιορισμό τῆς ἐπωνυμηῆς ἔντεχνης καλλιτεχνικῆς δημιουργίας. Σὲ τοὺς νέχεια δόμως οἱ κοινωνικὲς δομὲς δημιουργηταν ἄλλη κατάσταση. Οἱ καλλιτέχνες - ἐπαγγελματίες πήραν τὴ σκυτάλη τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας καὶ δὲν λαύδε γέγονε δέκτης.

Εἶναι κάπως σχηματικὴ αὐτὴ ἡ περιγραφή, ἀλλὰ μᾶς εἴναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ περάσουμε στὴν ἐποχή μας καὶ νὰ ἐπιστημόνωμε δὲι: οἱ κοινωνικές, οἰκονομικές καὶ πολιτικές ἄλλαγές περιόρισσαν καὶ περιορίζουν στὸ ἔλάχιστο τὴν αὐθόρυμητη καλλιτεχνικὴ δραστηριότητα του ἑρασιτέχνη - καλλιτέχνη.

Καὶ ἔδω μπαλίγουν διάφορα ἔρωτάτα:

Κάτω ἀπὸ τὶς σημερινὲς συνθήκες, πόσα ἄραγε περιθώρια ὑπάρχουν γιὰ νὰ δραστηριοποιηθεῖ ὁ Λαός καὶ νὰ παράγει: καλλιτεχνικὸ ἔργο ποὺ γὰρ τὸν ἐκφράζει: Οἱ δομές τῆς σημερινῆς κοινωνίας, τὸ μοντέλλο ζωῆς ποὺ προθάλλεται, πόσα περιθώρια ἀφήγουν στὸν σημερινὸ ἀνθρώπο - δέκτη, νὰ ἀνακαλύψει τὶς δικές τους γνήσιες προτιμήσεις, νὰ ἐκφράσει τὰ πραγματικὰ ἀτομικὰ του προβλήματα ἡ τῆς διάδασ του ἡ τῆς κοινωνικῆς τάξης

ποὺ ἀνήκει: Πόσο μένει ἀνεπιγρέψιος ἀπὸ τὰ «πολιτιστικὰ προϊόντα» ἢ «ὑποπροϊόντα» ποὺ τὸν κατακλύζουν;

Οἱ ἑρασιτεχνικοὶ θέατοι ποὺ λειτουργοῦν σήμερα, μποροῦμε νὰ πούμε δὲι εἶναι: ἐκφραση τῆς καλλιτεχνικῆς δραστηριότητας του Λαοῦ; Πιὸς λειτουργοῦν αὐτοὶ οἱ θέατοι; Τι ἔχο γενάργουν;

Άγα σταθοῦμε διερευνητικὰ λίγο πάνω σ' αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἑρωτήματα θὰ μπορούσαμε νὰ κάνουμε τις ἀκόλουθες παρατηρήσεις:

— Στοὺς ἑρασιτεχνικοὺς θέατοις ποὺ λειτουργοῦν σήμερα στὴ γωρά μας (ιὲ κάποιες ίσως λιγοστές ἐξαιρέσεις) δὲν ὑπάρχει κακνέας συγκεκριμένος γενικότερος στόχος καὶ ίσως οὔτε καν ἡ συνηδειτοποίηση του κοινωνικοῦ ρόλου τους.

— Τὸ ρεπερτόριο κύτων τῶν δημόσιων είναι: ξεκοινένο ἀπὸ τὰ διάστερα προσδόκιμα καὶ ἐνδικρίζοντα τὴς περιοχῆς του θεάτρου καὶ δὲν δημιουργοῦν κινήσεις γιὰ εὑρύτερη συμμετοχὴ τῶν κατοίκων στὴν παραγωγὴ καλλιτεχνικοῦ προϊόντος.

— Τὸ ἀνέδαπτα τῶν ἑργων γίνεται: διατικά ἀπὸ κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο. Λείπει, σχεδόν, πάντα καὶ αἰσθητη τῆς συλλογικῆς δημιουργίας.

— Οἱ θεατρικοὶ διμίοι: ἐκφράζουν τὶς ιδεολογίες, πολιτικές καὶ πολιτιστικές ἀπόψεις τῶν μελῶν τῆς κλειστῆς διάδασ την προστάτεια του θεάτρου. Η προσπάθεια μίμησης του ρεπερτορίου του ἐπαγγελματικοῦ θεάτρου προσκετείνεται: καὶ στὸν τρόπο παρουσιάστηκε του.

— Τατερά ἀπὸ θλα αὐτὰ δὲν νομίζω δὲι: ὑπάρχουν πολλὰ περιθώρια γιὰ νὰ πούμε δὲι: τὸ ἑρασιτεχνικὸ θέατρο προσφέρει σήμερα, πράγματα: κάτι: τὸ οὐσιαστικὸ στὴν πολιτιστικὴ κίνηση του τόπου μας.

Μὲ περιτσιστερή σημειώσει μποροῦμε νὰ πούμε δὲι: τὸ ἑρασιτεχνικὸ θέατρο σήμερα δὲν δημιουργεῖ τέτοιες πολιτικικές διεργασίες στους:

(Συνέχ. στὴν 31 σελ.)

‘Ο κόσμος τῆς τέχνης

Ο ανθρωπος, όπ' αλι οι στιγμή που έμφανειται στή γη, προσπαθει νά συντηρήσει: και νά εύφρανε: τά συστατικά τής υπαρξης του: τό σώμα, τό πνεῦμα και τήν ψυχή του. Τήν ψυχοπνευματική του υπόσταση τή συντηρει, τήν καλλιέργει και τή συγκινει κυρίως ή τέχνη με τὸν μαργα τυκό της κόσμου. Οι δινορεμένοι: και συσι τῆς ζωγραφικής, τῆς μουσικής, τῆς λογοτεχνίας, τῆς γλυπτικής, με τήν άγειρωτη γοντεία τους, αιχμαλωτίζουν όποιον ξεχωρίζει μαζί τους. Γενικά θή μηδενός περιμένει νά πονει πώς τέχνη δινορεμένη: κάθισ αισθητική άνθρωπινη δραστηριότητα, όπου άπαραίτητη προϋπόθεση είναι: ή έσωτερη ή δριψή τού καλλιτέχνη γιά ποιητική δημιουργία.

Ούσιαστικά δύμας ή τέχνη δεν δριζεται, δέν περιορίζεται, δέν έξεταζεται μικροσκοπικά. Η γοντεία της, ή ξεχωριστός της κόσμος, είναι κάτι τό δύνητον και άγειρα. Είναι τό σκίρτημα πού νιώθουνται στό άκουσμα μιᾶς γλυκιάς μελωδίας, είναι: τό δάκρυ πού φτάνει στὶς ξυρες τῶν ματιῶν μας διαταν διαδάσσουμε ένα λογοτέχνημα, είναι: ή γχρά και ή λαχτάρα γιά ζωή που μας πληρώματε: διαχειρίζεται στόχους πέπουντας ένα για γεαρικό πίνακα. Η τέχνη είναι: ωά δικαιώση τῆς άνθρωπινης υπαρξης.

Ο ρόλος τῆς τέχνης, ή λειτουργίας της στή ζωή του άνθρωπου, ή δημητρίδης προορισμός της, είναι: διπλός. Απ' τήν μιά μερικά παίρνει: θέση τιά κινητα και καυτά έρωτήματα τῆς άνθρωπινης άγονιας, καλλιέργει τήν ψυχή και τό πνεῦμα του άνθρωπου, προσφέρει: μοναδικές αισθητικές συγκινήσεις πού γίνονται: άστεριες γόνους προσβλητικούς και: φέρνει: τὸν άνθρωπο κοντά στὸν θαυμό του και τούς συναγθρώπους του, κοντά στή ληγιουργίας και τό δημιουργό. Απ' τήν άλλη μερική έχει: μιά πιό πρωτική, λειτουργία: ψυχαγωγεί τὸν άνθρωπο συγκινώντας τὸν παράλληλα και στήν άντιμετώπη πολλών προσλημάτων τῆς κοινωνίας του ζωής. Η δεύτερη αιτή λειτουργία τῆς τέχνης, μιάς δειγμει πώς ή τέχνη είναι: γιά τὸν άνθρωπο κι οχι: γιά τήν ίδια τήν τέχνη, ή τέχνη δεν είναι: αύτοσκοπή τῆς άνθρωπινης υπαρξης: διοι πιστεύσταντας άπο πολλούς «δισγραπτούς» καλλιτέχνες και ίσως πιστεύεται: αιτή πολλούς. Κατά τή γνώμη μου ή τέχνη πρέπει: νά εί-

ναι: πάντα στήν ύπηρεσίν του άνθρωπου.

Η άγαγκαιότητα τῆς τέχνης γίνεται: ξεπέραση στή σημειωμή και νοούσα. Τώρα πού ζούμε σέ μια τέτοια καταναλωτική διόπου τά πάντα έχουν τυποποιηθει, τώρα πού ή και νοούσα ζωή έχει: μικροποιηθει και οι άνθρωποις σχέσεις απαλλοτριώθηκαν, τώρα πού οι μηχανές, τὰ ρομπότ, τά ηλεκτρονικά κουπιστερές διατίλευσης στὸν άνθρωπινο κόσμο, τώρα πού στή ζωή μας: οι ψαρίες στιγμές λιγοστεύουνται, τώ-

πους. Διατιγώνως δύμας ή ίδιας που μολύνει τά πάντα, τό χρήμα, έχει: έμφανται και στὸ χώρο τῆς τέχνης. Η έμπορικότητα, ή άνάγκη γιά μεγαλύτερες εισπράξεις και περιτσάτερη δημιουρικότητα, έχουν κάνει πολλούς καλλιτέχνες νά προδώσουν τήν μοναδική άγκη τους, τήν τέχνη, και νά γίνουνται οι δολοφόνοι της. «Αλλοι: έξι αιτίας τῆς άνάγκης κι: άλλοι: έξι αιτίας τῆς άπληστίας τους: σκοτώνουν καθηγερινά μια διά της λιγες παρηγοριές του άνθρωπου. «Ε-

Τοῦ Κων. Β. Ξουλίδην
μαθητοῦ τῆς Α' τάξης Α' Λυκείου Ναούσης

ρα ή τέχνη είναι: άπακωματη, δια ποτὲ άλλοτε. Ο άνθρωπος πρέπει νά δραπετεύει: ήπ' τὸν δρόμοντο κόσμο του και νά δρει καταράγοντας στὸν κόσμο τῆς τέχνης με τί: διαφορετικές του διατάσσεις. «Άν δέν έχει: τή δύναμην» άρχιτε: τὸν άθλο μικρόκοσμο του, πρέπει: τουλάχιστον κάπου κάπου νά καταφεύγει στή ζεστή γωνία τῆς τέχνης και γ' άντελει λίγη δύναμη γιά νά επιθύμησε, νά σωθει: ήπ' τήν άσφυξία τῆς καθηγερινότητας και τής δρω μας. Οι άμιτρητες κάτιστοντες πού γίνονται: καθηγερινά δείχγουνται με τρόπο τραγικά άχλοντο πώς ήπ' τό σφιερένο άνθρωπο λείπουνται ίδιανικά, τά ένδοχέροντα που πρέπει: νά έχει. Αυτά τά ένδοχέροντα τά δίνει: ή κόσμος τῆς τέχνης.

Πρέπει νά καταλάδουμε όλοι: πώς, ή τέχνη δέν άφορδε δραματικούς μόνο γουλιτούργαρηδες: άλλα τὸν κάθε άνθρωπο. Δέν είναι: κάτι μικρού, άπρόστοτε, δυστάχτο, δέν είναι: προνόμιο γιά τούς λίγους, τούς: «έκ λεκτούς». Η νοικοκυρά πού τρώει: τή ζωή της στήν κουζίνα, ή μικροαστός που λύνει: μπροστά στά μικροπροδιλγητά του, ή διπλαληλάκος που μαραζώνει: μέση τό καροτοβάσιλι του, δέλοι πρέπει: γ' άναγκητούν τήν λίγη διορθιά, λίγη ποιηση στή ζωή του. Η νοικονία μας είναι μιά κοινωνία «άνθρωπακων». Αύτούς τους άνθρωπάκους μόνο ή τέχνη θή στής ξανακάνει: άνθρω-

πα: κυκλοφορεῖ Σαζπηρ σέ κόμπου, παρουσάζονται: άριστουργήτικα: σέ συγκοινωνίας κινητασιογράφους, διασκενασμένα «εδώκα γιά τίς άποτήσεις τοῦ κοινοῦ». Θλέπουμε όντα ματα άνεπανάληπτων μουσικών σέ μάρκες διοιηγχηκούν προϊόντων και φυσικά λαγκάρεται: και ώηλη τέχνη σέ σήσιαλς τηλεοπτικά (κατή ή συνταγή, στή κώρα μας τουλάχιστον, έχει μηδαλη έπιτυχία).

Στή σύγχρονη τέχνη, μπορούμε νά διαπιστώσουμε καθαρά πούς άνθρωπος περνά μιά ήπ' τές κριτιμότερες καμπές τῆς ιστορίας του και πώς κάθε πνευματική του δημιουργία φέρνει: τή σφραγίδα τής άδειας άστερας, τής άσταθειας: ή τής άπογονήτευσης, τού άγγους, τή σφραγίδα του 20ου αιώνα. Ο άνθρωπος και ή τέχνη περγούν κρίση. «Όλο κύτο τό κλίμα έπικρατει και στή ζωγραφική μιά τέχνη πού με συγκινει ίδιαίτερα. Στή σύγχρονη έποχη οι ζωγράφοι: έκφραζονται στό πνεύμα τῶν καρδιῶν τους, άναγκη τῶν τό νέο. Αργοδυτα: τήν παραδοσιακή τεχναρτοπία, τή διασιμότητη στή κίνηση, τό κρύψιμα, τό θάθος και τή φωτοεικόνα και φέρνουν τήν μηδαλη άλλαγή στή ζωγραφική. Η άλλαγή κάτη ή πρέπει: νά συντελεῖται ήπ' τά τελευταία χρόνια τού περιστρέψονται αιώνα και στής άγρες πλέον τού αιώνα μας γίνεται: τίχουνας πού άλλαζει: τά πάγκα. Χαρακτηριστικές ζωγραφικές, χαρακτηριστικές σχολές: που άκμαζουν ήπ' τό

1850 κι ἀργότερα είναι: ὁ ἡμιπρεσσος: ονισμός, ὁ κυδισμός, ὁ φουτουρισμός καὶ ἡ ἀφηρημένη τέχνη.

Μάλιστα τεχνοτροπία πού ἀκμάζει, εἰ να: ὁ ἡμιπρεσσονισμός. Σύμφωνη μὲ τὸ ἀρχές τοῦ ἡμιπρεσσονισμοῦ ὁ καλλιτέχνης πρέπει νὰ ἔχει: μὲ τὰ διάλικα πών διαθέτει: τὸν ἀντικεῖ: μενικό κάσιμο, τὴν ἐντόπωσην που τοῦ δίνουν οἱ αἰσθήσεις του ἀπ' τὸν ἔξωτερον κάθερο. Μεγάλοι ἡμιπρεσσονιστές είναι: ὁ Μονέ, ὁ Σεζάν, ὁ Ντεγκά, κ.ά.

Σὸν ἀνιδραση σὸν ἡμιπρεσσονισμὸν γεννιέται: ὁ ἔξπρεσσονισμός. Ὁ ἔξπρεσσονισμός σημαίνει στροφὴ πρὸς τὸν ἀνθρώπο καὶ πρὸς τὸν ἔξωτερον τοῦ κάσιμο. Ἐπηρεάζεται ἀπ' τὸν Φρουδισμό, ἀποικιαρύνεται ἀπ' τὴν κοινωνίη ζωῆς καὶ τὸν ἀντικεί μενικό κάσιμο καὶ περιστρέφεται στὸ ἀτομο. Ὁ ἔξωτερον κατόπιν κρητημοτοίειται: ἀπ' τὸν ἔξπρεσσονιστὴ δύο δόπια είναι: ἀλλὰ διαφορετικὰ καὶ γίνεται ἔνα μέσο γιὰ νὰ ξυπνήσει: ὁ καλλιτέχνης τὸν ψυχικὸ τοῦ κάσιμο. Ὁ ἔξπρεσσονισμὸς στὴν ἀκραία του δημιουργικὴν φύσην: στὰ δρια τοῦ μυστικοῦ μεροῦ καὶ τῆς θρησκειῶντος κατάνυξης. Οι ποὺ υπηρεζούνται: ἔξπρεσσονιστές είναι: ὁ Σεζάν ποὺ ἀπογοητευμένος ἐγκαταλείπει: τὸν ἡμιπρεσσονισμό, ὁ Γκωγκάν, ὁ Βάν Γκόγκ, ὁ Σεζερνί, ὁ Σαγκρίν κ.ά.

Ἀπ' τὸ κλίμα τῆς Φρουδικῆς σκέψης γεννιέται καὶ ὁ κυδισμός, δρος ποὺ πρωτοχρητιμοποιήθηκε ἀπ' τὸ μεγάλο Γάλλο ζωγράφο Ματίς. Χαρακτηριστικὸ τῆς σχολῆς κατῆς είναι: τὰ γεωμετρικὰ σχήματα, ἡ ἔντονη σχηματικὴ ἀπόδοση τοῦ κάσιμου. Δέν ἀσχολεῖται: μὲ τὸν ἔξωτερον ἀνθρώπο ἀλλὰ μὲ τὸν ἔξωτερον κάσιμο. Ἀξίζει: δύος γὰρ σημείωσώ πώς δὲν δίνει: τὸν ἔξωτερον κάσιμο ἐπιφανειακὰ ἀλλὰ ἐσωτερικὰ διαθήται καὶ πνευματικά. Ὁ κυδισμός είναι: ἡ δάση τῆς ἀφηρημένης τέχνης. Σπουδαίτερος ἀνηράστωπος τοῦ κυδισμοῦ είναι: ὁ διάσημος Πικασός.

Ἄλλη σχολὴ είναι: ὁ φουτουρισμός ποὺ δημιουργεῖται: ἔνα χρόνο μετά τὸν κυδισμό. Ὁ φουτουρισμός ἀπεκτείνεται: δύο, μόνο στὶς εἰκαστικές τέχνες: ἀλλὰ καὶ στὴ λογοτεχνία διόπου ἔχει κυριότερο ἔκπροστο πο τὸν τὸν Ἰταλὸ λογοτέχνη Μαρ-

έττι. Ὁ φουτουρισμός θέλει: νὰ δηγούσιγγήσε: μιὰ τέχνη ποὺ νὰ ἀνταποκρίνεται στὴ σύγχρονη μηχανικὴ ἀποχή. Τονίζει: ὑπερβολικὰ δριζέντα σημεῖα ποὺ σύμφωνα μὲ τὶς ἀντιλήψεις του, ἀποτελοῦν τὴν οὐσία τοῦ θέματος. Κίνητρα τοῦ φουτουρισμοῦ είναι: ἡ λατρεία τοῦ κινητηριασμοῦ δύος. παράλληλα καὶ ἡ ἀσυμβίβαστη λογική, μὲ λογικὴ παράτολη, πέσει ἀπ' τὴν θυμένα δρια.

Τέλος ἔχουμε τὴν ἀφηρημένη τέχνη, τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἀγωνίας, τοῦ πειραματισμοῦ καὶ τῆς ἔρευνας. Στὴν ἀφηρημένη τέχνη ὁ φυσικὸς ἔξωτερον δύορος: ἔχει φανταστεῖται. Ὁ καλλιτέχνης προσπαθεῖ νὰ ἔχει φάσις: τὸν ἔξωτερον κάσιμο τοῦ ἀνθρώπου περιστάτεις: μὲ τὴν γύρητα καὶ ἀπόθεμα; παρατάσεις. Ἡ ἀφηρημένη τέχνη θέλει νὰ δώσει: τὸν γάτο τοῦ ὑποσυνείδητου ἀδιαφορῶντας γιὰ τὴν ὄποιαστητι μὲ τὸ φυτικὸ ἀρέων. Στὸ ὑποσυνείδητο τὰ πάντα δρίσκονται: σὲ παράξενα σχήματα καὶ συνδυασμούς. Αδὲ τὸν παράδισο τῆς τυνογής του δίλλο τὸς διορθωτοῦ κάσιμο θέλει: νὰ ἔχει: ἡ ἀφηρημένη τέχνη.

Αὖτις είναι τὲ γενικές γραμμές, ἡ παρουσία τῆς ζωγραφικῆς τοῦ τελευταίου διάβρωτη αἰώνα. Τὰ ζωγραφικὰ ἔργα ποὺ δημιουργήθηκαν καὶ δημιουργοῦνται: είναι: ἀμέτρητα, δύος τὰ καλλὰ ἔργα είναι: σχετικά λίγα. Κι: αὐτὸς γιατὶ τολλοὶ «καλλιτέγγει», παρασυλλαρισμένοι: πίσω ἀπ' τὴν παράξενη μορφὴ τῆς σύγχρονης ζωγραφικῆς, πυρίων τῆς ἀφηρημένης, μοντζουρώνυμες ἔνα κειμένο: ἔνδο, δάζουνα τὴν ὑπογραφὴ τους καὶ... εἰσπράττουνε. Υπάρχουν δύοις καὶ πολλοὶ μεγάλοι: ζωγράφοι. Πικασός, Βάν Γκόγκ, Σαγκρίν, θὰ μείνουν γιὰ πάντα σύμβολα τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας.

Τὴν ιδιαίτερη πατάσταση ἐπικρατεῖ καὶ στὴ λογοτεχνία, ἔναν διδαίτερη σημαντικὸ κλάδο τῆς τέχνης. Κατὰ τὴν γνώμη μου ἡ λογοτεχνία είναι: ἡ πιὸ προστικὴ στὶς λαϊκές μάζες τέχνη, γιατὶ ἔχει: τὸ μοναδικὸ προτύπιο νὰ ἔχει: μὲ μεγαλύτερη συχνήτητα τὰ κοντικά ποὺ θέλει: νὰ δώσει: Ὁ λογοτέχνης, πυρίως δύοις είναι: ἀπαλλαγμένος ἀπ' τὰ δεσμοὺς τῆς παραδοσιακῆς λογοτεχνίας μὲ τὸ μέτρο ὃ τὴν διατ-

οκατεύησία καὶ γενικά κάθε μορφὴ περιορισμὸ ποὺ αἰγαλεῖται: τὴν ποιητικὴ ἐμπνευση, ἔχει τὴν μοναδικὴν εὐηρέσεια νὰ ἔκφρασῃ, τέλεια δὲ πιστεύει: Γι: αὐτὸς ἡ λογοτεχνία είναι: κάτι: ποὺ ἔνδιαφέρει: ἐκπατομάρια ἔντονα ἀνθρώπων, σ' δίξεις τῆς ἀποχής. Ἡ σύγχρονη λογοτεχνία χρηκτηρίζεται: ως: ἡ λογοτεχνία τῆς παρακμῆς.

Ἀπ' τὰ τέλη της περιπτώσεως αἰώνα καὶ τὶς ἀρχές τοῦ κιώνα μαζί, παρουσιάζεται τὴν Εύρω πη μιὰ μεγάλη κρίση, κοινωνική, θρησκευτική, μὲ τεράστιο ἀντίκτυπο καὶ στὴν λογοτεχνία. «Ετοι γάρ μὲ περίσσοδο καλλιεργεῖται: έντονα ὁ ἀρνητικὸς ραμαντισμός, ἡ παθητικὴ ἐναπότελση τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ἔξυπνηγρη τοῦ θανάτου. «Ομως οἱ δυνατικές λαϊκές μάζες, παρὰ τὶς ἀπογογγεύσεις του», ἀγωνίζονται: «Ἡ λατρεία τοῦ θανάτου, ἡ ἀρρωστημένη μελαχρολία τῆς ἀργίας: ἀσυγκίνητες. Οἱ λογοτέχνες τοῦ ἀρνητικοῦ ραμαντισμοῦ, ἀποξενωμένοι: ἀπ' τὸν λαό, κλείνονται: στὸν γραδίνους πύργους τῆς μοναξίας τους καὶ πεθαίνουν ἀπὸ ἀσφυξία. «Ομως χάρη στὶς ἀπεγγωνισμένες προσπάθειες τῶν φωτεινῶν πνευμάτων ἡ κρίση ποὺ μαστίζει: κάθε τέχνη, δὲν διποτασθρώνει: τὴν λογοτεχνία. Ἀπ' τὴν ἀληθινὴ μεριά διάρρηγε, καὶ φρουρικὸς ποὺ στρέφει: τὴν λογοτεχνία τῆς ἔξερεύησης τοῦ σκοτεινοῦ δημιουργεύσει: καὶ στὴν καταγραφὴ ἀπόθανων κρεμαγένων ἀπ' τὸν μαργαριτικὸ κάσιμο τοῦ δινέρου. Οἱ λογοτέχνες τῶρα, ἔκχριζονται: δπως κάθε καλλιτέχνης τὸ πνεύμα τῶν καιρῶν τους, πειραματίζονται: γιὰ τὸ νέο, ἀγωνίζονται: γιὰ γὰρ ἀνανεώσουν τὴν λογοτεχνίας νὰ τὴν ἀναστήσουν. Οἱ πηγὲς ἐμπνευσης τῶρα πιὸ άναγκηστούνται: στὸ δάθος τῆς ἀνθρώπηνης φυχῆς, στὴ μυστηριώδη φυχήν ἀντικειδολία, στὸ ἔγω, στὸ ὑποσυνείδητο. Ὁ ἀνθρώπος παρουσιάζεται: σὰν ἀτομο, σὰν μοναδικὴ περίπτωση, κι ὅχι: σὰν γρανάδη: τῆς κοινωνικῆς μηχανής. Τὰ τρελλὰ φτερούγιατα τῆς φαντασίας, δὲ γένεταιςτασιονικὸ κάσιμος τῆς φυχῆς, δὲν εἰσπράττεις χώρας τρεσφορθετοῦ τὴν λογοτεχνία. Δημιουργοῦνται: ἀμέτρητες σχολές, διστισμένες πάνω στὶς φρουρὲς τῆς θεωρίας, δύοις είναι: γεγονός πώς οἱ μεγάλοι λογοτέχνες

καὶ τὰ ἀριστουργηματικὰ ἔργα εἰ-
γα: σέ ἀγαλογία μὲ τὸ σύνολο τῶν
λογοτεχνῶν ἡ τὴν ἔργων ἐλάχιστοι.
Τζόζε, Πάσουντ, Ἐλύτης, "Ἐλιοτ,
Μπωντλαιρ, προσφέρουν ἀφάνταστα
στήν τέχνη. "Ομως πίσω ἀπ' αὐ-
τοὺς ἀμέτρητοι ἄλλοι λογοτέχνες
είναι δυθιμένοι: στήν ἀφάνταστα καὶ
στήν μετρόσητα. "Ετοι οἱ κριτικὲς
γιὰ τὴν προσφορὰ τῆς σύγχρονῆς
λογοτεχνίας είναι ἐκ διαμέτρου ἀν-
τίθετες. Τὸ γεγονὸς είναι ὅτι ἡ κρι-
τὴ τῆς τέχνης φάνει καὶ στὴ λο-
γοτεχνία καὶ τὴν κρίση αὐτὴ προ-
σπαθοῦν νὰ ἀντιμετωπίσουν μ' ὅλες
τὶς δυνάμεις τους οἱ μοντέροι λο-
γοτέχνες καὶ δὲν μποροῦν νὰ χα-
ρακτηρίσουν ἀπόλυτα πετοχημένη
ἡ ἀποτυχημένη τὴν προσπάθεια κα-
τὴν.

"Άλλος τομέας τῆς τέχνης, ἵστως
ὁ πιὸ πολυυστηριγμένος σύμμερο, εί-
ναι ἡ μουσικὴ. Καθημερινὰ κυκλο-
φοροῦν ἑκατομμύρια μουσικοὶ δι-
σκοι καὶ κασέτες. "Ομως ἡν ἀκού-
σουμε ἐγδεικτικὰ μερικούς... Απ'
τὴ μιὰ μεριά «σατυρικοὶ τραγουδι-
στές» ποὺ ἔχαντιλον δῆῃ τους τὴν
ὑποτοθέμενη χρουμφοτικότητα καὶ
χάρη σὲ συνεχεῖς χυδωνιογίες, ἀπ'
τὴν ἄλλη μεριά τραγουδίσα πετυχη-
μένων τραγουδιστῶν μὲ στίχων, ἀ-
πειπτούσιας καὶ τέλος μουσικὴ γὰρ
γλώττατα χαρακτηρίζουν τους πε-
ρισσότερους: ἀπ' τους δίσκους, κα-
τούς. Οἱ ποιοτικοὶ δίσκοι είναι: ἐ-
ιδάχιστοι καὶ δυστυχῶς τὶς περισσό-
τερες φορές είναι ἐκ τῶν προτέρων
καταδικασμένοι: σὲ οἰκονομικὴ ἀπο-
τυκία. Οἱ προδότες τῆς μουσικῆς
είγουν ἀτελείωτοι: ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ
γέοι: τραγουδιστές ποὺ θέλουν γὰρ
«καθημερινόν» καὶ τραγουδοῦν δι-
τοὺς ποὺ ὁ «καπατέσσ» παραγωγός,
ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ οἱ «φίρμες» ποὺ
θέλουν γὰρ ἀγοράσουν τισσὲς καὶ ἄλλα
ρετίρες καὶ ἀποφασίζουν νὰ ἀποκο-
μίσουν γὰρ λίγο τὴν καλλιτεχνικὴ
τους συνείδηση. Γάρ δῆλα κατὰ πι-
στεύω πόλεις φταίει: ἡ ἐλλειψὴ μουσι-
κῆς παιδείας ἀπ' τὸν σημερινὸν ἀν-
θρώπο (στὴ χώρα μας αὐτὴ ἡ ἐλ-
λειψὴ είναι ἀφάνταστη). "Ετοι τὰ
διοικητικὰ κυκλώματα κατανή-
σαν τὸ τραγούδι καὶ τὴν μουσικὴν
χρυσοφόρο ἐμπόριο ἀντιμετωπίσα-
ντο: τὴν ἐλλάχιστη μουσικὴν καὶ
έργατα τῶν σημερινῶν μουσικό-
λογων. "Ομως εὔτυχως ἔξυπλοιούνται

γὰρ ὑπάρχει ποιοτικὴ μουσικὴ διου-
λειὰ: τέ οὐδέος ἔστω καὶ ἀπὸ λίγους;
ἄνθρωπους. "Η τεράστια ἀπήγχηση
ποὺ ἔχει: ἡ μουσικὴ στοὺς ἀνθρώ-
πους, ἔχει κάνει σύγχρονους πολι-
τικούς νὰ χαρακτηρίσουν τὴν μου-
σικὴν σὰν λαϊκὸ δρπί. "Η πορεία τῆς
μουσικῆς στὶς οιτελευταῖς δεκαετίες
είναι: πολὺ ἐπιδιώκει: μὲ τελείως
λανθασμένο τρόπο, κατὰ τὴ γνώμη
μου.

Στὸν Ἐλληνικὸ μουσικὸ καθρό ἔ-
χουμε τὰ «ιερὰ τέρατα» τῆς μουσι-
κῆς μας Σαβδόπουλος, Χατζῆς,
Μαρκόπουλος, Θεοδωράκης, πολλὲς
ἄκριτη ἀξιόλογες προσωπικότητες,
νέους τραγουδιστές καὶ συνθέτες μὲ
ἄρθρον ταλέντο, ἀλλὰ δυστυχῶς ἔ-
χουμε καὶ πολλούς... ἀγνοέδες. "Η
μουσικὴ, ἀν καὶ δὲν καλλιεργεῖται:
ὅσο πρέπει είναι πολλὴ εὐχάριστη
καὶ μᾶλλον ἀπαραίτητη στοὺς: "Ελ-
ληνες Δυστυχῶς ζῶμες αὐτὴ ἡ μου-
σικὴ ποὺ είναι δημοφιλής δὲν εί-
να: κατὰ ἀξιόλογο, ἀλλὰ είναι μου-
σικὴ τύπου ἀμιανέ ἡ Φλωρινότητη
(«Ελληνικὴ ἔκδοση τοῦ Τραβόλτα») "Αλλὰ είναι κοριατικὴ γιατὶ δυστόη-
τες ὑπάρχουν ἀρθροί. Μήτι σωτὴν
μουσικὴ παιδεία θὰ είχε καταπλη-
κτικὰ ὑποτελέσματα καὶ δέν θὰ
ἀκούγαιε ποὺ στίχους δύως: «ἡ ἀ-
γάπη μας ήταν κανόνι».

Στὸν καθρό τοῦ κινηματογράφου
θὰ ἔχωρίσω δύο προτωπιαστήρες:
κατὰ τὴν γνώμη μου ἀπληρίσαστες.
"Η πρώτη είναι ὁ ἀνεπανάληπτος:
"Αλφρεντ Χίτσκοκ. δκι: μόνο διάδα-
κτωρ τῆς ἀγωνίας, τοῦ μυστηρίου,
καὶ τῆς φρίκης, πρόγριμα ποὺ γρη-
τιστούνται μὲ ἀνατοριχαστικὴ δε-
ξιοτεχνία, ἀλλὰ καὶ μαέστρος τῆς
κινηματογραφικῆς τεχνικῆς, ποὺ
δέν ἔπανε νὰ τὴν ἀναγεύων: ὥ;
τὸ τέλος τῆς μουσικῆς του καρούέ-
ρας. Ταίνιες του δύως: «Ψυχό»,
«Πραριζούντη», «Τὰ πουλιά». «Ο
ἄγριωτος τοῦ τραίνου», κ.δ. Θεω-
ρούνται ἀνεπανάληπτες στὸ εἶδος
τους. "Η ἄλλη μεγάλη κατὰ τὴν
γνώμη μου προσωπικότητα είναι: ὁ
μεγάλος Σουηρδός: "Ινγκιμαρ Μπέργ
κιαν. "Ο φραμας: προσδιητισμός
τῶν ἔργων του είναι δοσμένος ἔξ-
χα. Πάντα τὸν δασανίζουν τὰ θρη-
σκευτικὰ καὶ γήινὰ προσδιητικά.
"Ακόμη καὶ στὰ τολμηρότερα ἔργα
του, ἡ ἀμαρτία ποτὲ δὲν παρουσιά-
ζεται: τὸν ἔρεθιστικὸ στοιχεῖο, ἀλ-
λὰ πάντα εκτίξει: μὲ τὴν μελαγχο-
λία τῆς ἀπογοήτευσης ἀκόμη τι;

(Συνέχ. στὴ σελ. 30)

ΟΙ ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΙΑΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΣΤΕΦΑΝΙΑΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

Α' ΜΕΡΟΣ

Η μεγάλη συχνότητα της Στεφανιαίας Νόσου (S.N.) κατά τό τελευταίο έτη δημιούργησε μεγάλο ιατρικό και κοινωνικό πρόβλημα. Στις βιομηχανικώς άναπτυγμένες χώρες ό όριθμός των προσβαλλομένων αύξανει συνεχώς. Η S.N. άνακαλύφθηκε για πρώτη φορά τον 19ο αιώνα και άποτελεί δε σήμερα την συχνότερη αιτία θανάτου (LE-QNIME 1974).

Σύμφωνα με στατιστικές της Π.Ο.Υ. κατά τό έτη 1955–1964 ή θνητότητα από την S.N. άτόμων ήλικιας 35–44 έτών αύξηθηκε κατά 60% (KARVONEN). Εδικά στις Η.Π.Α. κάθε χρόνο 1.000.000 άτομα προσβάλλονται από την S.N., ένω 500.000–700.000 πεθαίνουν από αύτήν. Απ' αυτούς 400.000 πεθαίνουν αιφνιδίως. Τα αίτια αύτής της αύξησες παραμένουν άκομη άγνωστα. Μεταξύ των παραγόντων δύμως πού συμβάλλουν σ' αύτήν συγκαταλέγονται θεοφοίσες, ή αύξηση τού μέσου όρου ζωής των άτόμων της σημερινής κοινωνίας, ή όποια συνεπάγεται την έξασφάλιση τού άπαιτουμένου χρόνου για την άναπτυξη της νόσου. Είναι γνωστό, ότι πρίν από την έμφανση ση κλινικών έκδηλωσεων της νόσου υπάρχει λανθάνουσα φάση, τό παθολογιανατομικόν ύπόστρωμα της όποιας άναγεται χρονικά στήν διάρκεια της δεύτερης δεκαετίας της ζωής ή και ένωριτερα άκομη. Ο άλλος σημαντικός παράγοντας θεωρείται ή μεγάλη διαγνωστική δυνατότητα των συγχρόνων μέσων έρευνης.

Η αγωνία πού προκαλεί ή αύξηση αύτή των θανάτων από την S.N. ιδιαίτερα μεταξύ των νέων άτόμων, οδηγήσεις σε μεγάλο όριθμό έρευνών με ακούστη την άνευρεση τού αίτιου πού την προκαλεί. Μέχρι στιγμής δέν προσδιορίσθηκε τέτοιος παράγοντας, πλήν δύμως έπισημάνθηκαν ωρισμένοι παράγοντες οι οποίοι φαίνεται νά συμβάλλουν στήν άναπτυξη της S.N. και ονομάσθηκαν προδιαθεσικοί παράγοντες ή παράγοντες κινδύνου (RISX-FACTORS). Αύτοι είναι: Η άρτηριακή υπέρταση, η υπερλιπιδαιμία, τό κάπνισμα, η πλούσια σε λίπη δίαιτα, ο σακχαρώδης διαβήτης, η ποχυσαρκία, ο γενετικός παράγοντας, ο νευρικός και που.

ψυχικός παράγοντας, ή ολλειψη σωματικής άσκησεως και μερικοί άλλοι μικρότερης σημασίας παράγοντες. Ιδιαίτερη σημασία παρασιτάζουν οι 4 πρώτοι παράγοντες, ταύς όποιους ο STAMMERS (1974) άνωσάζει «μέγιστους παράγοντες κινδύνου».

Πρίν άρχισαμε τήν άναπτυξη τού καθένα από τους προδιαθετικούς παρά-

νιαίων άρτηριών.

«Άλλοι χρησιμοποιούμενοι όροι είναι οι έξης:

1. Ισχαιμική νόσος τής καρδιᾶς.
2. Ισχαιμική καρδιοπάθεια.
3. Άνεπάρκεια τών στεφανιαίων άρτηριών.
4. Νόσος τής καρδιᾶς από άθηρο-οκλήρωση τών στεφανιαίων άρτηριών.

Στήν S.N. περιλαμβάνονται τά έξης κλινικά σύνδρομα:

1. Στηθάγχη.
- 2) Έμφραγμα μυοκαρδίου.
3. Ο αιφνίδιος θάνατος.
4. Οι διάφορες διαταραχές τού καρδιακού ρυθμοῦ.
5. Η καρδιακή άνεπάρκεια έξαιτας τής διάχυτης οκλήρωσης τού μυοκαρδίου.

■ Συνέχεια στό έπόμενο τεύχος

Σταύρου Γουσόπουλου Ιατροῦ

γοντες της S.N. άναφέρουμε τί έννοούμε με τόν όρο Σ.N. Μέτο τόν όρο Σ.N. άναφερόμεθα σέ μια εύρεια νοσολογική ομάδα ή όποια περιλαμβάνει οιανδήποτε πάθηση κατά τήν όποια πάσχει ή οξειγόνωση τού μυοκαρδίου και οφείλεται σχεδόν πάντοτε σε άνεπαρκή προσαγωγή σίματος διά τών στεφα-

Ο κόσμος τής τέχνης

(Συνέχ. άπό τήν σελ. 29)
τολμηρότερες σχημές. Ο Θεός, ο Διάβολος, ο ξρωτας και η μοναξιά είναι τά κεντρικά σημεία τών ίπερορχών ξρωτών του. Μερικά άπό κάτα τά ξργα είναι: «Αγροιφράσουλες», «Μέσα άπ» τό σπασμένο καθρέπτη», «Περσόνα», «Ντροπή», «Στό κατώφλι: τής ζωής» κ.ά.

Γενικά ο κινηγιωτογράφος έχει γά δεξιες: πολλά ξριστουργηματα:κά ξργα, άλλα και πάρα πολλά ξργα άθλιους έπι-πέδουν. Πολλοί παραγωγοί, σκηνοθέτες, σεγαροιογράφοι, δημιουργούν ξργα άγηδατικά, πού τό μόνο πού προσκαλούν είναι: ο έρεθος των κατώτερων ένστικτων τού θεατή, πού άπευθύνονται στό ζωικό πάθος τού άνθρωπου και ντρο πιάζουν τόν κινηματογράφο. Η είρωνεια είναι πάρα πολλά κάπτα γίνονται: στό δυομά τής «ύψηλης τέχνης» και τής άπειλευθέρωσης τού άνθρωπου μας και πρέπει νά συμβάλλει.

Βλέπουμε πώς σε δύο τούς τομείς τής τέχνης οι δημιουργικές δυνατότητες πού άπαρχουν είναι: με γάλες, άπαρχουν ταλέντα μοναδικά, άπαρχουν τά δύνατα μέσα σε άφονη, τά ξργα πού κυκλοφορούν είναι άμετρητα, κι άμως τά περισσότερα είναι: άναξιόλογα έως γελοιά. Γιατί; Γιατί η τέχνη περνά κρίση. Γιατί ο ίδιος έ ανθρωπος περνά κρίση. Γιατί δύοι γκρεμίζουν, καυτηριάζουν, σατυρίζουν, άλλα καινείς σχεδόν δέν γητίζει, δέν έπιδοκιμάζει, δέν προσδέλλει τό καλό. Η άνθρωπότητα περνά δύσκολες στιγμές. Σ' αυτές τίς δύσκολες στιγμές η τέχνη είναι άπαρχητη. Ήρεπει: η τέχνη νά έμφυγήσει στήν άνθρωπο τήν πίστη, τό κουράγιο και τήν αποφασιστικότητα γιά νά νικήσει τά ρομπότ. Η τέχνη μπορει νά συμβάλλει άφαντα στήν άναγκηνηση τού κόσμου μας και πρέπει νά συμβάλλει.

Η θεατρική δραστηριότητα στή χώρα μας

(Συνέχ. από τήν 26 σελ.)

άνθρωπους την διαφόρων περιοχών
ώστε για τους θεάτρους σε μια προσπά^{θε}:
της απαγγειστρωσης από τις «πολι-
τιστικές διαστρεβλώσεις».

Δεν πρέπει δημοσίες να αποσιωπή-
σουν και μια κάποια θεατρική προ-
σφορά του Ερασιτεχνικού Θέατρου.
Αύτή είναι:

—Καλύπτει, στὸ δαχτυλό ποὺ κα-
λύπτει, ἔστω καὶ μὲ θεατρικὸν ἐρασι-
τεχνικὸν τρόπο, τὴν ἀπονείλα τοῦ
κυρλατεχνικοῦ ἐπαγγελματικοῦ θε-
άτρου, καὶ

— τὰ μέλη τῆς δημάδας μὲ τὴν
μελέτη καὶ τὸν προσδικηταῖς πά-
νω στὸ ἔργο τῆς ποὺ θὰ παρουσιά-
σουν ἀποκοινωνίας καὶ καλλιτε-
χνική ἀγωγή.

Μετὰ ἀπὸ ὅλες αὐτές τις ἐπιση-
μάνσεις θὰ ἐπιχειρήσουμε μετὰ φό-
δου... νὰ διατυπώσουμε μερικές
προτάσεις ποὺ ἀνὴρ ἐφαρμοστοῦν, πι-
στεύομε, διὰ κάτι μπορεῖ νὰ γίνει
τὸ χώρο αὐτὸς πρὸς τὸ καλλιτε-
ρερο.

—Τὸ Ερασιτεχνικὸ θέατρο θὰ

πρέπει νὰ είναι δομημένο ἔτσι, που
νὰ μπορεῖ νὰ δραστηριοποιήσει με
γάλη μάζα ἀνθρώπων γιὰ τὴν πα-
ραγωγὴ τοῦ πολιτιστικοῦ προϊόντος

— Νὰ συμπεριλάβει, διατικά, καὶ
ἀνθρώπους ποὺ μέχρι τώρα δὲν εί-
χαν καμιὰ ἡ σχέδιο καμιὰ ἐπα-
φὴ μὲ τὸ θέατρο. Λύτο θὰ ἀνοίξει:
τους κλειστούς κύκλους τῶν θάσων
αὐτῶν καὶ κατ' ἐπέκταση καὶ τὸν
κλειστὸ κύκλο τῶν θεατῶν.

—Οἱ θεατρικές δημάδες ποὺ θὰ
δημιουργηθοῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρό^{πο}
ποὺ θὰ πρέπει νὰ ἐκφράζουν τὶς λ-
θεατρικές, πολιτικές καὶ πολιτι-
στικές ἀπόφειρ ὅλων τῶν μελῶν
τους ποὺ ὀπωριθήσονται θὰ είναι: πολύ^{πλευρες} ἀφοῦ στὴν πλατείᾳ αὐτὴ
δημάδα θὰ δουλέψουν ἀτομά ποὺ θὰ
δημίκουν διχι μόνο τὰ μέσα λεοπογ-
κή ἢ πολιτική παράταξη. Ἀπὸ τὴν
ἀναγκαστική διάλεκτική κατὰ τὴν
θεατρική δουλεία θὰ προκύψουν ὁ-
φέλη γιὰ δᾶτα τὰ μέλη τῆς δημάδας
καὶ

—Τὸ διατάξερο, οἱ θεατρικές
αὐτές δημάδες νὰ είναι: πάντα ἀγο-
κτές σὲ κάθε νέο ἀτομο ποὺ θὰ ζη-
τήσει νὰ δουλέψει καὶ νὰ ἐκφραστεῖ
μὲ τὴν δημάδα, χωρὶς νὰ ληφθεῖ

τὰ 7/8 καὶ περισσεύει τὸ 1/8 δη-
λαδή τὸ ἄλλο γε τοῦ γείτονα.

Τον πρόσδημα, "Ἄς πάρουμε πώς
ἡ μηχανή ξόδευε χωρὶς τὶς δελτιώ-
σες 100 κιλὰ καύσμα.

—40% σίκονομία στὰ 100 κιλὰ
είναι: 40 κιλὰ καὶ μὲ τὴν πρώτη
δελτιώση ἡ μηχανή ξόδευε 100—
40=60 κιλὰ καύσμα.

—35% σίκονομία στὰ 60 κιλὰ
είναι: 21 κιλὰ καὶ μὲ τὴν δεύτερη
δελτιώση ἡ μηχανή ξόδευε: 60—
21=39 κιλά.

— καὶ τέλος 25% σίκονομία στὰ
39 κιλὰ είναι: 9,75 κιλὰ καὶ μὲ τὴν
τρίτη δελτιώση ἡ μηχανή ξόδευε
39—9,75=29,25 κιλὰ που είναι: ἡ
πραγματική τιμή.

Τον πρόσδημα: Στους συλλογι-
ζούσες ὑπάρχει ἔνα φεγάδι ὃ δεύ-
τερος πελάτης τοῦ ζευνοδοχείου
ζημιένε χωρὶς δωμάτιο γιατὶ στὴ μο-
ρφαὶ τῶν δωματίων ἀγνοήθηκε ἡ
ὑπαρξὴ του.

ὑπόψη τὸ μεγάλο, μικρὸ τὴν καὶ ἀ-
νύπαρκτο «ταλέγτο» του καὶ οἱ γνώ-
σεις του γύρω ἀπὸ τὸ θέατρο. Μὲ
τὴν συνεχή, θεατρική ἀπασχόληση
μέτα τὰ μιὰ τέτοια δημάδα, πολλὰ
μπορεῖ κανεὶς νὰ μάθει καὶ τὰ «τα-
λέγτα» θὰ ξεπηδήσουν ἀπὸ καὶ ποὺ
κανεὶς δὲν τὸ περιμένει. Γιατὶ δ-
ποτε καὶ νὰ τὸ κάνουμε χρειάζονται:
κι' αὐτά, ἀφοῦ τὸ θεατρικὸ προϊόν,
ἢ παράσταση δηλαδή, είναι προσρ-
ιμένο νὰ προσφερθεῖ στοὺς θεατές
καὶ αὐτοὶ ξέχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἀ-
πολαύσουν μιὰ θεατρικὴ δουλεία
κατὰ τὸ δυνατό δρτιότερη.

**Κυριώτερες ἐκδηλώσεις
τοῦ Κέντρου
Ἐργαζομένου Κοριτσιού
Ναούσης κατὰ τὸ ἔτος
1980**

9-1-1980 Κόψιμο βασιλόπιττας.

25-1-1980 Ειδικὴ δημία τοῦ
γιατροῦ Σταύρου Γουσόπουλου
μὲ θέμα «Κάπνιομα Ναρκωτικὰ
ἐπιπτώσεις».

26-1-1980 Έκδρομὴ στὸ Σέλι.

30.1.1980 Ειδικὴ γιορτὴ γιὰ
τοὺς τρεῖς ιεράρχες.

14.2.1980 Χορευτικὸ ἀποκριά-
τικὸ ἀπογευματινὸ στὸ τουριστι-
κὸ περίπτερο (Κιόσκι).

24.3.1980 Ειδικὴ γιορταστικὴ
ἐκδήλωση γιὰ τὴν 25η Μαρτίου.

14.5.1980 Έκδήλωση γιὰ τὴν
γιορτὴ τῆς μητέρας.

18.6.1980 Έκδρομὴ στὴν Πα-
ναγία Σουμελᾶ.

28.6.1980 Έκδρομὴ στὴν Λε-
πτοκαρυά.

— Απὸ 2-7.1980 — 14.7.1980 "Ε
νατη χειροτεχνικὴ ἔκθεση στὸ
Πολιτιστικὸ Κέντρο Ναούσης.

31.10.1980 Επίσκεψη στὰ Φυ-
λάκιο Νίκης καὶ διανομὴ δώρων
στοὺς φρουρούς.

5.11.1980 Χορευτικὴ ἔκδήλω-
ση στὸ Τουριστικὸ περίπτερο (Κι
όσκι) πρὸς τιμὴν τῶν παλαιῶν
μαθητριῶν τοῦ κέντρου ἐργαζο-
μένου κοριτσιοῦ.

18.12.1980 Επίσκεψη στὸ Πτω-
χιακομεῖο Σταυρουπόλεως Θεσσα-
λονίκης καὶ στὸ Δημόσιο Ψυχια-
τρεῖο. Ιδανομὴ δώρων καὶ ψυχα-
γωγία τῶν τροφίμων.

Τὸ KEK Ναούσης

ΛΥΣΕΙΣ

—Σπαζοκεφαλίες: σελίδα 42.

Ιον πρόσδημα: "Ἀπὸ τὶς καλύτερες
ποὺ είχε τὸ πρώτο πανέρι: θάπταιρ-
νε 15X30=450 δρχ. καὶ ἀπὸ τὸ
δεύτερο 10X50=500 δρχ. δηλαδὴ
συνολοῦ: καὶ 950. "Οταν τὰ ἀγκαλέ-
ψες ἐπρεπε νὰ πουλάει τὸ ζευγάρι
πρὸς $\frac{450+500}{2}=95$ δρχ. ἐνώ τὸ
 $\frac{60+60}{2}=60$ δρχ.
πουλοῦσε 8 δρχ. δηλαδὴ 96 δρχ
12

καθεὶς ζευγάρι: $\frac{1}{12} \times 96 = 8$ δραχμῆς
ἀκριβότερο: γιατὶ δέ ταν πούλησε δ-
λλα τὰ ζευγάρια είχε μαζέψει:
120X1=10 δρχ. παραπάνω.

12

Τον πρόσδημα: Ο γείτονας πα-
ρατήρησε πώς ἡ πατρικὴ ἐπιθυμία
ήταν νὰ μορφαστοῦν τὰ $\frac{1+1+1}{3}=7$
2 4 8 8
τῆς κληρονομίας δόπτει μὲ τὸ δικό
του ἀλλογο, γιατὶ ταν 8/8, ἀλλὰ ἀπὸ^τ
τὰ 8/8 οἱ τρεῖς κληρονόμοι παίρ-
νουν πάλι τὸ 1/2, 1/4, 1:8 δηλαδὴ

Ναουσαίκες παροιμίες από τη συλλογή

του ΝΙΚ. ΣΠΑΡΤΣΗ

1. "Ήταν τού κούρδουλου κουτσό τέφαγεν κι ού γάιδαρος. (Ώταν παρουσιάζονται: έκτακτες άνάγκες που δὲν προβλέπονται).

2) Τού σκυλί γκαγκάζει ού κόλους τού πονεῖ.

(Ώταν κάποιος είναι: συγγθητικός νά γκριγάζει δις τὸν νά γκριγάζει).

3) Τρουγιούρου γιούρου ζρχουμ: γιακάς κι τὰ μανίκια. (Κάθε μέρα τὰ ίδια και τὰ ίδια, δέν ἀλλάζει τίποτα).

4) "Ολοι δέλοι: ἀντάμια κι ού κασίδιας χώργια. (Ώταν κάποιος ξειτακρίνει: ἀπὸ τὴν παρέα).

5) Σάν σοι λέν καλά κουρεύεις ἀχιργάς κι: συγκαθίζεις. (Ώταν δροχίζουν νά σὲ ἐπαινιούν τὸ παιρνεῖς ἐπάνω σου).

6) Θέλεις δάγκου κι: ρούφα, θέλεις ρούφα κι δάγκου. ("Οταν μάζ δουλειά πρέπει: νά γίνεις είτε ἔτοι είτε ἀλλάδις και δύπλας κάποιας ἡ νεξαρτησία δράστης").

7) Χαιδηριένους παπάς στήν Ικκληγά: κιλάγει. (Γιά τὰ παραχαίδεμένα και κακομιθητένα παδιά ποὺ ντροπάζουν τοὺς γονεῖς τους).

8) Μικρὸν κόλου δὲν ξδειρες: τραγὸν μή φουθηρίζεις. ("Οταν τὸ παϊδί δὲν διαπαιδαγωγηθεὶς σωστὰ ἀπὸ μικρὴ ἥλικια, οἵτινες στήν ἐφῆδια είναι: ἀργά ἀκόμη και γιὰ φούρες").

9) Πότι: ἀρχόντινεις κυρά μου, τώρα, τώρα ἀγλάγγουρας. (Λέγεται: γιά νεόπλουτους ποὺ δὲν καταφέρνουν νά συμπεριφερθοῦν σάν δριστοκράτες και γελιοποιούνται).

10) Σκέφου κι κάμεις. (Σκέφου καλά πρὶν κάνεις δ.τ.: δήποτε).

11) "Οταν σοι λέν νά κάτσεις κάτσες κι: δταν σοι διώχγουν φεύγα. ("Οπου σὲ θέλουν πήγανεις κι δπου δὲν σὲ θέλουν μή πηγαίνεις").

"Ένας όπωρώνας περιμένει άνθοδέσμες έπικονιαστήν

Φωτ. Γ. Ζ. Κοσμίδη

"Οσοι παραγωγοί δέν φρόντισαν νά ξέχουν στὸ κτήμα τους ἐπικονιαστές ἀντιψετωπίζουν προβλήματα καρποδέσεως τῶν δέντρων. Είναι ύποχρεωμένος κάθε "Ανοιξη νά τοποθετοῦν ἀνθοφίους κλαδίσκους τῆς ἐπικονιαστριας ποικιλίας, φυσικά μέσα σε σακκούλα γάλιον ἢ σὲ τενεκέδες μὲ νερὸν μᾶλπ., γιά νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἐπικονιαση και γονιμοποίηση τῶν δέντρων μαζ. Όπωσδήποτε σὲ τέτοιου εἶδους ἀνθοδέσμους

είναι: μία κάποια πλάνη. Καιρὸς διμοις είναι, οι παραγωγοί αὐτοί νά φυτεύσουν ἐπικονιαστές ή νά μπολιάτουν μερικά δέντρα μὲ τὴν ἐπικονιαστρια ποικιλία γιά νά λυθεῖ μόνιμα και διζικά τὸ θέμα τῆς καρποδέσεως. Έχει επωθεῖ και ξέχει γραφεῖ πολλές φορές. Ή μέλισσα και οι ἐπικονιαστές είναι οι κυριωτέροι συντελεστές στὴν καρποδέση τῶν δέντρων.

Τό κινητό συνεργεῖο ἀπεντομώσεως δενδρυλλίων Ναούσος

του Κώστα Αντωνιάδη

Κατὰ τὴν τρέχουσα φυτευτική περίοδο 1980—1981 τὸ κινητό συνεργεῖο ἀπεντομώσεως ποὺ ήταν ἐγκατεστημένο στὸ ἀγρόκτημα τοῦ Ίν στιτούου Φυλλοσόλων δέντρων παρουσίασε ἀξιόλογη κίνηση. Σχεδὸν δῆλα τὰ δενδρυλλία ποὺ διακινήθη-

καν προέρχονται ἀπὸ τοὺς φυωριούχους τῆς περιοχῆς μαζ (Μονόσπιτα). Στὸν παρακάτω πίνακα παραθέτουμε συγκριτικά στοιχεῖα τῶν δενδρυλλίων ποὺ ἀπεντομώθηκαν κατὰ τὶς φυτευτικές περιόδους 1979—80 και 1980—81.

Κατάσταση ἀπεντομο θέγητων δενδρυλλίων.

Εἰδος ἀπεντομοθέγητων δενδρυλλίων

Άριθ. δενδρυλ. περιόδ. 1979-80 Άριθ. δενδρυλ. περιόδ. 1980-81

1. Ροδακινίες	269.366	195.265
2. Μηλίες	75.535	89.509
3. Αχλαδίες	45.995	61.783
4. Λαμπράκιες	102.555	111.791
5. Κυδωνίες	11.105	15.340
6. Κερασιές	1.985	5.091
7. Βερυκκοκιές	3.080	1.300
8. Δαμασκηνιές	600	1.430
9. Καρυδίες	910	864
10. Λωτοί	45	0
11. Καλωπιστικά	1.630	
Σύνολο	512.806	482.373

Η ΣΚΟΥΡΙΑ ΤΩΝ ΚΑΡΠΩΝ ΤΗΣ GOLPEN DELICIOUS (ΓΚΟΛΠΕΝ)

Αἴτια - πρόληψη - άντιμετώπιση

— Η ποικιλία μηλιάς GOLDEN DELICIOUS (Γκόλπεν Ντελίσιος ου) κατέχει τήν πρώτη θέση στήν παραγωγή και στήν κατανάλωση, όπου δύο τις άλλες ποικιλίες μηλιάς σ' αυτό τον κάρπο. Στήν Γαλλία ή G.D. άντιμετώπισεν: το 60% και πλέον της συνολικής παραγωγής γύλων για νωπή κατανάλωση. (Δές Νιάσουστα 13ον τεύχος σελίδα 167). Στήν Ελλάδα ή G.D. δέν δρήκε πρόσφατο έδαφος νά διαδοθεί και διάλογος είναι: άπλος. Στήν Ελληνική άγορα συνήθως δέν προσφέρουν G.D. καλής ποιετητας. Τά περισσότερα G.D. είναι: ανοστα, μὲ σκουριές πολλές, μαραγκιασμένα, άγουροκομένα κ.λ.π. Τά περισσότερα G.D. έχουν άντια: σθητής ή έμφαντης έξαιτιας κυρίως της σκουριάς.

— Πού δρείλεται η σκουριά; Η έμφαντής ζέμενη σκουριά στά μηλα και τά όχλαδα και ίδια περιοχές στούς καρπούς της G.D. (Γκόλπεν Ντελίσιος) μπορεί νά δρείλεται σε μία ή και περισσότερες αίτιες οι διπολες έπειδερασαν ταυτόχρονα ή διαδοχικά. "Όπως σ' δύο τις άσθενες έτσι και τά συμπτώματα της σκουριάς γίνονται: δρατά (μὲ τό μάτι: μακροσκοπικῶς) ουτέρα άπο ένα χρονικό διάστημα (ένας μήνας περίπου) άπο τήν στιγμή που έπειδερασε τό γενεσιούργο αίτιο. "Ένα παράδειγμα. "Έχει άποδειγμένη δια οι προσανθητικοί φεναρισμοί έπι της G.D. (Γκόλπεν) μὲ καλούσχα παρατηρείται διρρυμοργόσυνο σοβαρές σκουριές στήν έπιφάνια τῶν καρπῶν. Πρέπει: νά των θείει δι: ή έπιφάνεια τῶν καρπῶν δέν παρουσιάζει: τήν ίδια εύαισθησία σ' αυτά τά στάδια της ζωής του. "Αν λάθου με υπόψη τήν κλιμακαρά τοῦ FLECKINGER, τό μηλο της G.D. είναι: εύαισθηση άπο τό στάδιο D (πράσι-

νά τις ταξινομίσουμε στής έξης ή μάθες α) γεννητικοί παράγοντες 2) Παράγοντες θρέψης γ) ίσι δ) Κλιματικοί παράγοντες δ) Ψεκαζητικοί και ε) μυκητολογικές άσθενειες. Άναλογα μὲ τό αίτιο που τήν προκαλεί, η σκουριά παίρνει διάφορες μορφές και σχήματα.

— Ο παραγωγός έχει άρκετά δηλα γιά τήν άντιμετώπιση της σκουριάς. Τό κυριώτερο είναι η έ-

νά τις ταξινομίσουμε στής έξης ή μάθες α) γεννητικοί παράγοντες 2) Παράγοντες θρέψης γ) ίσι δ) Κλιματικοί παράγοντες δ) Ψεκαζητικοί και ε) μυκητολογικές άσθενειες. Άναλογα μὲ τό αίτιο που τήν προκαλεί, η σκουριά παίρνει διάφορες μορφές και σχήματα.

— Ο παραγωγός έχει άρκετά δηλα γιά τήν άντιμετώπιση της σκουριάς. Τό κυριώτερο είναι η έ-

Έπιμέλεια Όδ. Ντινόπουλου Γεωπόνου

ποιεῖται: άπο τά έπιδερμικά κύτταρα, άλλα άπο τόν φελλογόνο ίστο τῶν έσωτερων στρωμάτων τού καρπού.

— Η γέννηση της σκουριάς μπορεί νά είναι: χαρακτηριστικό γγώρισμα της ποικιλίας. Παράδειγμα RENETTE GRISE DU CANADA (Ρενέτα γκρίζα τού Καναδά) — GOLDEN TUSSET (Κλωνός της Γκόλπεν μὲ σκουριά). Η έπιδερμίδα ή πατικινήσταται φυσιολογικά και προσδευτικά άπο τίς πρώτες έδδοι μάθες της ζωής τού καρπού, άπο φελλώδη ίστο. Η σκουριά σε πολλές περιπτώσεις δταν είναι φυσιολογική, έπιζητεται: άπο τόν παραγωγό και τόν καταναλωτή. Λόγου χάρη η Κάτια ή Μπερρέ Αργύρη κ.λ.π.

— Πού: προλαμβάνεται: και πῶς άντιμετωπίζεται η σκουριά; Η σκουριά της G.D. είναι: δυνατό νά προληφθεί και νά άντιμετωπισθεί, άρχει νά λίθουμε άλλα τά άναγκαιά μέτρα και άλλες τίς προφυλάξεις και νά έξουδετερώσουμε έγκαιρως, δια έξαρταται: άπο έμπιας, τά γενεσιούργο αίτια. Η σκουριά δρείλεται σε πολλές αίτιες τίς διπολες μπορούμε

πιλογή τῶν καταλλήλων κλώνων της G.D. (Γκόλπεν Ντελίσιος) οι ήποιοι δέν είναι: εύαισθησης: στής σκουριάς. Άναφέρομε μερικούς κλώνους, α) SMOOTHIE (Σμούθι) Αμερικάνικη. Αύτη έμφανητει πολύ λίγη σκουριά δ) LYSGOLDEN (Λυσγκόλπεν) γαλλική. Ωριμάζει: 12 μέρες μετά τήν γνωστή Γκόλπεν Δημιουργήθηκε στόν σταθμό Αγάρο. γ) BELGOLDEN Γαλλική. Βρέθηκε τυχαία στήν Γαλλία.

δ) OZARK GOLD ("Οζάρκ Γκόλπεν"). Λέγεται: και πρώην GOLDEN (πρώην Γκόλπεν). Δέν είναι: κλώνος της G.D., άλλα άνορθιδιο. Δημιουργήθηκε στήν Αμερική. Προσήλθε άπο διασταύρωση GOLDEN DELICIOUS X (RED DELICIOUS X CONRAD). Η έπιδερμίδα έχει: κατριγωπό χρώμα. Ωριμάζει: ένα μηλα πολύ άπο τήν GOLDEN DELICIOUS.

— Ας άναφέρουμε πιό άγαλτινά τόν παράγοντες πού έπηρεάζουν τήν έμφανση της σκουριάς:

α) Κατ' άρχην οι καρποί που έχουν λγότερα σπέρματα έμφαντούν περισσότερη σκουριά. Οι καρποί που έχουν τραφεί άνεπαρκώς

Η σκουριά τῶν καρπῶν

είναι περισσότεροι εύκινθητοι στὴν σκουριά. Ή κακή ή ἀνεπαρκής τροφοδοσία μπορεῖ γὰρ προέρχεται ἀλιεσαὶ ἡ ἔμφεσα ἀπὸ τῆς ἑξῆς περιπτώσεις. Ἀπὸ λαθεμένη λίπανση, ἀπὸ ἔλλειψη ώραιμένου στοιχείου (λόγου χάρη Βόρειο). Ἀπὸ τὴν ἀσφυξία τοῦ ἐδάφους. Ἀπὸ τὴν σχέση ὑποκειμένου καὶ ποικιλίας (Βοτανικὴ συγγένεια) ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν ζωηρότητα τοῦ δένδρου, ἀπὸ τὴν θέση τοῦ καρποῦ στὴν τοξικαρπία καὶ τὴν θέση τοῦ καρποῦ στὸ δέντρο (δροφή, καρυφές, ποδιές, ἀνίμια προσήλια).

6) Πολλοὶ οἱ εἰναι: ὑπεύθυνοι στὴν δημιουργία τῆς σκουριᾶς (RUSET RINO, RUSET WART, STAR CRACK κλ.). Ἐπειδὴ οἱ ιοί δὲν καταπολεμοῦνται, εἰναι αὐτονόμοι δι: πρέπει νὰ φυτεύνονται δευθερύλλια ὄγιτη καὶ ἀπαλλαγμένα ἀπὸ λίθες;

γ) Ο παγετός καὶ τὸ φύκος προκαλοῦν χαρακτηριστικές σκουριές (Ζελεζεὶς περιμετρικές). Ἐπίσης ἡ ἀτιοσφαρική ὄγρασις, οἱ δροσιές καὶ οἱ δροχές. Τὸ μικροκλιπικὸ μᾶς

περιοχῆς τὸ ὅποιο μπορεῖ νὰ συνδυάσει δύο ή τρεῖς κλιματικοὺς παράγοντες.

6) Τὸ εἶδος τῆς δραστικῆς οὐδὶς ας τῶν φρεμάκων. Ή ποτέτητα τῆς δραστικῆς ούσιας κλπ. Γενικῶς τὰ χαλκούχα παρασκαληματα προκαλοῦν σοδαρές ζημιές ἐπὶ τῶν καρπῶν καὶ ιδιαίτερα ἐπὶ τῆς G.D. Γι αὐτὸ δὲν συγιστάται: ή χρησιμοποίηση χαλκούχων φρεμάκων στοὺς πασαγθητικοὺς ψεκασμούς ἐπὶ τῆς G.D. Σκουριές μποροῦν γὰρ προκαλέσουν τὰ διάφορα γεωργικὰ φάρμακα καὶ πρὸ παντός τὰ μήρματα. Τὸ CAPTAN δὲν δημιουργεῖ σκουριά. Ἐπίσης τὸ THIABEN-DAZOLE καὶ τὸ δρέξιμο θειάφι: δημιουργοῦν λίγη ή καθόλου σκουριά. Τὸν αχηματικὸ τῆς σκουριᾶς μπορεῖ νὰ ὑποδογθῆσουν ἀκόμη, τὰ χρησιμοποιούμενα προσκαλλητικά καὶ η δρα φεκασμοῦ. Ἐπίσης η ποιότητα καὶ η δημιουργία τοῦ νεροῦ ἐφόσον χρησιμοποιεῖται: τεχνητὴ δροχὴ γιὰ διέδευση κλπ. Τὸ ιδιοτεχνύς καὶ γιὰ τὸν φεκασμό.

Ο φεκασμὸς κατὰ τὶς μεσημβριγές δρεσ καὶ προπαντὸς δταν ἐπι-

κρατοῦν ύψηλές θερμοκρασίες δημιουργεῖ τὶς προσποθέσεις γιὰ τὸν σχηματισμὸ τῆς σκουριᾶς. Λέπεται γὰρ σημειώθει ἡ περίπτωση τοῦ παραγωγοῦ Γιάννη Φετλῆ ὁ ὅποιος ἔχει ἔνα διπλωμά στὴν περιοχὴ τοῦ Ἀγίου Νικολάου Ναούσης. Τὰ μῆλα τῆς G.D. τοῦ διπλωμάτη μάτοι, κατὰ τὴν ἡμερομηνία τῆς συγκομιδῆς είκαν αριστη ἐμφάνιση (χρεόμενο μέγεθος σχῆμα) καὶ είγαν αριστερες γεννητικές ιδιότητες. Ο Γάλινης Φετλῆς χρησιμοποίησε διάφορα μυκητοκόπια Καπτάν Νεοτίνη Νεστοφύλι κλπ. καὶ σὲ πολλές περιπτώσεις τὰ μυκητοκόπια ἀνακάτεψε μὲ ἐντομοκόπια (ροθείσιον κλπ.) η μὲ ἀκαρεοκόπια (πικάτραν κλπ.). Ολοὶ οἱ φεκασμοὶ πραγματοποιήθηκαν κατὰ τὶς ἀπογευματινές δρεσ, ἐκτός ἀπὸ δύο ποὺ πραγματοποιήθηκαν τὶς πρωτινές δρεσ. Σκουριὰ μηδέν.

ε) Τὸ οῖδιο τῆς μηλᾶς καὶ τῆς ἀχλαδιᾶς (μπάτρα) μπορεῖ νὰ ἐμφανίσει σκουριά. Λέ μηλή ξεχροῦ με δι: η G.D. εἰναι εύκινθητη στὸ οῖδιο.

Γνωρίζετε ὅτι:

Φυλλοδότων δένδρων γύρω στὶς 15—20 Μαΐου;

3) Τπάρχουν ποικιλίες μηλᾶς ἀπόλυτα ἀνθεκτικές στὸ Φουζικλάδο; Καὶ δι: τέτοιες ποικιλίες εἰναι: η Πρέμια Πρεστίλα Πρέμια καὶ Γκουερίνα;

4) Οἱ τετράνυχοι δημιουργοῦν ἀνθεκτικές φυλές δταν φεκάζομε

μὲ τὸ ιδιοτεχνό: ἀκαρεοκόπιο; Καὶ δι: πρέπει νὰ διλλάδησουμε τὰ ἀκαρεοκόπια;

5) Η φώρα Σάνι Ζούζε ἔχει τρεις γενεές καὶ δι: καταπολεμεῖται: καλύτερα δταν ροτζί;

6) Η διπλοκάμπη τῆς ἀχλαδιᾶς καὶ τῆς μηλᾶς ἔχει μία γενεά;

7) Οι προσήλιφες τῆς ἀναρσίας καὶ τῆς καρποκάμψας τῆς ροδακινῆς κατὰ τὴν Ἀγοράη προτιμούν τοὺς τρυφερούς διλατούσι:

Καρποί προσβλημένοι από σκουριά

(Οι σκουριές όπως φαίνονται τήν περίοδο της συγκομιδῆς)

Σχήμα 1 Σκουριά στήν GOLDEN DE LICOUS (Γκόλντεν) από χαλκούχο σκεύασμα (ψεκασμός κοντά στήν άνθοφορία).

Σχήμα 2 Σκουριά στήν G.D. (Γκόλντεν) από χαλκούχο σκεύασμα (Ψεκασμός διαν τό καρπίδιο είχε τό μέγεθος τοῦ καρυδιοῦ).

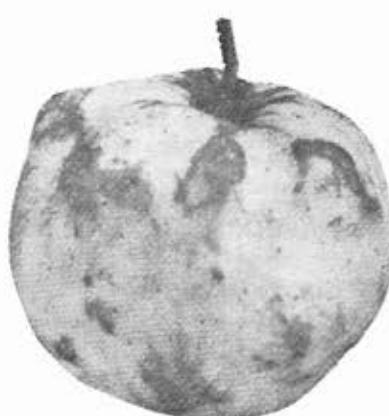
Σχήμα 3 Άχλαδι GUYOT (Γκιγιώ) Σκουριά από τό ψύχος.

Σχήμα 5 Μῆλο STARKRIMSON (Στάρκριμσον). Σκουριά από ψύχος

Σχήμα 6 RUSSET RING ἐπί GOLDEN DELICIOUS (Γκόλντεν Ντελι-τοῖον) ίδε.

Σχήμα 7 RUSSET WART ἐπί GOLDEN DELICIOUS (Γκόλντεν Ντελι-τοῖον) ίδε.

Σχήμα 8 STAR CRACK ἐπί GOLDEN DELICIOUS (Γκόλντεν Ντελι-τοῖον) ίδε.

Σχήμα 9 Σκουριά ἐπί τῆς JONATHAN (Τζονάθαν) από οϊδιο (μιάστρα).

‘Υποκείμενα και ποικιλίες καρυδιάς

1. ΓΕΝΙΚΑ

Η καρυδιά είναι τὸ δένδρο ἔκεινο στὸ ὅποιο μέχρι σύγχρονο δόθηκε σχετικὴ δχ: πολὺ μεγάλῃ σημασίᾳ στὴ χώρα μας, ἀνάλογη μὲ τὴν ἄξια τὴν δῆποτε ἔχει καὶ τὸν ὅρον ποὺ μπορεῖ γὰρ διαδραματίσει: στὴ διάρθρωση τῆς δευτεροκαμίας τῆς χώρας μας γενικὰ καὶ εἰδικότερα στὴν οἰκουμενικὴ τοῦ “Ελληνικῆς δευτεροκαλλιεργητοῦ”.

Τὰ δένδρα σέ συστηματικούς καὶ ρυθμούς είναι τὴν χώρα μας ἀποτελοῦντα πολὺ μικρὸ ποσοστὸ στὸ τύνολο τῶν δένδρων ποὺ ὑπάρχουν καὶ είναι γύρω στὸ 25%, σύμφωνα μὲ τοὺς χειρ. τῆς E.S.Y.E. τοῦ 1978. Τὰ περισσότερα είναι: πορόφυτα γι’ αὐτὸ παρουσιάζουν μεγάλες διακυμάνσεις στὶς ἀποδόσεις καὶ μεγάλη ἀγοραιομεροφία στοὺς καρπούς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὑπάρχουν δυσκολίες στὴν ἐμπορία καὶ διάθεση τοῦ προϊόντος.

Η κυριώτερη καρυδοπαραγωγής χώρα είναι: οἱ Η.Π.Α. μὲ μεγάλο ποσοστό, συμψητοχής στὴν παγκό σημα παραγωγή. Άλλες καρυδοπαραγωγικές χώρες είναι: η Γαλλία, η Ιταλία, η Τουρκία, η Κίνα, η Ινδία, η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Περσία κ.ἄ.

Γενικὰ η καρυδιά προτιμᾶται καὶ ἀναπτύσσεται: καλύτερα σὲ δυτικούς, γύρημα, ὄγρα καὶ στραγγερὸ ἐδάφη. Καλλιεργεῖται: σὲ εὐρεῖα ζώνη καὶ ἀντιμετωπίζει προβλήματα τόσο μὲ ψυχρές δέσμες καὶ σὲ θερμές περιοχές. Χωιτήλε: θερμοκρασίες 6—10°C κάτω τοῦ μηδενός προκαλοῦν γέ κριση σὲ δλαστούς. Οἱ δύμημοι: ἀνοιξτικοὶ παγετοὶ δλαπτούν τὰ μικρὰ καρύδια καὶ μειώνουν τὴν παραγωγή. Σὲ περιοχές μὲ ὑψηλές χειριστικές θερμοκρασίες δέν διακόπτεται: δὲ λιγότερος τὸν ὄφθαλμον (οἱ περισσότερες ποικιλίες ἀπαιτοῦν τουλάχιστον 800 ὥρες χαμηλῶν θερμοκρασιῶν <70°C) η ἐπιτείνεται: τὸ φαινόμενο τῆς πρωτανθράξ. Υψηλές θερμές θερμοκρασίες πάνω, ἀπὸ 38°C προκαλοῦν ἥλοκαλύματα στοὺς καρπούς καὶ η φίγα γίνεται: σκοτεινοῦ χρώματος.

2. ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ

Γιὰ τὶς καλλιεργούμενες ποικιλίες τῆς J. REGIA κρητικοὶ οἴνοι ται πολλὰ ὑποκείμενα τὰ κυριότερα ἀπὸ τὰ δῆποτε είναι: α) Τὸ J.

REGIA L. (κοινὴ ἡ Περσικὴ καὶ ρυδιά) δ) Τὸ J. NIGRA (μαύρη καρυδιά τῶν ἀνατολικῶν Η.Π.Α.) ε) Τὸ J. HINDSII (μαύρη καρυδιά τῆς δόρειας Καλλιέργειας καὶ δ) Τὸ PARADOX (ὑδρίδιο τοῦ J. HINDSII X J. REGIA)

α) Υποκείμενο J. REGIA L. Όνομά είται: καὶ Περσικὴ ἡ Ἀγγλικὴ καρυδιά καὶ καταγέται ἀπὸ τὴν Περσία ἀπ’ ὅπου καὶ διεδόθη σ’ ὅλο τὸν κόσμο. Πλεονεκτεῖ ἀπ’ ὅλα τὰ ἄλλα τὸν πολὺ καλὴ συμφωνία ποὺ ἔχει μὲ τὶς καλλιεργούμενες ποικιλίες καρυδιάς. Παρουσιάζει: εὐαίσθησια στὴν σηψίας: ποὺ ὀφείλεται στὸν μύκητα ARMILARIA MELLEA, ἀργεῖ νὰ φθάσει: σὲ καρποφορία (8—10 ἔτος) καὶ οἱ ποικιλίες πάνω σ’ αὐτὸ παίρνουν μεγάλες διεστάσεις. Εἶται οἱ ἀπο-

‘Υπὸ Δημητρ. Αλμαλιώτη Γεωπ. τοῦ Ινστ. Φυλλ. Δένδρων

στάσεις φυτεύσεως τῶν δένδρων κυμαίνονται: ἀπὸ 10—18 μέτρα ἀνάλογα μὲ τὴν γονιμότητα, τὸ δάθος τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ἐμβολιασμένη ποικιλία. Είναι: ἀνθεκτικὸ στὴν ἀσθένεια τοῦ λαμπτοῦ (PHYTOPHTHORA SP), εὐαίσθητο ὄμως στοὺς γηρατώδεις καὶ τὴν ὑψηλὴ περιεκτικότητα τοῦ ἐδάφους σὲ δλατα. Γενικὰ είναι: δλαγώτερο ἀπατητικὸ σὲ γονιμότητα καὶ ὑγρασία ἐδάφους ἀπ’ δὲ τὸ J. NIGRA.

β) Υποκείμενο J. NIGRA L.. (Μαύρη καρυδιά τῶν ἀνατολικῶν Η.Π.Α.). Χρησιμοποιεῖται: κυρίως στὴ Γαλλία. Ανατολικές Η.Π.Α., Βουλγαρία κ.ἄ., καὶ τελευταῖς καὶ στὴ χώρα μας.

Τὰ δένδρα στὸ ὑποκείμενο αὐτὸ γίγονται: χαμηλότερα καὶ εἰσέρχονται: γρήγορα σὲ καρποφορία ἀπὸ τοῦ δυο—δύος ἔτους. Οἱ ἀποδόσεις φυτεύσεως τῶν δένδρων κυμαίνονται: ἀπὸ 6—8 μέτρα ἀνάλογα μὲ τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ἐμβολιασμένη ποικιλία. Είναι: ἀνθεκτικὸ στὸ BACTERIUM TUMEFASCIENS ἀλλὰ εὐαίσθητο στὴ PHYTOPHTORA SP. καὶ τὸ BLACKLINE. Τὸ BLACKLINE είναι: μιὰ φυτοϊογκή ἀνωμαλία ποὺ συμβαίνει: στὴν περιοχὴ τῆς ἐγνωτεώς ἐμβολίου καὶ ὑποκειμένου μὲ νέκρωση τῶν καρυδιακῶν κυττάρων. ὅπότε τὸ δένδρο ἔχεινεται: με

τὰ παρέλευση 4—6 ἔτῶν ἀπὸ τὴν ἐκδήλωση τῶν συμπτωμάτων. (κατρίνισμα καὶ πρόωρη πτώση φύλλων ἀδυνατισμός τῆς διλαστήσεως, ἀποξηραγηθεὶς φρεσκάνων δραγμῶν καὶ ἐμφάνιση πολλῶν λακμάργων ἀπὸ τὸ ὑποκείμενο). Εἶται η διάρκεια ζωῆς τοῦ καρυδεῶν μειώνεται: κατὰ πολὺ (30—35 έτη) λόγω ἀπώλειας στριμυτικοῦ ἀριθμοῦ δένδρων.

Τὸ ὑποκείμενο αὐτὸ ἀπαιτεῖ γόνιμα, βαθειά καὶ δροσερὰ ἐδάφη. Αποδίδει: καὶ σέ μετρίας γονιμότητας ἐδάφη ἀρκεῖ νὰ λιπαρίσται: καὶ νὰ ποτίζεται κανονικά. Επί σημειού παρουσιάζει: εὐαίσθησια στὴν θλεισμή τοῦ αιδήρου (Fe), γ.’ αὐτὸ γὰρ ἀποφεύγονται ἐδάφη ὑψηλῆς περιεκτικότητος σὲ CaCO₃.

γ) Υποκείμενο J. HINDSII, (μαύρη καρυδιά τῆς δόρειας Καλλιέργειας). Χρησιμοποιεῖται: κυρίως στὶς Η.Π.Α. Τὸ ὑποκείμενο αὐτὸ είναι: ἀρκετὰ ζωηρὰ καὶ εἰσέρχεται: γρήγορα σὲ καρποφορία. Αναπτύσσεται: ίκανοποιητικά καὶ σέ ἐδάφη λιγότερο γόνιμα (ἀπ’ δὲ τὸ J. NIGRA), ἀντέχει: ίκανοποιητικά σέ ἐδάφη ὑψηλῆς περιεκτικότητος σὲ δλατα, δημιώς η ἀντοχή του σέ υψηλό ποσοστὸ CaCO₃, είναι: περιορισμένη. Οπως καὶ τὸ J. NIGRA είναι: εὐαίσθητος στὴν PHYTOPHTHORA SP, τούς γηρατώδεις καὶ ιδιαίτερα τὸ BLACKLINE. Πρέπει: νὰ σημειωθεῖ δὲ: τὸ J. HINDSII είναι: πολὺ εύπορες στὴν ἀνωμαλία κύτη καὶ η διάρκεια ζωῆς τοῦ καρυδεῶν σὲ ξεπερνᾷ τὰ 25—30 έτη. Αντίθετα παρουσιάζει: ἀντοχή στὸν μύκητα ARMILLARIA MELLEA καὶ VERTICILIUM. Οἱ ἀποστάσεις φυτεύσεως στὸ ὑποκείμενο αὐτὸ γηρατίνονται: ἀπὸ 8—12 μέτρα καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ἐμβολιασμένη ποικιλία.

δ) Υποκείμενο PARADOX, (ὑδρίδιο τοῦ J. HINDSII X J. REGIA).

Τελευταῖς μὲ τὸ δια ΠΑΡΑDOX ἐννοοῦμε κάθε υδρίδιο μεταξύ καρυδιάς καὶ τῆς J. REGIA.

Τὸ ὑποκείμενο αὐτὸ είναι: πολὺ ζωηρὸ καὶ εἰσέρχεται: πολὺ γρήγορα σὲ καρποφορία. Αναπτύσσεται: ίκανοποιητικά σέ ἐδάφη ὑψηλῆς πε-

Μερικές άξιόλογες ποικιλίες κερασιάς

— Η κερασιά παρουσιάζει είδικό ένδιαιφέρον για τὴν περιοχή μας και κατέχει σπουδαία θέση στις έξαγωγές. Γνωστά είναι τὰ περίφημα κεράσια «τὰ τραγανά τῆς Έδεσσης τοῦ Ροδοχωρίου». Η κερασιά ἀνήκει στὰ εἰδή ἐκεῖ να ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἐπικονιαστές τὰ ποικιλία κερασιάς. Τὰ

μερινό σημείωμα ἀναφέρουμε τὶς οπούδαιοτερες ποικιλίες κερασιῶν καθώς ἐπίσης και τοὺς πιό κατάλληλους ἐπικονιαστές γιὰ κάθε ποικιλία κερασιᾶς. Τὰ

Τοῦ Γιάννη Χατζηκαρίσην Γεωπόνου

στοιχεῖα προέρχονται ἀπὸ τὰ περάματα ποὺ πραγματοποίηθηκαν στοὺς κερασεῶν τοῦ Ινσιτούτου Φυλλοβόλων δένδρων.

Ἐπικονιαστές

1) Napoleon 2) Lambert 3) Reverchon, 4) Marmotte
Ναπολέον Λάμπερτ, Ρέβερσον
Μαρμότα.

1) Marmotte, 2) Lambert, 3) Van
4) Bigarreau Stark Hardy Giant.
Μαρμότα, Λάμπερτ, Βάν, Μπιγκαρό
Στάρκ "Αρντού Τζιάν.

1) Van, 2) Lambert, 3) Reverchon
4) Bigarreau Burlat.
Βάν, Λάμπερτ, Ρέβερσον, Μπιγκαρό Μπουρλά.

1) Bing, 2) Reverchon, 3) Bigarreau, Burlat. 4) Lambert.
Μπίνγκ, Ρέβερσον, Μπιγκαρό,
Μπουρλά Λάμπερτ.

1) Napoleon, 2) Van, 3) Τραγανά Έδεσσης 4) Bigarreau Stark Hardy Giant.
Ναπολέον, Βάν, Τραγανά Έδεσσης, Μπιγκαρό Στάρκ "Αρντού Τζιάν.

1) Lambert, 2) Bigarreau Stark Hardy Giant.
Λάμπερτ, Μπιγκαρό "Αρντού Τζιάν.

1) Napoleon, 2) Reverchon, 3) Bigarreau Burlat.
Ναπολέον Ρέβερσον, Μπιγκαρό Μπουρλά.

1) Van, 2) Bigarreau Burlat 3) Bigarreau Stark Hardy Giant.
Βάν, Μπιγκαρό, Μπουρλά Μπιγκαρό Στάρκ "Αρντού Τζιάν.

Ε' ΟΜΑΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ

Ο Σύλλογος ἀποφοίτων Ναούσης μὲ τὴν ΝΕΔΕ Επαρχίας Ναούσης δργάνωσαν ὅμαδα:κή ἔκθεση Ναούσαιων ζωγράφων σέ δύο αἴθουσες τοῦ 7ου Δημοτικοῦ Σχολείου ἀπὸ 28—12—1981 ἕως 6—1—1981. Η ἔκθεση αὐτή εἶγε: ἡ πέμπτη ποὺ δργανώνει ὁ Σύλλογος ἀποφοίτων. Πήρων μέρος οἱ ἔξι: 22 Ναούσατοι: ζωγράφοι: Ἀλδάνης Θωμάς, Αντιγάκου Δωρίν, Δερδώνης Γεώργιος, Καργιάνης πούλιος — Καζαγιάδης, Λυνα, Κούνηγ Μαρία, Κοντονάρης Γεώργιος, Κωνσταντινίδης Μαριάννα, Λαζαρίδης Αγγελίνη, Μητσοκά πας Ελένη, Μπλιάτκας Νίκος, Νάνου Μαρία, Νέστορας Κώστας, Παπαδόπουλος Αγαστάσιος, Σκούπερ Δημήτριος, Τάσση Βενετίκη, Τικρέας Αλεξάνδρα, Τσαπάνος Χρήστος, Τσίτση Καΐτη, Τσίτση Θεόδωρος, Τραγανής Λίτσα, Χατζηγιώάννου Ιωάννης καὶ Χατζηγιώάννου Νίκος.

Υποκείμενα καρυδιάς

μεικτικότητος σέ CaCo3, σέ ἐδάφη μὲ θύηλή στάθιη ὑπόγειου νεροῦ καθὼς καὶ σέ διχρέα σκετικά ἐδάφη. Ἀντέχει: στὴν ξηρασία, ἀναπτύσσεται: ἀρκετά καλά σέ μικροῦ δάθους καὶ ἄγονα ἐδάφη καὶ ἀξιοποιεῖ τὶς δρειγές καὶ ημιορεινές πτυχίες. Ἐπίσης ἀντέχει: στὴν PHOTORTORA SP. στρέψ γηματωδεῖς καὶ θεωρεῖται: κατάλληλο γιὰ ἐπαγγυτεύσεις καρυδεώνων ἢ συμπληρώσεις κενῶν. Είγει: ὅμως εὐαίσθητο στὴν ARMILIARIA MELLEA, στὸ BACTERIUM TUMEFACSIENS καὶ ιδιαίτερα τὸ BLAKLINE (ὅπως τὸ HINDSII).

Οι ἀποστάσεις φυτεύσεως στὸ ὑποκείμενο αὐτὸν κυμαίνονται: ἀπὸ 10—18 μέτρα ἀγάλογα μὲ τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ἐμβολιασμένη ποικιλία.

— Γενικὰ γιὰ γόνιμα, δικτεῖ, ἀριστερά καὶ γαμηλῆς περιεκτικότητος σέ CaCo3 ἐδάφη μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ τὸ ὑποκείμενο J. NI GRA. Ἐνῷ γιὰ τὶς δρειγές καὶ ημιορεινές περιοχές τὰ J. REGIA καὶ PARADOX. Ἐπίσης: ὅπως προαναφέρθηκε, μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ τὸ PARADOX σὲ προσδηματικά ἐδάφη.

Συγέν. στὸ ἐπόμενο τεῦχος.

Βασικὴ ποικιλία

1. Τραγανά Έδεσσης

2. Bigarreau Burlat (Μπιγκαρό Μπουρλά)

Όριμάζει σὲ μήνα νωρίτερα ἀπὸ τὴν Τραγανά Έδεσσης.

3. Bigarreau Stark Hardy Giant. (Μπιγκαρό Στάρκ "Αρντού Τζιάν). Όριμάζει 15 μέρες νωρίτερα ἀπὸ τὴν Τραγανά Έδεσσης.

4. Van (Βάν) Όριμάζει μαζὶ μὲ τὴν B. S. Hardy Giant Μπιγκαρό Στάρκ "Αρντού Τζιάν

5. Lambert (Λάμπερτ) Όριμάζει μαζὶ μὲ τὴν Τραγανά Έδεσσης περίπου ἔως πέντε μέρες τὸ ἀργότερο.

6. Reverchon (Ρέβερσον) Όριμάζει μαζὶ μὲ τὴν Τραγανά Έδεσσης.

7. Hedelfingen (Χεντελφίγκεν). Όριμάζει μαζὶ μὲ τὴν Τραγανά Έδεσσης.

8. Bing (Μπίνγκ) Όριμάζει μαζὶ μὲ τὴν Τραγανά Έδεσσης.

'Αραιώμα μόλων μέχρι μέσα

—Στό απειρονό δέρθρο θὰ γίνει: λόγος γιά τό άραιώμα τῶν καρπῶν τῆς μηλᾶς μὲ χρυσικά μέσα. Θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἀπαντήσουμε σὲ ώρες μένα έρωτήματα σχετικά μὲ τὸ άραιώμα τῶν μηλῶν.

—Γιατὶ άραιώνουμε τοὺς καρπούς στὰ δένδρα μας;

—Μᾶς σημφέρει ν' άραιώνουμε μὲ χρυσικά μέσα;

—Τὶ είναι οἱ καρποπιστικὲς οὐσίες;

—Πότε καὶ πῶς πρέπει νὰ γίνεται: τὸ άραιώμα τῶν καρπῶν;

—Σήμερα, θετερικά ἀπὸ πολλὲς πειραιωτικὲς ἔργωσίσες, δρυστικόμαςτε στὴν εὐγάριστη θέση νὰ πληροφορήσουμε τοὺς μηλοκαλλιεργητές δι: ὑπάρχουν οὐσίες πού, διαν χρησιμοποιοῦνται: στὴν κατάλληλη δόση καὶ στὴν κατάλληλη γηρεομηρή μετὰ τὴν ἀνθηση, άραιώνουμε τοὺς μηκροὺς καρποὺς σὲ ἐπιθυμητὸ ποστό.

Οἱ πληροφορίες αὐτές δὲν πρέπει: μόνο ἀπὸ πειράματα τοῦ ἔξωτεροκού ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πειράματα ποὺ ἔγιναν δι χρόνια στοὺς διπορῶντες τοῦ Ἰνστιτούτου. Φυλλοβόλων δένδρων.

—Πότε λοιπὸν πρέπει ν' άραιώνουμε τὰ μῆλα;

—Ο παραγωγὸς θὰ ἐπειβεῖ δια ταν προβλέπει: νὰ ἔχει: ὑπερβολὴ καὶ παραγωγὴ τῶν δένδρων. Δὲν άραιώνουμε πάντοτε. Ο δενδροκαλλιεργητὴς θὰ σκεφθεὶ πότε θὰ κάνει: καὶ πότε δὲν θὰ κάνει άραιώμα. Εάν διπάρχει: κανονικὴ καρπόδεση στὰ μῆλα δὲν χρειάζεται νὰ κάνει: άραιώμα. Θὰ άραιώθῃ τοὺς καρποὺς τότε μόνο, διαν θὰ διαπιστώσει: δι: οἱ μηλιές του ἔχουν πλούσια καρπόδεση καὶ προσδέπει: καρ ποφορία μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν δυνα μηκότητα τοῦ δένδρου.

Στὴν περίπτωση αὐτή τὰ μῆλα δὲν τρέφονται καλά καὶ ἔται: μέγουν μηκρὰ καὶ χωρίς ἐμπορικὴ ἀξία. Τὰ μῆλα αὐτὰ δὲν δέξει: δι κόπος νὰ μαζευθοῦν.

—Οταν τρέφονται: τὸ άραιώμα

—φυσικά ἔται χρειάζεται — τὸ εἰσόδημα τοῦ παραγωγοῦ είναι: κωρίς ἀντίρρηση, μεγαλύτερο.

—Μὲ τὸ άραιώμα πετυχαίνουμε τρεις εκαπούς:

1) Ἀποκτοῦμε καρπούς μεγάλους μὲ μεγαλύτερη ἐμπορικὴ ἀξία. Βεδαίως ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι: συγκελεστέο: ποὺ εύγονούν τὸ μέγεθος τοῦ καρποῦ διπος είναι: δι λίπανση, τὸ πότισμα, τὸ καλάδευτης κ.λ.π. ἀλλά, διπος είναι: φυσικό, διαν ὑπάρχουν πάρα πολλοὶ καρποὶ σ' ἔνα δένδρο δὲν μποροῦν διοι: ν' ἀποκτήσουν κανονικὸ μέγεθος, ἐπειδὴ δὲν διατρέφονται διοι: διοι πρέπει.

2) Στὶς κόκκινες ποκιλίες Ντε

αύτὸν νὰ γίνει: σὲ περιορισμένο χρονικὸ διάστημα.

Τὸ χρυσικὸ άραιώμα ἔχει τὰ ἀκόλουθα πλεονεκτήματα:

1) Ο δενδροκαλλιεργητὴς μπορεῖ νὰ ἐπειβεῖ πολὺ νωρίτερα: διαν οἱ καρποὶ είναι: πολὺ μικροί καὶ δὲν ἔχουν πάρει ἀκόμη ἀπὸ τὸ δένδρο πολλὲς θρησπικὲς οὐσίες. Στὴν ίποχη αὐτῆς τὸ άραιώμα μὲ τὸ χέρι: είναι πολὺ δύσκολο.

2) Απαιτεῖ λίγα έργατα καὶ λίγο χρόνο.

3) Ο φεκασμός είναι: ἀπλός καὶ γίγεται: διπος καὶ οἱ φεκασμοὶ καὶ ταπολεμήσεως ἔχθρων καὶ ἀσθενε-

·Οδ. Ντινόπουλος — ·Αθηνᾶ Μάινου Γεωπόνοι Ινστιτούτου Φυλλοβόλων δένδρων

λίταιοις, Στάθηκεν κ.λ.π. δελτιώνουμε τὸ χρωματικὸ τῶν καρπῶν. διότι: αὐξάνεται: δι ἀγαλογία φύλλων πρός καρπό.

“Οπως είναι: γνωστό, διετοὶ οἱ δρυγανές οὐσίες πού διατρέφουν τὸν καρπὸ καὶ ἐκεῖνες πού συντελοῦν στὸν καλύτερο χρωματισμὸ του δημιουργοῦνται: στὰ φύλλα. Α ποδείγμηθηκε δι: κάτω ἀπὸ τὶς 10:ες συνθήκες φωτισμοῦ, οἱ καρποὶ τρέφονται καὶ χωριατίζονται: καλύτερα, διαν σ' ἔνα καρπὸ ἀναλογοῦν 50—60 φύλλα.

3) Μειώνουμε τὴν παρεγκαυτοφορία δηλ., τὸ φαινόμενο πού διέπει κανεὶς ἔνα δένδρο τὴν μὲν χρονικὴν μὲν καρποφορεῖ πάρα πολὺ καὶ τὴν ἀλληλή, λίγο δι καθόλου.

“Οταν τὸ δένδρο ἔχει: κανονικὴ καρποφορία δι: τὶς προσποθέσεις καὶ τὶς πιθανότητες νὰ ἔχει: τὴν ἀποικίαν κανονικὴ ἀνθοφορία κ.λ.π.

—Τὸ άραιώμα τῶν καρπῶν μπορεῖ νὰ γίνει μὲ τὸ χέρι: δι μὲ χρυσικά μέσα. Μὲ τὸ χέρι: ἀπαιτοῦμε: πάρα πολλὰ γηρεομηρά καὶ ἐπὶ πλέον γιά νὰ ἔχουμε διὰ τὰ πλεονεκτήματα ἀπὸ τὸ άραιώμα πρέπει:

ων.

4) Τὸ κόστος είναι: μικρό.

“Εχει: διως τὸ χρυσικὸ άραιώμα καὶ ωριμένα μειοντήματα.

“Επηρεάζεται: ἀπὸ τὴν ξαηρότητα τοῦ δένδρου καὶ ἀπὸ τὶς κλιματικὲς συνθήκες πού ἐπικρατοῦν κατὰ τὴν περίοδο τοῦ φεκασμοῦ.

—Γιὰ τὸ άραιώμα τῶν καρπῶν τῆς μηλᾶς χρησιμοποιοῦνται: διάφορες χρυσικές οὐσίες. Απὸ οὐτές τὰ καλύτερα ἀποτελέσματα: διδωταν δι ὄρμόν, Λ-Ναφθαλιγοξικό δέσι, γηωτὴ δι: ΑΝΑ, καὶ τὸ ἐντομοκτόνο Καρπιταρίδη (Σεβίν). Απὸ πειράματα πού ἔγιναν στὸ Ινστιτούτο Φυλλοβόλων δένδρων προκύπτει: δι: τὰ καλύτερα ἀποτελέσματα τὰ δινουν οἱ φεκασμοὶ μὲ τὶς οὐσίες πού ἀγαθέραις καὶ πού ἔφαρμόζονται: γύρω στὶς 15 μέρες μετὰ τὴν πλήρη ἀνθηση.

Θεωροῦμε δι: ἔνα δένδρο δρίσκες ται σὲ πλήρη ἀνθηση διαν τὴν ἀνθηση: καὶ παραμένουν ἀκόμη κλειστὰ μόνο 5—10% ἀπὸ αὐτά.

—Οι δόσεις τῶν φαρμάκων είναι: γιὰ τὸ Σεβίν 120 γραμ. σὲ 100 καὶ νερὸ καὶ γιὰ τὸ Ροντοφίδ 100

Αραίωμα μήλων με χημικά μέσα

γρι. σε 100 κιλά γερό.

Μέ τις δόσεις αύτές πού θεωρούν ται μικρές δὲν υπάρχει φόδος, καὶ ξεχουμε διπερβολικό δραΐωμα καρπών.

—Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φεκαριοῦ ὁ δεντροκαλλιεργητὴς πρέπει νὰ έχει: ὑπόψη του τὰ ἔξης:

1) Οι καρποποτωτικές οὐσίες πού χρησιμοποιούνται γιὰ τὸ δραΐωμα δὲν πρέπει: σὲ καμιὰ περίπτωση γ' ἀνακατώνονται μὲ ἄλλα φάρμακα μυκητοκτόνα η ἐντομοκτόνα.

2) Πρέπει καὶ διαβρέχται: καλὰ διόλκηρο τὸ δέντρο.

3) Πρέπει νὰ φεκάζονται μὲ επιμονὴ οἱ κορυφές καὶ τὰ ἔξωτερά καὶ ἄκρα τῶν δρακιών τοῦ δέντρου.

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτά, ὁ παραγωγὴς πρέπει νὰ γνωρίζει: διὰ:

1) Οι παραπάνω οὐσίες δραΐων περισσότερο τὰ ἀδύνατα δέντρα καὶ λιγότερο τὰ ζωηρά.

2) Τὰ ἔξωτερικά κλαδιά τῶν δένδρων δραΐώνονται περισσότερο ἀπὸ τὰ ἔξωτερικά.

3) Τὸ ψηλότερο τμῆμα τοῦ δέντρου δραΐώνεται δυσκολότερα ἀπὸ τὸ ὑπόδιοιτο.

4) Η ἀπορρόφηση τῆς δραστικῆς οὐσίας ἀπὸ τὴν ὁποία ἔχαρταται: η ἀποτελεσματικότητά της, ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὶς καρπικές συνθήκες πού θὰ ἐπικρατήσουν κατὰ τὸ ράντισμα καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτό.

5) "Ολες οι ποικιλίες δὲν έχουν τὴν ίδια εὐαίσθησία στὶς χημικές οὐσίες πού χρησιμοποιούνται: γὰρ τὸ δραΐωμα τῶν καρπῶν.

Συνιστάται, στὶς εὐαίσθητες ποικιλίες νὰ χρησιμοποιούνται: μικρότερες δόσεις καὶ οὐσίες μὲ μικρὴ δραστικότητα, ὥστα τὸ Σεδίν, ἐνῷ στὶς ἀνθετικές ποικιλίες, μεγαλύτερες δόσεις καὶ οὐσίες μὲ μεγαλύτερη δραστικότητα, ὥστας η ὀριμόη ΑΝΑ.

"Ως εὐαίσθητες ποικιλίες χαριτηρίζονται: η Ντελίτσους καὶ η Τζονάθαν, διάλογον εὐαίσθητη η Γκάλιτε Ντελίτσιους.

—Γιὰ νὰ προσδιορίσουμε τὸ χρόνο φεκαριοῦ νὰ λάβουμε ὑπόψη 1) τὸν ἀριθμὸν ἡμερῶν μετὰ τὴν πλήρη ἀνθηση καὶ 2) τὸ μέγεθος τῶν

μικρῶν καρπῶν. Δηλαδὴ ὁ δεντροκαλλιεργητὴς θὰ φεκάστε: ἐφ' ὅσον περάσουν 10—20 ἡμέρες μετὰ τὴν πλήρη ἀνθηση, ὅπότε ὁ μικρός καὶ τρικός καρπός τῆς κάθε τεχνοκαρπίας ἔχει: διάμετρο 1—1,4 ἑκατοστόμετρα. Γιὰ νὰ υπολογίσουμε τὶς διαστάσεις τῶν μικρῶν καρπῶν παρισουμε δεῖγμα ἀπὸ 20 καρπούς τουλάχιστο, ἀπὸ διάφορος σημείων τοῦ δέντρου.

"Ἄς ἀναφέρουμε τώρα μερικές χρήσιμες πληροφορίες διὰ τὶς χρησιμοποιούμενες χημικές οὐσίες.

Τὸ Α-Ναρθαλανοξικό δέξι, γνωστὸς ὡς ANA: Εἶναι ὄριδόν καὶ περιέχεται στὰ διάφορα σκευάσματα σὲ πολὺ μικρὴ ἀναλογία, ὥστας τὸ Ροντοφίξ καὶ π.τ. "Ἔχει μεγάλη κινητικότητα καὶ μεταγαστεύει: γρήγορα ἀπὸ τὰ φύλλα πρὸς τοὺς καρπούς. Η ἀποτελεσματικότητά της ἔχειται: ἀπὸ τὶς κλιματικές συνθήκες.

Καλύτερη ἀπορρόφηση ἔχουμε δὲν τὸν ὑπάρχει: ἀποστρωτική ὑγρασία. Αγτίθετα η ἔχειται καὶ τὸ ἄλλα φῶς ἐμποδίζουν τὴν καλὴ ἀπορρόφησή της. Γενικὰ η φηλή θερμοκρασία αἰδεῖνει: τὴν ἐνέργεια τοῦ ANA καὶ ἐπομένως τὴν ἔνταση τῆς δραΐώσεως. Η ἀριστηθερηθεία εὑρίσκεται μεταξὺ 15—18°C. Κάτω ἀπὸ 5°C δὲν έχει: ἀποτέλεσμα, πάνω ἀπὸ 22°C ὑπάρχει: κίνδυνος νὰ δημιουργηθούν ἐγκαίματα στὰ φύλλα.

Οι μικρές δόσεις ἔχουν μικρότερη ἀποτελεσματικότητα ἀλλὰ δὲν προκαλοῦν φυτοτοξικά φαινόμενα.

Στὰ περάματα τοῦ Ινστιτούτου Φυλλοβόλων δέντρων η δόση 100 γραμμάρια σκευάσματος Ροντοφίξ σὲ 100 κιλά γερό, ἔδωσε ικανοποιητικό δραΐωμα τῶν φύλλων.

Μεγαλύτερες δόσεις: δημιούργηση προκαλέσουν φυτοτοξικά φαινόμενα: καθητικά καθητικά καὶ κοιλοριακά τῶν φύλλων, καθυστέρηση τῆς ἀναπτύξεως φυλλοπτωση κ.λ. π.

Η ὀριμόη εἶναι εὐαίσθητη καὶ καταστρέφεται: ὅταν ἀνακατευθεῖται μὲ διάφορα φάρμακα. Γι' αὐτὸν δὲν πρέπει: νὰ ἀνακατεύεται: σὲ καμιὰ περίπτωση μὲ ἐντομοκτόνα η μικητοκτόνα. Επίσης εἶναι: ἀπαραίτητο

ὅταν τὰ χρησιμοποιούμενα φεκαστικά μέσα νὰ πλένονται: καλὰ πρὸ τὸν φεκαριοῦ, γιὰ νὰ μὴ καταστρέψει η δριμότητα.

—Τὸ Καρπαρίλ (Σεδίν) εἶναι: ἔντομοκτόνο, ἀλλὰ ὅταν χρησιμοποιηθεῖ μετὰ τὴν πλήρη ἀνθηση προκαλεῖ καρπόπτωση, γι' αὐτὸν χρησιμοποιεῖται: καὶ γιὰ τὸ δραΐωμα τῶν καρπῶν.

Δὲν έχει τὴν κινητικότητα τῆς ὀριμόνης καὶ δὲν μεταναστεύει: εὐκόλα ἀπὸ τὰ φύλλα στοὺς καρπούς. Γιὰ νὰ εἶναι: ἀποτελεσματικό πρέπει: νὰ ὅθει σὲ ἐπαφή μὲ τὸν καρπό.

Η ἀποτελεσματικότητά του δέντρου πρέπει: σοβαρὰ ἀπὸ τὶς κλιματικές συνθήκες πού ἐπικρατοῦν κατὰ τὸν φεκαριοῦ καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτόν. Η ἀποτελεσματικότητά της δέχεται: ἀπὸ τὶς κλιματικές συνθήκες.

Δίνει: καλὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τῶν ποικιλιῶν Γκάλιτε Ντελίτσους, Γουάινσάπ, Τζονάθαν, Γκράνι-Σμίθ καὶ τῆς διάδοσης τῶν Ντελίτσους.

Δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι τὸ Καρπαρίλ εύνοει τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν τετρανύχων.

Ἐπειδὴ προκαλεῖ καρπόπτωση στὴν μητρὰ δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται: γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς καρπόκαψας, ἐὰν δὲν περάσει τούλαχιστο: ἔνας μήνας: ἀπὸ τὴν πλήρη ἀνθηση.

— Οι δευτεροκαλλιεργητές εἶναι: φυτικά νὰ διστάζουν νὰ χρησιμοποιούν χημικές οὐσίες: γιὰ τὸ δραΐωμα τῶν καρπῶν ἐπειδὴ φοδούνται μήπως χάσουν τὴν παραγωγὴ. Βέβαια, μετὰ τὸ διστίμην παραμένουν λιγότεροι: καρποί, ἀλλὰ γίνονται: μιγαλύτεροι: καὶ π.τ. γευστικοί καὶ ἔτσι: τὸ ἐπιπορεύεται προϊόν κατὰ δέντρο αὐξάνει: καὶ ἐπομένως: καὶ τὸ οἰκονομικό ἀποτέλεσμα.

Κάθε παραγωγὴς, ὥσπου νὰ ἀποκτήσει: προσωπικὴ πεῖρα καὶ δεῖγμα: νὰ κάνει δοκιμές, φεκάζοντας λίγο μόνο δέγδημο μὲ καρπόπτωσης οὐσίες. "Ἔτσι: θὰ τοῦ διαθεῖ η εὐκαιρία νὰ δικτυώσει. Τὸ πλευρικότερο καὶ τὸ οἰκονομικό δρελός πού προκύψει: ἀπὸ τὴν χρησιμοποίησή τους.

Σεμινάριο γεωπόνων σε δενδροκομικά θέματα

Τὸ Ἰνστιτοῦτο Φυλλοθάλων Δένδρων δργάνωσε σε συνεργασία μὲ τὴν Δ) καη Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν τοῦ Ὑπουργεῖου Γεωργίας, σεμινάριο γεωπόνων σε δενδροκομικὰ θέματα στὸ Κ.Ε.Γ.Ε. Μακροχωρίου Νομοῦ Ἡμαθίας ἀπὸ 3—6 Φεβρουαρίου. Στὴν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ Σεμιναρίου ἦσαν παρόντες ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργίου Βορείου Ἑλλάδος κ. Θεοχαρίδης, ὁ προϊστάμενος τῆς Περιφερειακῆς Ὑπηρεσίας Γεωργίας Κ. καὶ Δ. Μακεδονίας κ. Ἀποστ. Μιχαλόπουλος, οἱ ἑκπρόσωποι τῶν θρησκευτικῶν, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν τοῦ Νομοῦ Ἡμαθίας, ὁ προϊστάμενος τοῦ Κέντρου Γεωργικῶν Ἐρευνῶν Βορείου Ἑλλάδος κ. Ιωάν. Καραγιάννης, οἱ εἰδικοὶ τῶν Κεντρικῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργεῖου Γεωργίας κ.κ. Νίκος Ἀλβανίδης καὶ Κων. Φρονίστας καὶ προϊστάμενος Ἱδρυμάτων Ἑρεύνης.

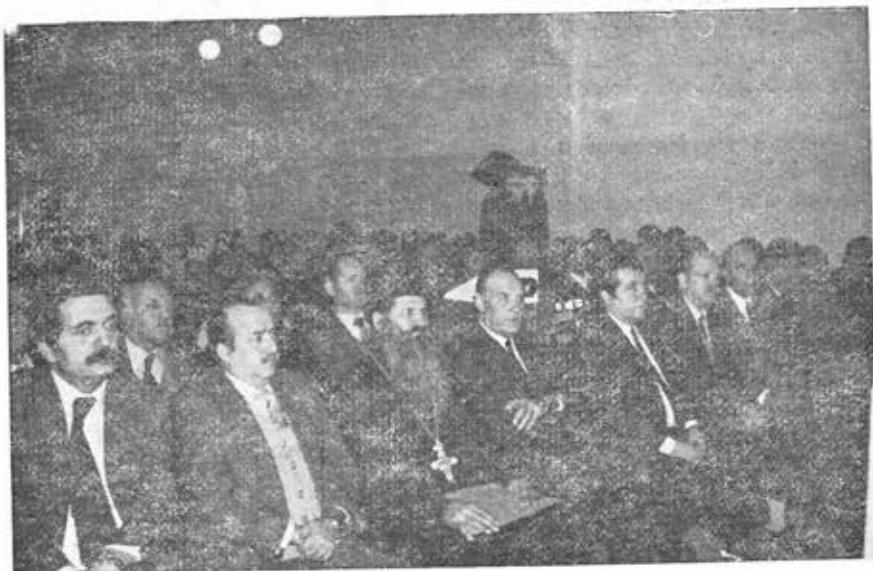
—Γὰ τὸν εκοπὸ τοῦ Σεμιναρίου καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου Φυλλοθάλων δένδρων μήποτε ἀντιστοίχως οἱ κ.κ. Κων. Φρονίστας κ. Γ. Συργιανίδης.

Τὴν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ σεμιναρίου κήρυξε ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Γ.Β.Ε. κ. Θεοχαρίδης.

Τὸ σεμινάριο χαιρέτησαν ἐπίσης οἱ κ.κ. Ἀποστ. Μιχαλόπουλος καὶ Ιωάν. Καραγιάννης.

—Ο Δ) γνης τοῦ Ἱδρυμάτος κ. Γ. Συργιανίδης καὶ οἱ γεωπόνοι τοῦ Ἱδρυμάτος ἀνέπτυξαν τὰ ἔξτη θέματα:

- α) Γ. Συργιανίδης: 1) Ίολογκές, ἀσθένειες στὰ διπλοφόρρω 2) Χημική καταπλέυηση ζ.ζανίων 3) Ὑποκείμενα ροδακινίδες, 6) Ὁδ. Ντιγόπουλος: 1) ποικιλίες μηλών, 2) Ὑποκείμενα μηλών, 3) Ἐχθροὶ καὶ ἀσθένειες γιγαρτοκάρπων 4) ποικιλίες ἀχλαδίας 5) Ἐγκατάσταση διπλοφόρρων μηλών, διαμόρφωση δένδρων, 6) Ὑποκείμενα ἀχλαδίας — ἐγκατάσταση καὶ διαμόρφωση διπλοφόρρων. γ) Ιωάν. Χατζηθεοδώρου: 1) ποικιλίες Νεκταριών, 6) Δημ. Στυλιανίδης: 1)

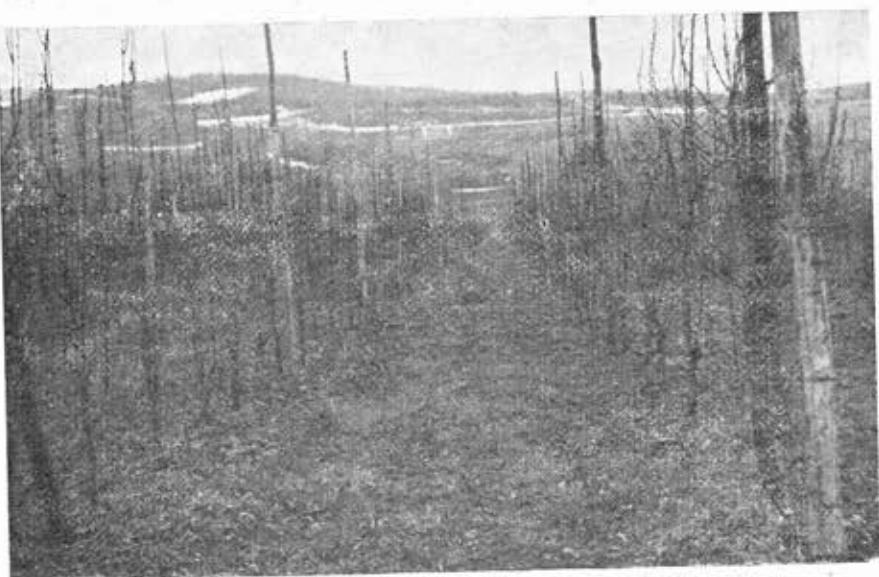
Ο γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Γ.Β.Ε. κ. Θεοχαρίδης (οὗτος μέσο τῆς φωτογραφίας), οἱ ἑκπρόσωποι τῶν θρησκευτικῶν, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν καὶ εἰδικοὶ γεωπόνοι παρακολουθοῦν τὰς ἐργασίες τοῦ σεμιναρίου

Φωτ. Γ. Κοσμίδη

ποικιλίες ροδακινίδες 2) Φυσιολογικές ἀσθένειες μηλών, 3) ποικιλίες ὑποκείμενα ἀμυγδαλίδες, 4) ἐχθροὶ ἀσθένειες πυρηνοκάρπων καὶ 5) Κλάδεμα ροδακινίδες (ἐφαρμογή), ε) Ιωάν. Χατζηχαρίδης 1) Ὑποκείμενα Κερασιών, 2) Ποικιλίες Κερασιών, 3) Δημ. Ἀλμαλιώτης, 1) Ποικιλίες ὑποκείμενα καὶ

ρυθμίας.

Τὸ σεμινάριο παρακολούθησαν 75 εἰδικοὶ γεωπόνοι προερχόμενοι ἀπὸ 25 Δ) γνης Γεωργίας τῆς χώρας. Οἱ Γεωπόνοι τὴν τελευταία μέρα τοῦ σεμιναρίου ἐπισκέψθηκαν τὸν μοντέρνο διπλωματικὸν ἀδελφῶν Ἀθηνασίου που δρίσκεται στὰ Παλαιότερα Βεροίας.

Ο διπλωματικὸς οἶκος τῶν Ἀδελφῶν Ἀθηνασίου κοντά στὰ Παλαιότερα Βεροίας

Φωτ. Γ. Κοσμίδη

Τὴν ταικνοπέμπτη ὁ «ΠΥΡΣΟΣ» χόρεψε καὶ πάλι στὸ χορὸ τῶν Ναουσαίων τῆς Θεσσαλονίκης στὸ Ξενοδοχεῖο «Καψῆς» καὶ σημείωσε μεγάλη ἐπιτυχία Στὴ φωτογραφία ἀναμνηστικὸ στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ 1981

Στὴν Νάουσα δὲν πρόλικε νὰ ἀγοῖξει τὸ τριώδη καὶ ἀμέτως ἄρχισαν τὰ χορευτικὰ ἀπογευματινὰ γιὰ κυρίες οἱ συνεστιάσεις καὶ οἱ χοροί.

Πρῶτο τὸ χορευτικὸ ἀπογευματινὸ τῶν δῆμηγγῶν στὸ καζίνο μὲ μεγάλη ἐπιτυχίᾳ, ἀκολούθησε τὸ ἀπὸ γευματινὸ τῆς Εὐξείνου Λέσχης στὴν Εὐξείνο λέσχη, τὸ ἀπογευματινὸ τοῦ Λ.Ε.Ν. καὶ τελευταῖο τὸ Πυρσοῦ.

Κοι πολλοὶ ἄλλοι χοροὶ μὲ πρῶτο τὸ χορὸ τῶν Βλάχων ποὺ ἔζεινη σε τὸ κέφι, μετὰ τοῦ Τ.Ο.Ν. ποὺ ἄνοιξε καθαρὰ τὴν ἀποκριά, στὶς 26—2 τῶν Δεκαπάλων 28—2 τῆς

‘Αποκράτικες ἐκδηλώσεις

Εὐξείνου Λέσχης δύο χοροὶ Τετάρτης καὶ Σάββατο 7 Μαρτίου, τοῦ Ζαφειράκη 2 Μαρτίου τῆς ΔΕΗ καὶ τοῦ Όδειου 6—3. Έγιναν καὶ δύο παιδικοὶ χοροὶ ποὺ διασκέδασαν τὰ παιδιά 1η Μαρτίου ἀπὸ τοὺς δήμογοὺς 2α Μαρτίου ἀπὸ τὸ Λ.Ε.Ν.

Χώρα: α ὅμως ἀπὸ αὐτές τὶς ἐπισημειες ἐκδηλώσεις δλη τῇ νύχτα τὰ νταούλια βρογκούνταν στοὺς δρόμους συγοδεύοντας καρυκεύματα η πατινά

δες.

Καὶ θάταν παράλειψη νὰ μήν ἀναφέρθει καὶ ἡ πατινάδα (μάζ ωραία, πολὺ μεγάλη συντροφιά ποὺ γυρίζει τὴν ήμέρα δλεις τὶς γειτονίες χορεύοντας μὲ τὰ νταούλια) ποὺ ὀργανώνει κάθε χρόνο γιὰ δλους τοὺς φίλους του μὲ ἐπιτυχία ὁ γνωστὸς συμπολίτης δόσογιατρος κ. Μ. Καπετανόπουλος πιστὸς πάν τα στὸ ἔθιμο.

Τι έγινε τὸ δεκάρικο

Σὲ ἔνα τοῦπερ μάρκετ ὑπῆρχαν δυὸς πανέρια μὲ γυναικεῖς κάλτσες διαφορετικῆς ποικιλίας. Κάθε πανέρι περιείχε 60 ζευγάρια κάλτσες. Τὶς κάλτσες αὐτές ή πωλήτρια σκόπευε νὰ τὶς πουλήσῃ συνολικὰ γιὰ 950 δρ., μὲ τὸν ἔξης τρόπο. 30 δρ. γιὰ 4 ζευγάρια ἀπὸ τὸ πρώτο πανέρι καὶ 50 δρ., γιὰ κάθε 6 ζευγάρια ἀπὸ τὸ δεύτερο πανέρι.

Ἡ πωλήτρια ἤμως γιὰ νὰ ἀπλοποιήσῃ τὰ πράγματα, ἀνακάτεψε τὸ περιεχόμενο ἀπὸ τὰ δυὸς πανέρια καὶ πουλοῦσε 10 ζευγάρια πρὸς 80 δρ. Κάνοντας τὸν λογαριασμὸν δρῆ καὶ πῶς πήρε 960 ἀγαθὰ 950 δρ. Ἀπὸ ποὺ βγήκε τὸ παραπάνω δεκάρικο;

Πατρικὴ ἐπιθυμία

Σύμφωνα μὲ τὴν διαθήκη ποὺ ἀφήγησε ἔνας πατέρας τὰ τρία παιδιά του ἔπρεπε νὰ μοιραστοῦν τὰ ἑπτά ἄλογα ποὺ τοὺς ἀφήγησε σὰν μοναδικὴ καὶ ληρονομικὰ μὲ τὸν ἔξης τρόπο. Ὁ μεγαλύτερος νὰ πάρει τὴν μισή ληρονομιὰ ὁ δεύτερος τὸ ἔνα τέταρτο καὶ ὁ νεώτερος τὸ ἔνα δγδοῦ. Ἡ πατρικὴ ἐπιθυμία σήμαινε πῶς ἔπρεπε νὰ καρπωτάσουν ἄλογα γιὰ νὰ γίνει ἡ μοιρασιά. Ἐν τούτοις δρέθηκε λόγη ἀπὸ ἔναν γέρο γείτονα τῶν τριῶν παιδῶν. Ὁ γείτονας πρόσθιεσε στὸ ἑπτά ἄλογα καὶ τὸ δικό του διπότε ἔγιναν δικά. Πήρε λοιπὸν ὁ πρώτος τὰ μισὰ δηλαδὴ 4 ἄλογα, ὁ δεύτερος τὸ ἔνα τέταρτο δηλαδὴ 2 ἄλογα ὁ τρίτος; εἰδὴ ἔγδοι δηλαδὴ ἔνα ἄλογο συγολικὰ 4+2+1=7 ἄλογα.

Τὰ σύγχρονα προβλήματα

(Συνέχ. ἀπὸ τὴν σελ. 25)
τοῦ θὰ πάψεις νὰ ὑπάρχει ὁ φόδος γιὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴ καταστροφὴ... Οἱ ἐπιστήμονες θὰ ἔγωσσον τὶς γνώσεις τους γιὰ τὸ καλὸ δῶλον μας. Ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἡ ἀλληλεγγύη θὰ δοθήσουν νὰ ξεπεραστοῦν ὅλα τὰ μεγάλα προβλήματα.

Ἔινας δῆλα μήτε γὰ φαινούται σὲ τοπία, ἀνίκανα νὰ ἐφαρμοστοῦν, ὅμως δχ. Εἶναι θέμα καθενὸς μας. Σημάσγει ὅλα θὰ διορθωθοῦν καὶ ἔτοι τὸ αὔριο θὰ πάψεις νὰ είγεις ἐφιλτές.

Σπαζοκεφαλιές

Τοῦ Καθηγητοῦ
Σταύρου Σαμαρᾶ

Πήρε καὶ ὁ γείτονας τὸ δικό του καὶ ἔτοι μοιράστηκε ἡ πατρικὴ καὶ ῥονομιὰ πῶς ἔγινε αὐτό;

Τοῦ

Σὲ ἔνα τεχνικὸ περιοδικὸ ὑπῆρχαν οἱ ἔξης ἀγγελίες (διαφημίσεις). Ἡ πρώτη συνιστοῦσε μιὰ δελτίωση σὲ μηχανές καὶ ὑπόσχονταν μῆκος οἰκονομία 40% σὲ καύτη. Μιὰ δεύτερη πρόσθιεσε μιὰ ἄλλη δελτίωση ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν πρώτη καὶ ὑπόσχονταν μῆκος οἰκονομία 35% καὶ μιὰ τρίτη τροποποιήη ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὶς δύο προηγούμενες δεδιγενείς οἰκονομίες 25%. Ἔνας ποὺ πρόσθιεσε αὐτές τὶς ἀγγελίες σκέφτηκε πῶς ἡ μηχανή του δὲν χρειάζεται κακούματα γιατὶ ἡ οἰκονομία μὲ τὶς δελτίωσεις ποὺ δημιουρίει τὸ περιοδικὸ $40+35+25=100\%$.

Φυσικὰ ὁ ὑπολογισμὸς δὲν είγεις σωστός. Ποιὰ είναι ἡ πραγματικὴ οἰκονομία;

40γ

"Ἐνας μάνατζερ ξενοδοχείου κατάφερε νὰ λύσει τὸ ἐπόμενο σὲ πρώτη ματιά, ἀλιτο πρόσθλημα: νὰ τοποθετήσει σὲ δώδεκα μογκλιάνα δωμάτια δεκατριά διπλακά χωρίς νὰ δέλλεις δινό διπλακά στὸ ίδιο δωμάτιο. Ἀφοῦ εἰδοποίησε τὸν δέκατο τρίτο πελάτη (σύντοτε τὸ νούμερο πήρε στὸ κατάλογο ἀφικούμενων), πώς θὰ μείνει προσωρινά στὸ πρώτο δωμάτιο ὁ ἔξυπνος μάνατζερ ἀποφάσισε νὰ τακτοποιήσει τοὺς ὑπέλιο πους πελάτες ἀπὸ ἔναν σὲ κάθε δωμάτιο ξεκινώντας ἀπὸ τὸ πρώτο. Στὸ τέλος αὐτῆς τὶς διαδικασίας δινό πελάτες δρέθηκαν στὸ πρώτο δωμάτιο ξεναγήσατο τὸ τρίτο στὸ δεύτερο δὲ τέταρτο στὸ τρίτο, ὁ πέμπτος στὸ τέταρτο καὶ φυσικὰ ὁ δωδέκατος στὸ ἐνδέκατο. "Ετσι τὸ δωδέκατο δωμάτιο ἔμεινε ἀδειό ποὺ ὁ μάνατζερ τὸ ἔδωσε στὸν προσωρινὸ τοῦ πρώτου τὸν δέκατο τρίτο πελάτη τοῦ ξενοδοχείου. "Ετσι τὸ πρόσθλημα λύθηκε: 12=13.

Λύσεις στὴ σελίδα 31

Προσέξατε

—Οι σιτῆλες τὶς «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» είναι σιτὴ διάθεση δλων τῶν Ναουσαίων καὶ τῶν φίλων τοῦ περιοδικοῦ.

—'Αποστελλόμενες γιὰ δημοσίευση ἔργασίες καὶ ἀρθρα πρέπει νὰ είναι σύντομες μὲ δὲ τὸ πολὺ σελίδες γραφομηχανῆς, ἀραιογραμμένες καὶ νὰ μὴ ἔχουν δημιουρισθεῖ σὲ ἄλλο περιοδικό ἢ ἐφημερίδα.

—Παράκληση οἱ ἔργασίες νὰ γράφονται στὴν Δημοτική.

—Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δὲν φέρει καμιὰ εύθυνη γιὰ τὶς ἐκφράζομενες γνώμες τῶν συνεργάτων της. Ἔργασίες εἴτε δημοσιευθοῦν εἴτε δκι δὲν ἐπιστρέφονται.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

Ο Σύλλογος 'Αποφοίτων Ναούσης «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ» ευχαριστεῖ θερμά τοὺς 'Αδελφούς Μπουτάρη γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τὶς «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» μὲ τὸ ποσὸ τῶν 10000 δρ.

ΣΥΛΛΥΓΗΤΗΡΙΑ

1) Τὸ Δ.Σ. τοῦ Συλλόγου 'Αποφοίτων Ναούσης «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ» ἐκφράζει τὰ θερμά του συλλυπητήρια στὴν οἰκογένεια τοῦ κ. Κων/νου Βλάχου γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀγαπημένου τους γιοῦ Δημητρίου Βλάχου.

2) Τὸ Δ.Σ. τοῦ Συλλόγου 'Αποφοίτων Ναούσης «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ» ἐκφράζει τὰ θερμά του συλλυπητήρια στὴν κ. Μαρίτσα Βασδραβέλη γιὰ τὸ θάνατο τοῦ προσφίλους της συζύγου.

*****
TA ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
THΣ NIAOYSTAΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΜΠΑΪΤΣΗ

“Εκδοση συλλόγου «Μπούλες — Γενίτσαροι»

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕ ΙΤΕ ΤΟ

Βασιλέως Κωνσταντίου (Νέα διεύθυνση)

‘Η «NIAOYSTA» στηρίζεται στήν άγαπη καί τό
ένδιαφέρον τῶν συνδρομητῶν της.

Παρακαλοῦμε νά μεριμνήσετε γιά τήν άνανέωση
τῆς συνδρομῆς τοῦ ἔτους 1981

*****

Έκατό περίπου χρόνια και μερικά έκατομμύρια μπουκάλια

πρίν

μέ τις πρώτες σταγόνες κρασιοῦ ἀπό
κλήματα τῆς Νάουσας, γεννιόταν ἡ ποιότητα ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

Μαζί της γεννιόταν καὶ ἡ παράδοση ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

Η αύστηρή προσήλωση στὸν παραγωγὴν, παλαιώσων καὶ ἐμφιάλωσων καλοῦ κρασιοῦ.

ΜΠΟΥΤΑΡΗ πρίν έκατό χρόνια. Σήμερα. "Υστερα ἀπό έκατό χρόνια.

Πάντα καλό. Κρασί ἡ οὐζο ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

ΜΠΟΥΤΑΡΗ

OYZO - KΡΑΣΙ ΑΠΟ ΤΟ 1879

